

פרשה רביעית: העליון

כמה זמן עשה יוסף בבית פוטיפר

למה הדבר דומה? מעשה באדם שיש לו פרה סוררת; היה אותו אדם מבקש ליתן עול בצווארה ולחרוש את שדהו, והיא מונעת צווארה מן העול ומטילה את העול לארץ. נטלו את בנה מאחריה, משכו אותו למקום שמבקשים לחרוש, והיה העגל גרעה. שמעה הפרה את בנה גועה, והיתה מהלכת בעל-כורחה בשביל בנה ומתרצה למשוך את העול.

והרי העגל מצוי בשדה, במקום שהעמיד אותו רבו; אלא שאינו גרעה; עומד ושותק, פונה ומשקיף לכאן ולכאן, אל השדה הזר, שדומה בעיניו כשדה מתים. מרגיש הוא, שאין השעה כשרה עדיין בשביל שישמיע את קולו; אף-על-פי שיש בלב העגל יהוסוף או אוסרסיף מושג מכוונותיו של אותו איש ומזימותיו לגבי העתיד הרחוק. כפי מה שידוע לו על טיבו של איש זה, משער הוא בלי פיקפוק ומחזור לו העניין כמראה-חלום; דהיינו, שסילוקו אל השדה שכנגדו מתנהגים בבית בסרבנות שכזו, אינו מעשה-כלאחר-יד מנותק מכול, אלא משמש הוא חוליה בתוכנית אשר בה כל דבר מושך אחריו דבר אחר. נושא זה של „משיכתם אחריו“ ו„הורדתם אחריו“ הוא אחד מרבים המתניצבים זה כנגד זה באורח מוסיקאלי בקרב נשמתו הנבונה והחולמנית, אשר בה עומדים כביכול השמש והירח בבת אחת ברקיע, ובחלומותיו משתלב גם הרעיון על-אודות הירח, הסולל דרך מבהיקה לפני אליה-הכוכבים, הם אחיו. יוסף, עגל זה, — האם לא טיפח הוא מחשבות מסויימות על דעת עצמו וברשות היחיד שלו, אם-כי בתיאום עם החלטותיו של האיש, נוכח כרי-הדשא המזהירים במחוזי ארץ גושם? מחשבות שהקדימו לבוא, הצופות למרחוק, כפי הבנתו העצמאית, מחשבות אשר מן הדין שיישארו אילמות לפי שעה. כי דברים רבים צריכים להתגשם בטרם יגיעו אלה אל מעלת ההתגשמות, וסילוקו לכאן בלבד אינו מספיק; עוד משהו צריך לבוא, ואילו יש לכוון ציפייה שקטה ביותר וביטחון נסתר-תמים ביותר, משהו שאי-אפשר אפילו לשער עדיין, כיצד יעלה ויבוא ובאיזה דרך ואיך יפעל. משהו זה נתון בידי האיש, שהוליך את העגל אל השדה, דהיינו בידי האלוהים. —

חלילה, יוסף לא הסיח את דעתו מעל הזקן השרוי בשיתוקו בבית; בל תשגה אותנו שתיקתה, שתיקה שנמשכה שנים רבות כל-כך, וזמן נטיל עליו חשד שיש בו משום תרעומת כזאת — לפחות לא בפרק הזמן שהגנו עומדים

פי שיקולים והיקשים כלשהם? כלום ייתכן שיהיה הסופר קיים במציאות
 שלא כמקור אנונימי למסופר, לשון אחר: בחזקת סיפור-מעשה המספר את
 עצמו, סיפור אשר בו נמצא הכול בתוקף עצמו, כך, ולא באורח אחר, בלא-
 ספק ובבטחה? המספר, כך יורו בעלי-ההלכה, חייב להימצא בקרב הסיפור,
 הוא והסיפור חייבים להיות אחד, ולא שהמספר יהיה מחוץ לתחום הסיפור,
 כאחד המחשב אותו ומוכיח את אמיתותו. — אבל מה דינו של אלוהים, אשר
 אברם העלהו במחשבה והפירו? הוא מצוי באש, אבל הוא איננו אש. משמע,
 שהוא נמצא בתוך האש ומחוץ לאש גם יחד. ברור, כמובן, כי שני דברים
 שונים הם: להיות דבר מסויים ולהתבונן בדבר. ובכל-זאת מצויים מישורים
 וכדורים, שבהם קיימים שני הדברים כאחד: אמנם, נמצא המספר בתוך
 הסיפור, אבל לא הוא הסיפור; הוא מקומו של הסיפור, אבל הסיפור אינו מקום
 המספר, אלא קיים הוא גם מחוץ לסיפור ועל-ידי מיפנה במהותו הנהו מעמיד
 את עצמו במצב, שבו יוכל לדון את הסיפור. מעולם לא שאפנו לכך, שנהיה
 מעוררים בלב הקורא את האשליה, שאנחנו הננו המקור הקדמון לתולדת
 יוסף. בטרם יוכל איש לספר אותה, התרחשה; היא נבעה מאותו מעיין, המקיר
 את כל המעשים שנעשו, והיא המספרת את עצמה תוך-כדי התרחשותה. היא
 מצויה בעולם מאז; הכול מכירים אותה, או סבורים שמכירים אותה, כי לעיתים
 קרובות עד-מאוד אין זו אלא ידיעה בלתי-מחייבת, ידיעה-שבקירוב של חלום
 מרפרף בלי חובת דיון-וחשבון. מאה פעמים סיפרו אותה ודרך מאה אמצעי
 סיפור העבירוה. והנה פה והיום עוברת היא בדרך, בה היא כובשת לעצמה
 כאילו תודעה עצמית, ובכך היא נזכרת, איך לאמיתו-של-דבר התרחשו בה
 הדברים בדיוק ובפועל-ממש, משמע, היא נובעת ומסבירה עצמה כאחת.
 היא מסבירה, למשל, כיצד התחלקו אותן שלוש-עשרה שנה שעברו למן
 מכירת יוסף ועד הרמת ראשו. שהרי דבר אחד ודאי הוא בלי ספק, לאמור,
 שיוסף זה שהושם בבית-האסורים, היה כבר רחוק מהיותו נער זה המובא
 על-ידי הישמעאלים אל בית פטיפרע; אדרבה, מרביתן של שלוש-עשרה שנה
 אלה עברו עליו בבית זה. יכולים היינו לקבוע במפגיע, כי כן היה מעשה;
 אבל בעונג רב הננו מבפרים את השאלה: וכי כיצד היה יכול להיות הדבר,
 אם לא כך? מבחינה חברתית היה יוסף אפס מוחלט בשעה שנכנס אל ביתו
 של המצרי, והוא בן שבע-עשרה שנה, או קרוב לשמונה-עשרה, ודרך עלייתו
 בדרגה בבית זה מוכרחה היתה להכיל את כל הזמן שבילה שם. לא ביום השני
 או השלישי הפקיד פטיפר את העבד החבירי על כל-אשר יש לו ונתן את כל
 קניינו בידיו. נדרש היה זמן אפילו עד שירגיש בנוכחותו — הוא, או נפשות
 אחרות, שהיו גורמים מכריעים בתוצאותיה של פרשת-חיים חשובה זו. אולם,
 גוסף על כך, מוכרחה היתה אותה עלייה תלולה בתחום הכלכלי-המשקי להתמשך
 על-פני כמה שנים, כדי שתיהפך לבית-אולפן לקראת הכהונה שעלתה במחשבה
 מראש: היא משרת בן-משק-בית בקנה-מידה גדול ביותר, שבאה בעקבותיה.
 קיצור הדברים: עשר שנים נשאר יוסף בבית פטיפרע, — עד שנעשה בן

עשרים־ושבע, „איש“ עברי, כפי שנאמר עליו, המכונה בה־בשעה ולעת־מצוא גם בכינוי „העבד העברי“ בפי מקצת הבריות. כינוי שהיה בו טעם של יאוש חולני הואיל ולמעשה חדל הוא אז מכבר להיות „עבד“. אין לדעת ואין לקבוע בדיוק — לא היום ולא בימים קדמונים — את השעה, בה חדל להיות עבד לפי מעמדו וכבודו. הרי בעיקרו ומן הבחינה החוקית היה יוסף תמיד „עבד“, דהיינו קניין רב, וכן נשאר עד שיא אדנותו ועד סוף ימיו. כי כן קוראים אנו שנמכר וחזר ונמכר בשנית; אבל על שיחרורו או פדיונו אין אנו מוצאים שום ידיעה שבכתב. עלייתו היוצאת־מגדר־הרגיל פסחה בשתיקה על פני עובדת עבדותו החוקית, ואיש לא שאל עליה לאחר שעלה לגדולה באורח פתע. אבל גם בבית פוטיפרע, לא ימים רבים נשאר יוסף בחזקת עבד, כפי הוראתה המשפילה של מלה זו, ועלייתו המבורכת למעמד אליעזרי במשרת בן־משק לא התמשכה כל שנות־פוטיפר שלו. שבע שנים הספיקו לך, זוהי אחת העובדות הבטוחות; ועוד אחת היא, שרק על שארית העשור השתררו והאפילו הסיבוכים, שנוצרו על־ידי רגשותיה של אשה אומללה והביאו את הפרשה הזאת אל קצה. המסורת אינה שוכחת להמציא לנו ידיעה, לפחות באורח כללי ומתוך קביעת־זמן בקירוב, ולברר לנו, שהסיבוכים הללו לא התחילו מיד או בסמוך לכניסתו של יוסף אל הבית, ולא התחוללו בד בבד עם עלייתו, אלא תחילתם חלה בזמן שיוסף כבר תפש את מעמדו הרם. „אחר הדברים האלה“, נאמר, התחילו: משמע, אחרי אשר כבר רכש יוסף את אימון רבו עד תכלית, ולפיכך מסתבר, שאותה תשוקת־להט הרת־פגעים לא נמשכה אלא שלוש שנים — זמן רב למדי מבחינת הנוגעים בדבר — עד שצללה במעמקי השואה.

תוצאת בדיקתה העצמית של התולדה עומדת במבחן־הנגד. באם עשר שנות חייו של יוסף הן, שעלינו להקצות לאי־זודת־פוטיפר, הרי שנותרו שלוש שנים לפרשה הבאה, היא פרשת־בית־הסוהר. לא יותר ולא פחות; ואכן, רק לעיתים רחוקות חפפו זו על זו האמת וההשערה המסתברת באורח משכנע יותר מאשר בעובדה זו. וכי מה עלול להיות נכון וברור יותר מן ההנחה, שבהתאם לשלושת הימים אשר בילה בקבר דותן, מוטל היה יוסף שלוש שנים בבור הזה, לא פחות ולא יותר? אפשר עוד להרחיק ולהניח, שהוא עצמו צפה את הדבר מראש, כי לבו ניבא לו, ואפילו ידוע ידע, ונוכח כל מה שנראה בעיניו כסדר נאה, כהגיוני וכנכון — גם לא הביא בחשבון אפשרות אחרת; והשערתו אושרה על־ידי הגורל ההולם את הצורך המוחלט.

שלוש שנים — ולא די, שכך היה: כי אכן גם לא היה יכול להתרחש באופן אחר. המסורת קובעת כמרכן, על־ידי רישום־זמן מדוייק במידה בלתי רגילה, כיצד התחלקו שלוש שנים אלה; היא רושמת, שחוויותיו המפורסמות של יוסף עם שר־האופים ושר־המשקים, נכבדי חברי־למאסר, שהיה מחוייב לשרתם במשמר, חלו כבר בשנה הראשונה. „מקץ שנתיים ימים“, נאמר, היה פרעה חולם ויוסף פתר את חלומותיו. שנתיים ימים אחרי מה? אפשר ויהיו הידיעות מחולקות בכך. אפשר שפירוש הפסוק הוא: שנתיים לאחר שפרעה

נעשה פרעה, משמע, לאחר שעלה על כיסא מלכותו פרעה זה, שחלם את חלומות-החידה. או אפשר שפירושו הוא: שנתיים לאחר שפתר יוסף את חלומותיהם של האדונים הללו, ושר-האופים, כנודע, נתלה על עץ. אולם, אין טעם במחלוקת כזאת, כי בשני האופנים מתאמת עדות-המסורת. כן, מקץ שנתיים לאחר המאורעות הנוגעים בעבדי החצר הקנוסים, חלם פרעה; והדבר היה כמרכן שנתיים לאחר שהומלך, הואיל ובימי שבת יוסף בבית-האסורים, משמע, בסוף שנת-מאסרו הראשונה קרה, שאמנחותפ, השלישי בשם זה, התאחד עם השמש, ובנו החולם התעטר בכתר הכפול.

מכאן אנו למדים, כי אין סילוף בתולדות, וכי הכול עולה בד בבד, והכול תואם במניין השנים, עשר ושלוש, עד שמלאו ליוסף שלושים שנה, והכול עולה יפה בתואם, בחזקת אמת-ויציב!

בארץ הנכדים

משחק החיים, במידה שהוא נוגע ביחסי בני-אדם בינם לבין עצמם, וכן חוסר-ראיית-הגולד שבלב אותם בני-אדם לגבי עתיד יחסיהם, שדלים הם וקלים ומרוחקים זורים ואדישים לאין-שיעור, אלא שבאחד הימים נגזר עליהם לקבל אופי של השתלבות בוערת וקרבת-גשמה איומה — משחק זה וחוסר-ראיית-הגולד עלולים לשמש למשקיף היודע-אחרית-מראשית עניין לענות בו מתוך נידנדור-ראש מהורהר.

הנה רובץ היה כאן יוסף, וברכיו תחת בטנו, אצל הגמד אהוביאל, הנקרא שפסס-בס, על רצפת החצר, מביט בסקרנות מבין כפות ידיו אל התופעה יקרת-המציאות, הבלתי-מודעת מכול וכול, החולפת-מרחפת במרחק כמה פסיעות ממנו על יצוע-האריות המוזהב, — אותו מחזה של רוס-תרבות בארץ-התחתיות, שלא עורר בו שום רגש אחר, אלא רק יראת-כבוד עמוסת דחייה ביקורתית חזקה, ושום מחשבה אחרת, אלא רק, בערך כגון: „הו! הו! סברא, זוהי האדונית! אשת פוטיפר, שתהיה חרדה לשלום בעלה. האם שייכת היא אל סוג הטובים, או אל הרעים? המראה החיצון מניח את הדבר בספק. גבירה גדולה מאוד מגבירות מצרים. אבא היה ודאי מגנה אותה. משפטי שלי רך יותר, אבל גם אני לא אניח לה שתטיל בי מורכ...” וזה היה הכול. ובלבבה — עוד פחות מזה. בהיותה חולפת-מרחפת הפנתה לרגע את ראשה המקושט כלפי הסוגדים. היא ראתה אותם ולא ראתה — היה זה מבט-לצדדין, חיוור ועיוור. את השדון הפירה, קרוב לחדאי, יערכי ידעה אתה, וייתכן אפילו, שרמזו של בת-שחוק נראה לכהרף-עין בעיניה החרסיניות העשויות בכחל, והוא שהעמיק קלות את זוויות פיה הפתלתיל — אך זה מוטל בספק. את השני לא ידעה, אבל גם לא הרבתה ליתן לעצמה דין-וחשבון עליו. הוא היה יוצא-דופן במידה מסוימת באדרת הישמעאלים הדהה שלו, עם הברדס, אותה לבש עדיין, וגם תספורת-שעריו לא היתה עוד עשוייה

כמנהג המדינה. האם ראתה זאת? ודאי. אבל עד למחוז תשומת-הלב לא הגיעה תפישה זו בתודעתה הגאה. אם אין הלז שייך לכאן, הן יודעים האלים, כיצד הגיע הלום, — ודי בכך, שהם יודעים; היא, מותאם-אנת, המכונה אני, הן תיקר בעיני עצמה משתטרח להרהר בדבר. כלום ראתה, כי יפה תואר ויפה-מראה הוא? שאלות, שאין בהן טעם! ראייתה לא היתה ראייה; היא לא חשבה, נסתרה מעיניה העובדה, שיש כאן מראה, אשר כדאי להשתמש בעבורו בעיניים. אף אחד מהם לא חש מגע של נבואת-לב, ולוא אף כגון צל חיוור, בדבר העתיד להתרחש, ובדבר העתיד להתחולל ביניהם. לא צפתה האשה, שערימה קטנה זו של סגידה בלתי-נודעת, המוטלת שם, תהיה באחד הימים יקרת-יחידתה ומלוא-עולמה, חדותה וחרוניה ומחשבתה האחת-היחידה עד למידת החולניות, אשר תהרוס את חושיה ותביא אותה למעשים של טירוף ותשמיר כל סדר ומתכונת ומידת-כבוד בחייה. ולעומת-זאת — לא חלם החולם הלז, אף-על-פי שזרוע-השושנים התלויה בצד האלונקה יכולה היתה לתת בלבו הרהורים: מה נהיובכי תעורר בו זו; איזו סכנה איומה עתידה לרחף על אירוסיו-עם-האלוהים ועל כלילת-פארת ראשו, בגללה; וכיצד תצליח כמעט כסילותה להפריד בינו ובין האלוהים וכפשע יהיה בינו ובין התהום. ייסלח למשקיף, היודע את סיפור המעשה לכל פרקיו, אם השתהה לרגע, מתוך נידנדור-ראש, אצל חוסר-ידיעתם של אלה המצויים בתך הסיפור ולא מחוצה לו. הוא ממחר להכמין את ראיית-הגולד, אשר בעזרתה הרים את פרגוד העתיד, ומכאן ואילך הוא ידבק במזל-השעה המולך. שעה זו חובקת שבע שנים, שנות עלייתו של יוסף בבית פטיפרע שהיתה כה בלתי-סבירה בתחילתה, למן הרגע בו ליחשש לו הליצנון בסאם-חב בחצר, לאחר שחלפה-ריחפה על פניהם האד. נית:

„עלינו לגזוז את שער-ראשך ולהלבישך, למען תהיה ככולם — — —“

— והולך אותו אל אוליירי בית-המשרתים, שגזוזו את שערו בנוסח מצרים, תוך כדי דברי בדיחות עם הוטר, עד שהיה מראה כמראה סוללי-המסילות על-גבי הסכרים; ומכאן אל בית הבגדים ואל מחסן הסינרים שבא תו בניין, במקום שסיפק לו אחד הבלברים בגדים מצריים, כלומר, מדי-משרתים לשעת עבודה ולעית-ת-מנוחה, עד שדומה היה כליל כאחד מבחורי כמת, וייתכן שכבר אז לא היו אחיו מכירים אותו ברגע הראשון —

— אותן שבע שנים, שהיו מיסוד החיקוי ותשובת העבר האבהי בחיי הבן, והתאמו לפרק-הזמן, בו נהפך יעקוב, האביון הפליט, לבעל קניינים כבדים ולשותף הכרחי במשק-לבן שפרץ בשפע עקב כוח הברכה: הגיעה איפוא אל יוסף השעה, בה עשה את עצמו בעל נחיצות הכרחית, — ואיך התרחשה זו, איך הוא הוללה? האם מצא מיים כיעקוב, אביו? דבר זה היה מיותר לגמרי. המיים נמצאו אצל פטיפרע בשפע משופע, כי לא רק אגם-הלוטוס נמצא בגינת-הביתן, אלא גם בין מטעי גני הפרי והירק נבנו בריכות מרובעות, שלא היו מחוברות אל המכלכל הגדול ובכל-זאת כילכלו את הגן, הואיל והתמלאו

מִי־תְהוּם. בְּמִיִּים. לֹא הִיָּה מַחְסוֹר כֹּלֵל; וְאִם־כִּי בֵּית פּוֹטִיפָר, לְפִי חַיִּי
הַפְּנִימִיִּים, לֹא הִיָּה דוּקָא בֵּית שֶׁהַבְּרָכָה שְׂרוּיָה עֲלָיו, — אֲדַרְבָּה, עַד מֵהֵרָה
הַתְּבַרְרָה, שְׁחָרַף כָּל הַדְּר־כְּבוֹדוֹ לֹא הִיָּה אֵלָא בֵּית אוּוִילִי, אֲשֶׁר רִוְח־הַעֵיִצְבוֹן
הֵילֵךְ בּוֹ, — מְכַל־מְקוֹם מְלֹא הִיָּה עוֹשֵׁר הוֹמְרִי; וּמוֹתֵר הִיָּה כְּמַעַט, וְקִשָּׁה
מֵאֲחֵר, שִׁיבּוֹא אָדָם וַיַּעֲשֶׂה בּוֹ אֵת עֲצָמוֹ „מְרַבֵּה נִכְסִים“; דִּי בִכְךָ, שִׁיִּגַע בְּעֲלִיו
בְּאֶחָד הַיָּמִים לִיְדֵי הַכְּרָה, שֶׁתַּחַת יָדָיו שֶׁל נֹכְרִי צַעִיר זֶה שְׁמֹר יִפֶּה כִּלְאֲשֶׁר יֵשׁ
לוֹ, וּלְפִיכֶךָ, כִּלְזָמָן שׁוֹה יִהְיֶה מוֹפְקֵד עַל הַבַּיִת אֵין הוּא, הָאֲדוֹן, צְרִיךְ לִיתֵן
אֵת דַּעְתּוֹ וְאֵין עֲלָיו לְטַפֵּל בְּשׁוֹם דְּבַר — כִּלְאֲשֶׁר יֵאָה לְרוֹם מַעֲלָתוֹ וְכִלְאֲ-
אֲשֶׁר הוֹרְגֵל עַד הַנֶּה. אִם כֵּן, הַתְּאֵמֶת כֵּאֵן כּוֹחַ־הַבְּרָכָה בְּרֵאשׁוֹ־בְּרֵאשׁוֹנָה בִּיצִירַת
רוּחַ שֶׁל אֵימּוֹן מוֹחֵלֵט; וְרַגֵּשׁ הַתִּיעוּב כִּנְגֵד כָּל מַעֲלָה בְּאֵימּוֹן שְׂכוֹה, בְּנִקְדָּה
כִּלְשֵׁיָא — וְעַל־אֲחַת כֵּמָה וְכֵמָה בְּנִקְדָּה הַעֲדִינָה בִּיּוֹתֵר — עֵתִיד הִיָּה לְשִׁמֵּשׁ
לְבַעֲלָיו תְּשׁוּעָה עֲצוּמָה לְמַנִּיעָתוֹ מִבּוֹא בְּרִיב עִם הָאֱלֹהִים.

כֵּן, עַתְלָבֵן הִיתָה זֶה שֶׁהַחֲלָה בְּחַיֵּי יוֹסֵף, וּבְכִלְזָאֵת שׁוֹנָה הִיָּה הַכּוֹל מִשֶּׁהִיָּה
בְּמִקְרָהוּ שֶׁל הָאֵב, מִן הַבְּחִינָה הַגְּשְׁמִית, וּבְאֹרַח אַחֵר הַשְּׁתַלְשֵׁלוֹ הַדְּבָרִים
בְּשִׁבִיל הַיּוֹרֵשׁ. כִּי תְּשׁוּבַת־הַמַּעֲשִׂים מְבִיאָה תְּמוֹרָה, מִשֵּׁל לְמָה הַדְּבַר דּוּמָה,
לְשׁוֹפְרַת־הַמְּרָאוֹת שְׁנוּפְלִים בַּה אֹתָם הַרְסִיסִים הַצְּבֻעֹנִיִּים בְּסִדְרֵי־חֻזוֹת חֲדָשִׁים
חֲלִיפּוֹת, — כֵּן הַחַיִּים בְּמִשְׁחָקָם, שְׂמַחֻלָּלִים הֵם מֵאֹתָם הַחוֹמְרִים אֵת הַחֲדָשׁ
תְּדִיר, וְגַם אֵת תְּצוֹרַת־הַמּוֹל שֶׁל הַבֵּן הֵם צָרִים מֵאֹתָם חֲלִיקִים, שִׁשְׁיִמְשׁוּ אֵת
בְּנֵי־כּוֹכְבוֹ שֶׁל הָאֵב. שְׁעִשׂוֹת־הַמְּרָאוֹת עֲתִיר־לֶקַח הוּא; כִּי מָה שׁוֹנִים יִהְיוּ
בְּחַיֵּי הַבֵּן מַעֲרִכֵי הַשְּׂבָרִים וְרִסְסֵי הָאֵבִינִים, שְׂמָהֵם הַצְּטַרְפָּה דְּמוֹת־חַיִּיו שֶׁל
הָאֵב, — עַד־מָה יִתְרַבּוּ הַלָּלוֹ בְּדִרְגַת הַעוֹשֵׁר וְהַתְּסַכּוֹכַת, וְעַד־מָה יִתְרַבּוּ הַיִּיסוּרִים
הַכְּרוּכִים בָּהֶם! זֶהוּ „מִקְרָה“ מֵאֲחֵר יוֹתֵר וְרַגִּישׁ יוֹתֵר, וְלֹא כְּמִקְרַת־הָאֵב
כְּמִקְרַת־הַבֵּן, אֵלָא קֵל וְשׁוֹנֵן יוֹתֵר, אֲבָל גַּם יוֹתֵר קִשָּׁה וּמְכַאִיב וּמַעֲנִיִּין, וְכְּמַעַט
שְׂאִי־אֲפֶשֶׁר לְהַכִּיר אֵת הַיִּסוּדוֹת הַפְּשׁוּטִים וְאֵת הַדּוּגְמָאוֹת שֶׁל חַיֵּי הָאֵב —
בְּדְמוּת אֲשֶׁר בַּה הֵם חוֹזְרִים, בְּיוֹסֵף. מָה עֵתִיד, לְמַשֵּׁל, לְצַמּוֹחַ מֵאֹתוֹ רַעִיּוֹן
הַדִּיּוֹקְנֵי־רֵאשִׁית שֶׁל רַחֵל, אֹתָהּ דְּמוֹת־יִסוּדֵי־חַיִּים חִינּוּת וּמוֹפְתִית, — אֵיזוֹ
עֲרַבְסָקָה מְסוּכְסַכַת וְהַרְת־סַכְנוֹת! בְּרוּר לְעֵינ־כּוֹל: הַדְּבַר הַמְּתַכּוֹנֵן כֵּאֵן, הַדְּבַר
הַמְּצוּי־כְּבֵר, הוּאִיל וְכִבְר הַתְּרַחֵשׁ בְּשַׁעֵה שֶׁהַסִּיפּוֹר סִיפֵר אֵת עֲצָמוֹ, אֵלָא שְׂשׁוּב
לֹא הִגִּיעַ עַדִּיִן תּוֹרוֹ לְפִי חוֹק הַזְּמַן־וְסִדְרֵי־הַמְּאֹרְעוֹת שְׁחֹזֵר אֵל תְּפִקִּדוֹ, —
מוֹשֵׁךְ אֹתָנּוֹ בְּתוֹקֵף וּבְמוֹרָא; תְּאֵבַת־הַדַּעַת הַמְּכּוֹנֶנֶת אֵלָיו, תְּאֵבַת־דַּעַת מִמֵּין
מוֹפְלָא, הַיּוֹדַעַת כְּבֵר אֵת הַכּוֹל וְהַנְּמַשְׁכַת לֹא אֵל גִּילּוֹי הַעֲנִיִן אֵלָא אֵל נוֹסַח
מִסִּירָתוֹ, פּוֹעֵלַת בְּעִירְנוֹת, וְרֵאשִׁית־הַנּוֹלֵד חוֹזֵרַת וּמַעֲמִידָה אֹתָנּוֹ בְּנִיסְיוֹן: לְקִדָּם
אֵת פְּנֵי מוֹזֵל־הַשַּׁעֵה הַמּוֹלֵךְ. כֵּךְ יִקְרָה תְּמִיד, בַּעַת שְׂכַפְלֵי־הַמַּשְׁמַעוֹת שֶׁל „בְּאֶחָד
הַיָּמִים“ נוֹגַע בְּנוֹ בְּקַסְמִיו; בַּעַת שְׂכַבְר עֵבֵר הַעֲתִיד, וְהַכּוֹל הַתְּרַחֵשׁ בְּשְׂכַבְר־
הַיָּמִים וְעֲלָיו לְשׁוּב וְלִהְתְּרַחֵשׁ בַּהּזֶה, בְּדִיּוֹק!

מָה שִׁישׁ בִּיכּוֹלָתָנּוֹ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבִיל לְרוֹפֵף מַעַט אֵת רִסֵּן קוֹצֵר־הַרוּחַ, הִרְיָהוּ
זֶה: לְהַרְחִיב בְּמִקְצַת אֵת תְּחוּם מוֹשֵׁג הַהוּזָה וְלַחֲלֹצוֹ מִמִּסְגְּרָתוֹ הַצְּרָה וְלִקְבֹץ
כְּמוֹת יוֹתֵר־גְּדוּלוֹת שֶׁל מְאֹרְעוֹת רְצוּפִים וְלַעֲשׂוֹתֵן לְאֶחִידוֹת וְלַעֲת־וְעוֹנֵה־אֲחַת

שעוסקים בה דרך-חירות. כחומר לסקירה כוללת כזו מתאימה יפה קבוצת-השנים, שעשתה את יוסף בתחילה למשרת-הפנים של פטיפרע ואחר-כך לבן-משק עליון על ביתו; ולא עוד, אלא שתקופת זו ממש תובעת את הדבר, וטעמו, שנסיונות מסויימות אשר סייעו במידה רבה להצלחתו (אף-על-פי שלכאורה אפשר היה לחשוב, שהן עלולות לשמש לה כמעצור) ותוצאותיהן התפשטו על-פני כל שטח-הזמן הזה ואף אל מעבר לו, מילאו מלכתחילה תפקיד מכריע, עד כי אין לדבר כלל על ההתחלה מבלי להביא לידי בירור את התנאים הללו, החודרים את הכול באורח אטמוספירי.

לאחר שהגיד לנו הכתוב ושנה את מעשה מכירתו השנית של יוסף, הריהו מטעים ואומר בראש לכול: „ויהי בבית אדוניו המצרי“. פשיטא, שהיה בבית-אדוניו. וכי היכן יהיה? לבית המצרי נמכר ובבית המצרי היה, — דומה הכתוב כמשנן את הדבר הידוע בלא-הכני, משל כטוחן קמח טחון. אלא שכאן דווקא חייבים לדקדק, כשהוא אומר „ויהי“ יוסף בבית אדוניו, ביקש ללמדנו, שהוא נשאר שם, משמע, הדגשת דברים ידועים אין כאן כלל ועיקר; אדרבה, חידוש גדול יש כאן, שיש בו בנותן טעם. יוסף נשאר, לאחר שקנהו, בבית פטיפרע עצמו, משמע, הוא ניצל ברצון אלהים מן הסכנה הקרובה לו קירבה יתירה, ולא נשלח אל שדות המצרי לעבודת פרך, שם היתה נפשו מתעטפת עליו בחום היום וגווייתו מפרפרת בקור הלילה, ושם היה מקיץ עליו קץ-ימיו באופל ובמצוקה, בלתי-ידוע ובלתי-מורם משפלותו, תחת שבט-מרדותו של נוגש נבער-מדעת.

הרב זו היתה מרחפת מעל לראשו, ואין עלינו אלא להשתומם, היאך לא ניתתה עליו. היא היתה תלויה בריפיון רב למדי. שכן, מי היה יוסף? — נוכרי שנמכר בשוק, בן אסיה, נער-עצמו חפירי או עברי, ובעל-כורחנו חייבים אנו לראות עין בעין את הבוז אשר יפול בחלקו של אדם כזה באותה ארץ מלאת רהב יותר מכל ארצות תבל, בטרם נתחיל לברר את החלשתו, ומה גם את ביטולו על-ידי השפעות נגדיות. העובדה, שבן-המשק מונת-פאף התנסה במשך כמה רגעים במחשבה לראות ביוסף משהו כעין דמות אלוהית, אינה מוכיחה, שראה בו מלכתחילה יותר מאשר כעין יצור אנושי. לאמיתו של דבר לא כך ראהו. אותו אורח-פמת, שאבותיו שותים היו מימיו של היאור הקדוש, ובמולדתו, שאין דומה לה, המלאה בנייני-פאר ואמנות הכתב והצלם מורשת קדמונים היא בה, מולך היה לפניו אדון השמש בעצמו ובכבודו — מכנה היה את עצמו „אדם“ בפירוש מפורש יותר משיוכל להותיר הרבה מכינוי-של-הערכה זה למי-שאינו-מצרי, כגון לכושי או לבעלי מחלפות-השער הלוביים או לבעלי הזקן, שורצי הפנים של ארצות אסיה. מושגי הטומאה והתועבה לא היו המצאותיו של זרע אברהם, ולא היו שמורים לבני שם כלל ועיקר. מקצת דברים טמאים היו בעיניהם ובעיני בני מצרים כאחד; למשל, החזיר. לבד זאת טמאים היו גם העברים בעיני המצרים, עד כדי-כך, שלא לפי כבודם ונימוסיהם הכשרים היה הדבר, שיאכלו לחם עם בריות כאלה, שכן התנגד הדבר לדתי-

במנחה המפתיעה ולהשמיט את הקרקע מתחת רגלי מתנגדיו. על דברים אלה צוחקים היו הרבה יותר משהיו נהנים מסיפור חדשות של ממש, הואיל ודווקא דברי הרכילות הנודעים והמתהלכים בעיר, עשו להם קורת-רוח; ולפי שהתבדחו על גיבדיבורו הזר והמוזר, ואף התפעלו ממנו במידה מסוימת וקרו אוזן למלים הכנעניות ששילב בשיחתו כדי להסתייע בהן, מיד התבררו לו מידות הרצון ואי-הרצון שבלב הבריות הללו.

שכן מנסים היו גם הם את לשונם בכך, ככל אשר יכלו. הם ניסו לערבב בשפתם פירווידיבור נוכריים, כגון אכדיים-בבליים וגם אחרים — מחוג לשונו של יוסף; והוא עצמו הרגיש מיד, אף בטרם מצא אישור להשערותו זו, שמנסים הם בכך להידמות אל אנשי מעלה; ועוד זאת, שגם נשואי-הפנים אינם נוהגים כך מטעם עצמם, אלא מחקים הם גינוני חוגים נעלים עוד יותר, גינוני חצר. יוסף תפש את הנסיבות הללו, כאמור, עוד בטרם שנודעו לו על דרך הניסיון, ואמנם כך היה מעשה, והוא קבע בשחוק-סתר בלבבו: קטני-העם הללו, שהיו מתרברבים בלי גבול בגלל היותם שותי מימי היאור מילדותם ובגלל השתייכותם אל ארץ-אנוש וארץ-מולדת האלים היחידה באמת; שהיו משיבים, לא בועם, אלא בצחוק, על הספק הקל שבקלים שהטיל אדם בעליונותה הקדמונית של תרבותם, שאין כלל לערער עליה ולדון בה, והיו מלאים עד ממעל לראשם מתהילת מלחמות מלכיהם, אותם יעחמוסים, תחותמוסים, אַמנחזתפים, שכבשו את חוגי-הארץ עד הנהר פרת ההולך לאחור והסיגו גבולות ארצם עד לצפון צפונה של רתצו ועד לדרום דרומן של ארצות בני-המדבר ורומי-הקשת, — העם הדל הזה, הבוטח כל-כך במעשיו, היה בהבשעה גם חלש וילדותי למדי, עד שמתקנא היה בגלוי על ששפת אמו כנענית, ולא עוד, אלא שגרת-לשונו הטבעית חשובה היתה בעיניהם — בלי-משים ובניגוד לשכלי-הישר — כזכות מיוחדת.

מדוע? הואיל ולשון כנען היתה עדינה למשמע-אוזן, ומדוע היתה עדינה? הואיל ונוכריה היתה ולועזית. אולם, הן כל הבא מארץ נוכריה עלוב הוא ושפל? אמנם-כן, אבל מכל-מקום עדינה היתה, והערכתם זו הסותרת את עקרונותיהם, התייסדה לפי-דעתם, לא על חולשה ילדותית, אלא על חופש-הרוח — כשם שהרגיש יוסף. הוא היה הראשון בעולם, שניתן לו להרגיש בכך, כי בפעם הראשונה היתה תופעה זו בעולם. היתה זו חפשנות דעתם של בני אדם, שלא הם עצמם ניצחו ולא הם הכריעו את עולם-החוף העלוב, אלא כבר קדמוניהם עשו את המלאכה למענם, ולפיכך הרשו לעצמם הללו לגלות את עדינותה. הגדולים היו בכך למופת לעם הפשוט, — ביתו של פטיפרע, נושא-המניפה, הבהיר את הדבר ליוסף; כי ככל-אשר הוסיף לחדור אליו, כן הוסיף להכיר, שמרבית אוצרותיו היו סחורות-יבוא, משמע, מוצרים זרים שהובאו מארצות אחרות, ועוד זאת, שהללו היו בעיקר ממקור מכורתו של יוסף ורחבי מולדתו, ארם וכנען. גילוי זה נעם לו, ובה בשעה נראה לו כעדות של סכלות; שהרי בדרך מסעו המתון-המתון ממחוז השפך ועד בית-אמון לא חסרו הזדמנויות

להיווכח, כי אכן יש תבונת־כפיים נאה ומקורית בקרב ארצות פרעה. סוסי פוטיפר קונוהו היו מגזע ארם — שכן הסוסים הטובים ביותר נמצאו שם או בארץ בבל; גידול־הסוסים המצרי לא היה חשוב ביותר. גם כלי הרכב, ובייחוד גם זה שחשוקיו הזריחו זיקוקין־די־נור־אבני־חפץ — דברים של יבוא היו; אולם, גם בהמת־הבית נקנתה מארץ האמורי, ומנהג זה ודאי אין לדון אותו אלא כרעות־רוחם של רודפי אופנה — נוכח גזע־הבקר הנחמד בן־הארץ, עם קרני־הלירה, ופרות־התחור ענוגות־העיניים והפרים האבירים, שמהם נבחרו מִרֶרֶךְ וְחֶעֱפִי. רָעָה פרעה מהלך היה כשהוא נשען על מקל־טיול מלאכת־ארם, והשיכר והיין אשר שתה, משם הובאו. „מן הנמל“ באו גם הכדים, שבהם הוגשו המשקאות, וכן כלי־הנשק וכלי־הנגינה, שקישטו את קירות חדריו. זהב אגרטי־הפאר, גובהם כמעט כקומת־איש, שעמדו באולמי־העמדים של הבית, בצפון ובמערב, בתוך גומחות מצובעות, וגם בחדר־האוכל בשני עברי הבמה, מקורו בלי ספק במכרות נופיה, אבל מקומה של מלאכת־מחשבת האגרטלים היא דמשק או צידון, ובחדר־קבלת־האורחים, הוא טרקלין־המשתאות עם דלת־הנוי, שבנוי היה נוכח חדר־האוכל המשפחתי — והכניסה אליו נפתחה מן המסדרון במישרים —, הראו ליוסף כדים אחרים, מוזרים במקצת בצבעיהם ובצורתם, שלא באו אלא דווקא מארץ אדום, הוא שעיר או הר־השעירים, והיו לו הללו כגון פרישת־שלוש מאת עשר, ודוד הנזכרי, אשר גם הוא נמנה כאן ככל־הנראה על עדיני־הטעם.

גם אלהי האמורי והכנעני, בעל ועשתורת, נמצאו עדינים: יוסף הרגיש בכך מיד לפי אורח דיבורם של משרתי פוטיפר, שסבורים היו, כי אלוהי כנען אלוהיו הם, והיו חוקרים אותו על־אודותם ומחלקים להם שבחים. כל אלה עשו רושם של רחבות־דעת רפוייה, הואיל ולפי הדיעה הכללית וההשקפה המקובלת לבשו נסיבות השלטון והיחסים בין עם לעם ובין מדינה למדינה דמות באלים, והללו לא היו, אלא ביטוי לחיים הממשיים. ואכן אפשר להקשות: מה היה פה הדבר גופו ומה היתה תמונתו? מה היתה הממשות ומה היה תיאורה? האם רק שגרת־הלשון הרווחת היתה זו בפי האומרים, שאמון הכריע את אלוהי אסיה ושיעבד אותם עד שהוכרחו להעלות לו מס, בעוד שלמעשה הכניע פרעה את מלכי כנען? או אולי היה דווקא השני ביטוי ארצי־ולא־עיקרי לראשון? יוסף ידע ועד, שאין להבחין בין זה ובין זה. הדבר והתמונה, העיקרי והבלתי־עיקרי, משולבים הם לאחדים, עד בלי הפרדה, אבל דווקא משום כך זנחו אנשי מצרים במידה ידועה את אמון לא רק בשעה שהפליגו בשבחים של בעל ואשירת, אלא גם אז, כשביללו מלים משובשות מאוצר בני שם בלשון אלוהיהם, והיו מכנים בשם סֶפֶר את הסופר ובשם „נַחַל“ את הנחל או הנהר, הוא היאור. ואכן, חפשנות־הרוח היתה מונחת ביסודם של מנהגים, הרגלים, אופנות אלה, וחפשנות זו כוונה כנגד אמון המצרי. תוצאתה היתה, שתיעוב היסוד השמי־האסייתי מן הבחינה העקרונית לא היה עוד כה תקיף; ובחישובם של גורמים כגון רצון ואירצון רשם יוסף עובדה זו בצד הרצון.

כך הוא נתן את דעתו על חילוקי דיעות, זרמים וזרמים־שכנגד, שהיה

יורד לסוף מהותם, כאמור, בה במידה שהוסיף להכות שורשים בחיי המדינה. מאחר שפטיפר היה איש־התצר, מידידי פרעה, קרובה היתה הסברא, שמקורה של ההשקפה היידידותית־כלפי־חוצה־לארץ והמרדנית כלפי אמון, שניפרת היתה על־פי הרגליו, נמצא מעבר ל„נחל“, במערב, ב„בית הגדול“. האם יש אולי קשר בין התופעה הזאת ובין גודי־הצבא וחיל־המלחמה של אמון, אותו כות־שומר־המקדש חמוש־הרמחים, שלחץ אותו אל הקיר ב„רחוב הבן“? האם היתה נגיעה בינה ובין מורת־רוחו של פרעה על כך, שאמון, אֶל־הארץ המכביד אוכפו יותר מדי, מתחרה עמו בשטחו המיוחד, בשטח הצבאי?

סמיכות פרשיות מקיפה להפליא! תרעומתו של פרעה על כוחו הנרהב של אמון, או של מקדשו, היתה אולי הסיבה האחרונה למעמדו של יוסף, שלא נשלח לעבודת השדה, אלא הורשה להישאר בבית אדוניו, ולא בא במגע עם השדה, אלא לאחר זמן, ולא כעובד עבודת־פרך, כי־אם כמשגיח וראש־פקידות. נסיבות אלה, שעשו אותו כמפיק טובת־הנאה חרש מתסיסות רחוקות־נעלות, שימחו את לבו של צוער־העבדים אוסרסיף וקשרו אותו באמצעות אדונו הרם אל העליון. אבל הוא שמח על דבר נוסף, כללי יותר, על רוח המתנשבת לקראתו מתוך עולם־מטעו החדש, — וחוטמו הנאה, עבה־הנחיריים במקצת, ריחרח וחש בדבר הזה תוך כדי חיפוש אחרי תופעות הרצון ואי־הרצון; והוא יסוד־חיות, הקרוב לצביונו, ובו נוח היה לו, ומרגיש כדג במיים: הלא הוא מעמד הדור המאוחר, מעמד ריחוקה של חברת־בני־ס־ונכדים מעל מוסדות ומופתים של אבות, אשר נצחונותיהם כוננו ליורשים את היכולת שיהיה המנוצח עדין בעיניהם. דבר זה ישר בעיני יוסף, הואיל והוא עצמו היה כבר בטע מאוחר, לפי הזמן ולפי הנשמה, והוא עצמו היה כבר בבחינת מקרה־הבן־והנכד, קליל ושנון, מסובך ומעניין. על־כן הרגיש את עצמו פה מיד כדג במיים, ותקווה טובה מילאה את לבו, שבעזרת־אלוהו עתיד הוא לעלות מעלה־מעלה בתחתיות־ארץ של פרעה.

החצוץ

ובכן, היה דודו, ננס־הנישואין, פועל בנאמנות־לקדמוניות, בחזקת איש מפלגת שומרי החומות; הוא פעל ממש בשם אמון, בשעה שהזהיר את מִזְנֵת־פֶּאֶף בקול עמוק ובטילטולן השקדני של זרעותיו הקטנות כלפי מעלה, שלא יעסיק את העבד החבירי שנקנה לא־כבר, אלא רק בעבודת־פרך בשדה, הואיל ומוצאו מאויבי האלים ומקומו לא יכירנו בחצר. אבל בן־משק הבית לא יכול בתחילה לזכור כלל, אל מי מכוונים דברי הננס, ומי ומי הוא הנדון — עבד מבני עַמּוֹן? שנקנה מידי המעיניים? ושמו אוסרסיף? אה, כן! ומאחר שגילה כך למוכיח הקטן על־ידי שכחנותו את שוויון־רוחו ואדישותו, דהיינו את המידות שלפיהן יש לדון את העניין בצורה היאה לו, הביע כמ־כן את פליאתו

עליכך, שהוא שומר המלתחה, מקדיש לדבר לא רק מחשבותיו, אלא גם את דבריו. הרי זה משום דרך־ארץ, ענה ואמר דודו. תועבה היא לבני־אדם מאנשי־החצר לאכול לחם עם שפמוהו. אבל אשר־על־הבית הכחיש את היותם אנני־דעת קפדנים כל־כך, והזכיר שפחה בבליית אחת המשרתת בהרמון, ושמה אשת־אומי, שכל הנשים והפילגשים היות אתה בשלום. — אמון! — אמר פקיד קופת־התכשיטים. הוא הזכיר את שמו של אֵל הקיום ונשא עיניו אל מִזְנֵת־פָּאָף במבט נוקב, ולא בלי איום. למען כבוד אמון הוא, — אמר. „גדול הוא אמון“, אמר אשר־על־הבית, בלי להעלים לגמרי את משיכת כתפיו. „ואגב, ייתכן“, הוסיף ואמר, „שאשלח את הקנוי אל עבודת השדה. אפשר אשלח אותו ואפשר לא, אבל אם כן אעשה, אעשה כן רק אם יעלה הדבר על דעתי מעצמי. אינני אוהב כשמטילים חבל אחרי מחשבתי כדי לצוד אותה ולנהגה באפסר.“

קיצורו של דבר, הוא שילח מלפניו את בעלה של ציסת יחד עם אוהרתו — במקצת ודאי משום שלא יכול לשאתו, דהיינו מחמת סיבות ונסיבות קיימות. סיבת הטינא שבלבו היתה אדיקותו המתרברבת של הננס, שהקניטה אותו; הנסיבה לעומת־זאת נמצאה במסירות־השֶׁרֶת הגדולה והאמיתית שרחש לאדונו פטיפרע, שנפגעה והורגזה על־ידי אותה התרברבות. עוד יתבררו ויתלבנו הדברים להלן. אולם מורת־הרוח כנגד אישיותו הקפדנית של דודו לא שימשה טעם יחיד לכך שמִזְנֵת־פָּאָף אטם את אוזניו משמוע לו. שכן נוהג היה באותה דרך עם אהוביאל הליצן — שחיבה יתירה נודעת לו ממנו, לא־דווקא בשל זכויותיו, אלא בעיקר מתוך היפוך יחסו אל דודו — שגם הוא פנה אליו בעניין יוסף וביקש להשפיע עליו בכיוון הנגדי. נאה וטוב וחכם הוא בן־המדבר הצעיר, כן לחש לו, — וחביב־האֵלִים הוא; הוא, אהוביאל, אשר אִם־אִמְנֵם כך נקרא שמו, אך לא כשמו הוא, הכיר את הדבר בראייתו הננסית החדה בלא טישטוש, ורצוי שסוכן־הבית ידאג לכך, שיוטל על אוסרסיף עיסוק, בין בשירות הפנימי ובין בשירות החיצון, אשר ימצא בו הזדמנות להוכיח את מידותיו הטובות. אבל גם כאן לא רצה בן־המשק להיזכר כלל בתחילה, ואחר־כך סירב בפנים וזעפות לטפל בשאלה, היאך אפשר להפיק תועלת של טובת־הנאה לבית מן העבד המיותר, שהגיע לידיו באקראי כעין קניין־של־סבר־פנים. הרי אין שום דחיפות בדבר, והוא מִזְנֵת־פָּאָף, אנוס לחשוב על עניינים אחרים.

בדיבור זה היה טעם המשבר את האוזן; מפיו של איש טרוד למעלה מכוחותיו, אשר נוסף על כך עוד הציקו לו גם כליותיו, היתה זו תשובה הגיונית; ובכן נסתתמו טענותיו של אהוביאל. למעשה לא רצה סוכן־הבית לדעת על יוסף מסיבה אחרת; הוא העמיד פנים, לא רק נוכח אחרים, אלא גם כלפי עצמו, כאילו שכחו, לפי שמתבייש היה בגלל אתן מחשבות או רשמים דו־משמעיים שהתעוררו בו בעת שנתן את עיניו בראשונה על המוצג־למכירה, כלומר, שדימה אותו במקצת כגון אֵל, כאדוני הקוף הלבן, ובכן, על כך התבייש, ולא רצה שיזכירוהו דבר ולא רצה לקבל הצעות, שמא ייאות למלא אחריהן

והיה אז בעיני עצמו כאילו נהג בוותרנות כל־שהיא ביחס לרשמים ההם. הוא סירב לשלוח את הקנוי אל עבודת־הפרך בשדה וכמו־כן סירב ליתן את דעתו על העסקתו בבית, לפי שמבקש היה לבלי לטפל בו כלל ועיקר ולמשוך את ידו ממנו לחלוטין. ולא חש אותו חסיד, והעלים את הדבר מעיני עצמו, שדווקא על־ידי הסתלקותו מן המעשה גילה התחשבות ברשמי הראשונים. הואיל וזו צמחה מן המורכ; היא צמחה, בינינו לבין עצמנו, מן הרגש המונח ביסודו של עולם והיה מונח גם ביסוד נשמתו של מונת־כאף; מן הציפיה.

וכך התגלגלו הדברים, שיוסף, לאחר ששערו היה גזון באורח מצרי ומלבושיו היו מצריים, התהלך במשך שבועות וחודשים בלי כל התעסקות, או — משמע, הינור־הך — שמסתובב היה בחצרו של פטיפרע, פעם פה ופעם שם, מועסק, היום כך ומחר כך, בעת הנחיצות ולסירוגין, בעבודות קלות ושפלות, אלא שמצבו זה לא עורר תשומת־לב מיוחדת, שכן מרובים היו בקרב עתרת־עושרו של בית־הברכה חובקי־הידיים והה לכים־בטלים. אכן, במידה מסוימת חביב ורצוי היה לו מצב זה, בלא שיטפלו בו, משמע: שלא יטפלו בו קודם זמנו ובטרם יוכל הדבר להיעשות בכוכד־ראש ובהדרת־כבוד. כי כלל גדול נקוט בידו: לבל יתחיל את חיו כאן בדרך של שיבוש ושגגה, משל, על־ידי שיטילו עליו מלאכה כל־שהיא בקרב פועלי הבית ויסגרו אתו בתחום של פעילות אפילה כזאת באורח קבע. הוא נשמר ונזהר מפני גזירה כזאת, וידע להיעלם מעיני הבריות ברגע הנכון. הוא הירבה לשבת בקרב שומרי השער על ספסל־הלבינים, ולפטט עם האנשים, כשהוא מערבב בלשונו מלים אסייתיות, שערו צחוק בקרב המאזינים לו. אך מתרחק היה מעל בית־הנחתום, באשר הלחמניות שנאפו שם היו משופחות למהדרין, וברקיקי־המצות שלו, שהיו טעימים להפליא, לא היה יכול לעשות שם רושם כלל, והיה מסתתר בשקידה רבה לבל ייראה ובל יימצא, לא אצל עושי־הסנדלים ולא אצל מדבקי־הנייר ולא אצל קולעי מחצלות־סיבי־הדקל ואצל הנגרים והקדרים. קול פנימי הגיד לו, שלא בחוכמה יעשה, אם ימלא בקרב כל אלה תפקיד של הדיוט או של שוליא המגשש באפילה — בשים לב אל עתידותיו.

לעומת־זאת לא היה כל רע בעריכת חשבון או רשימה כל־שהיא פעם פעם בבית־הכביסה או בממגורות־הדגן; ולכך הספיקו כבר ידיעותיו בלשון המדינה. במשיכת־קולמוס מסולסלת הוסיף בסיום הגליון את ההערה: „נכתב בידי צוער־העבדים אוסרסיף, בן חוץ־לארץ, למען פטיפרע אדונו הגדול, זה, מי יתן ויגזר לו הנעלם חיים ארוכים! ולמען מונת־כאף, הפקיד־הראש הממונה על כל־הדברים, הזריז בכהונתו, אשר רבבת שנות־חיים תבוקש בעבורו בתפילה מאת אמן יתר על קץ ימיו, ביום זה וזה בירה השלישי לעונת אֶח'ת, היא תקופת גיאות־היאור.“ סגנון הביטוי שלו בברכות הללו היה כך — אורח־כפירה באלוהו וכמנהג־המדינה, מתוך ביטחון מסויים ומוצדק ככל־הנראה, שהדבר ייסלח לו בשים־לב למצבו ולהכרח שיתחבב על הבריות. מונת־כאף ראה פעם או פעמיים רשימות כאלה וחתמותיהן, אבל לא הוציא הגה מפיו.

לחם אכל יוסף. עם אנשי פוטיפר בבית־העבדים ועמם שחה שיכר, ואותה שעה היו מרבים להג. עד מהרה הגיע לדרגתם ואף עלה עליהם ביכולת הפיטפוט; שכן משכוהו נטיותיו לצד תבונת־הלשון ולא לצד תבונת־הכפיים. הוא האזין אל שפת־הדיבור המתהלכת וסיגל לעצמו את ניבם, בשביל שיפטט עמם לפי־שעה, וישמיע באוזניהם פקודות בימים הבאים. הוא למד לומר: „חי המלך!“ או „בשם תנוב הגדול, אדוני ייב!“ הוא הרגיל לשונו להביע: „אין שמחה כשמחתי על־פני האדמה“, או: „הוא נמצא בחדריו שמתחת לחדרים“, משמע, בקומה הראשונה, או, על נוגש שזעם: „היה כנמר ממצרים העליונה.“ הוא הרגיל את עצמו — בשעה שמשמיע חיה סיפור באוזניהם — לגלות חיבה יתירה לשימושי הכינוי הרומז, כמנהג המדינה, ולהרבות בדיבור כגון זה: „וכשבאנו עד לפני מצודה עזה זו, אמר זקן טוב זה לקצין זה: ראה את המכתב הזה!“ והנה, אך ראה מפקד צעיר זה את המכתב הזה, אמר: „חי אמון, בני־נכר אלה עבֹר יעברו.“ וכך מצא חן בעיניהם.

בימי חג ומועד, אשר שכיחים היו מדי חודש בחודשו, גם על־פי לוח השנה וגם על־פי תקופת השנה האמיתית, כגון: בעת שהיה פרעה מניח תנופת־מגל אחת לשם התחלת הקציר, או ביום השנה לעלותו על כיסא מלכותו או לאיחוד שתי הארצות, או ביום הקמת עמודו של אוסיר לקול צילצולי־מחלת ולמראה משחקי־מסיכות, לבד ימי הנרץ והימים הגדולים המוקדשים לשילוש האָב והאָם והבן — בימים כאלה מגישים היו בבית־המשרתים אוזנים צלויים ושוק בקר; אבל אהוביאל, איש חסדו הגוץ של יוסף הביא לו עוד תוספת, כל מיני מטעמים וממתקים מאשר הפריש בשבילו בבית־הנשים: ענבים ותאנים, עוגות בדמות פרות רובצות ופירות בדבש. והיה מלחש באוזניו:

„קח, איש־חולות צעיר, כי טוב זה יותר מן החסית ללפת את הלחם, והקטן נטל אותו בשבילך משולחן נשי ההרמון, לאחר שהן אכלו. כי בין כה וכה משמינות הן מרוב לקנות וכססנות, וכמהן כאוונות מפותמות ומפטפטות, שעלי לרקוד לפניהן. קח אותם אליך, את המזונות שמביא לך הננס, ויטעמו לחיכך, כי שאר המשרתים לא יקבלו כאלה.“

„והאם לא זכרני עוד מֶזֶת־פֶּאָף, בשביל שיעלני מזה?“ שאל יוסף, לאחר שהודה לו על המנחות.

„עדיין לא כרצוי“, השיב אהוביאלֶון בנידנדוד ראש. „מנומנם הוא כלפיך דחרש, ואינו רוצה שיוכרוך לפניו. אבל זה הקטן שוקד על הדבר ואוחז בהגה למען תפנה ספינתך אל כיוון הרוח, תן לו לפעול ולהצליח! הוא מבקש דרך להעמיד את אוסרסיף לפני פטיפרע, ועצתו תקום.“

כי כן ביקש ממנו יוסף, והפציר בו, שיסבב את הדברים כך, שיוכל להתייצב פעם באיזה אופן לפני פוטיפר; אבל עניין זה היה באמת כמעט מחוץ לגדר האפשרות ורק בצעדים מתונים ועל־דרך הנסיונות היה יכול לפעול הננס המוכן לעזרה. השירותים הנוגעים נגיעה כל־שהיא בחייו הפרטיים של האדון, ועל אחת כמה וכמה שירותי הפנים והגוף, נמצאו בידיים חזקות, שאחיותן אחיות קנאות.

לא הצליחו הנסיונות לקרב את יוסף אל הטיפול בסוסים, כגון אל האביסה, הקירצוף, אל חבישת רתמתם של הסוסים מארם, או אל התרתם — הס מלהזכיר! ואילו גם ניתנו לו כל אלה, עדיין אין פירושו שהיו מרשים לו להציג את המרכבה, ולוא אף לפני הרכב ניתרנאח'ת, קל-וחומר לפני האדון. מכל-מקום היתה עבודה כזאת עשויה להיות מדרגה המקרבתו אל המטרה, אלא שזו גופה היתה בחזקת תחום סגור. לא, לפי-שעה לא נפלה בחלקו הזכות לדבר אל האדון, אלא רק לשמוע את המשרתים כשהם מדברים עליו, לחקור אותם על-אודותיו ועל-אודות כלל ענייני הבית, ולהתבונן בהם בשקידה רבה כשהם באים במגע של שירות עם האדון, לעת-מצוא: ובראש לכול התבונן בבן-המשק מונת-פאף, כי כן עשה מיד ביום הראשון לעת הצהריים, בשעת מכירתו.

כפעם פעם חזר אותו מעשה, הוא התבונן וראה, וכן שמע: מונת-פאף דיבר אל האדון בשפת-חלקות, אפשר היה לומר, ליחך את פאת-זקנו, אילו ניתן להשתמש במשל כזה — מבחינת הזקן כשהוא לעצמו — לגבי איש מצרי; הוא דיבר על לבו — זה נראה ביטוי הולם יותר —, וקסם-חיוו על שפתיו; הוא קשר כתרים לתפארת-עושרו ולכבוד הוד-מעלתו, וחזר והגיד שבחו בהתפעלות וקילס את עזו כוח גברותו בהנהגה, בחזקת צייד ומדביר-סוסים, שבגללו כל העולם רועד בחרדה לשלומו — וכל-זאת עשה, כפי שדימה יוסף להכיר בביטחון, לא בשביל להחניף לו, ולא לשם עצמו, אלא רק לשם האדון, משמע, לא ברוח עבדנות וכמלחך פינכא, שכן נראה מונת-פאף איש הולך-מישרים, לא אכזר כלפי מטה ולא הולך-על-גחונו כלפי מעלה, — אלא, אם אפשר לדבר כאן על שירות-מאהבה, הרי שיש לפרש את המלה כפשוטו המקורי בלא שום דופי ולהבין אותה כך, שסוכן-הבית אהב את אדוניו וביקש לסמוך את נשמתו באותם דברי קילוסים כעבד נאמן לרבו בתומת-ישר. זה היה איפוא הרושם שניטע בלב יוסף, והרושם התחזק על-ידי אותו חיוך ענוג, נוגה וגם חוגג-בנצחוננו, בו קיבל רעה פרעה, איש-קומה כמגדל שהיה בכל-זאת כה בלתי-דומה לראובן, את שירותי-האהבים הללו; וככל אשר הוסיף להתודע בהמשך הזמן אל נסיבות הבית, כן הוברר ליוסף, שיחסו של מונת-פאף אל קונו לא היה אלא תולדה של יחסי-הגומלין השוררים בקרב כל בני-הבית. כולם התנהגו בהדרת-כבוד מרובה, וקרבו איש אל ריעהו בתשומת-לב של לוויית-חן וחסד, באדיבות של תושיה, שמקורה במין דאגנות מופלגת, מתוחה במקצת: כן נהג פוטיפר עם רעייתו, האדונית מות-אם-א'נת, והיא עמו; כן „ההורים הקדושים מן הקומה העליונה“ עם בנם, פטיפרע, והוא עמהם; וכן נהגו גם עם כלתם, מות, והיא עמהם. דומה, כאילו הדרת-כבודם, שנראתה כה מטופחת לכאורה על-ידי תנאים חיצוניים והיתה אף שליטה לחלוטין על התנהגותם, הואיל ותפשה מקום איתן בתודעתם, — לא עמדה בכל זאת על בסיס יציב ביותר והיה בה משהו ממידת הנביבות ומראית-העין, אשר על-כן היתה שאיפתם העיקרית של כולם לאמץ ולחזק איש את ריעהו בתחושת-כבודם על-ידי אדיבות ענוגה ביותר ומתן יקר-וגדולה מאהבה. אם היה משהו מן היסוד הטיפשי בבית-הברכה הזה ומשהו מיסוד המציק, — זהו

מקורו; ואם היה בו סיוט של יגון, — בכך הוא בא לידי רמז-של-גילוי, יוסף לא קרא אותו בשם, אבל נדמה לו, כי שומע הוא את השם. דומה, שצילצולו כגון כבוד נבוב'.

תוארים וכיבודים מרובים ניתנו לפטיפרע; פרעה נשא את ראשו מעלה מעלה, וכמה פעמים הטיל אליו מחלון ראוותו, בנוכחות המשפחה המלכותית וכל אנשי החצר, „זהב-הילולים“, ובשעת-מעשה הריעה כל העבודה בקול תשואות וביצעה זינוקי-שמחה כמשפטי הטכס. בבית-המשרתים סיפרו את הדבר ליוסף. האדון התקרא נושא המניפה לימין, ורעה המלך. תקוותו, שבאחד הימים ייקרא „רעה יחיד למלך“ (תואר, אשר רק מעטים נשאוהו), היה לה על מה להתבסס. הוא היה מפקד גדודי משמר-הארמון, רב-הטבחים, ושר בתי-האסורים המלכותיים — משמע, אלה היו כינויו, שכן כהונת-חצר ניתנו לו, תוארים ריקים או כמעט ריקים, שרשאי היה להתעטר בהם. למעשה — כך שמע יוסף מפי המשרתים — פקד על משמר-המלך איש-צבא גס, קצינ'וראש-גדה, השורר על קוטלי-גדודי המלכות, והוא ראש-סרדיוטים בשם חרמחב, או חורא-אחב, שהיה אמנם חייב ליתן דין-וחשבון כל-שהוא לאיש החצר, בעל תואר המפקד ושר-כבוד הממונה על בית-הענושים, אבל רק לשם שמירת הנוסח המקובל; ואם-כי חסד עשה המזל עם אותו מיגדול-ראובן שמן בעל הקול העדין והחיוך הנוגה, שלא הוכרח הוא עצמו לנפץ את גב האנשים בחמש מאות מלקות כדי „להנחותם אל בית העינויים והגדרום“, כמאמר הבריות, למען „הלפן את פניהם כפני בר-מינן“, שהרי דבר זה לא יאה לו ביותר וגם לא לפי טעמו היה, מכל-מקום הבין יוסף, כי מקרקע יחסים כאלה עשויות היו לצמוח לאדונו רוגזות רבות והשפלות מוזהבות לא-מעטות.

וכן היה: קצינותו ומפקדותו של פוטיפר, שבאו לידי ביטוי סמלי באותה אלה דקה ועדינה המסתיימת בדמות צנזר-האורן, שהחזיקה ביד ימינו הקטנה, לא היו אלא כהונות-בדים אשר לא רק מונת-פאף הנאמן, אלא כל העולם כולו וכל התנאים החיצוניים היו מסייעים לו שעה שעה בשמירת קיומן בתודעתו, ואף-על-פי-כן נבצר ממנו שלא להרגיש את מהותן בסתר-לבו ובלי-דעת — כפי שהיתה באמת, דהיינו, כנעדרת-ממשות וכמראית נבובה. אך כשם שלא היתה אלת-הפאף, אלא סמל למשרות-כבוד נבובות, כן — סבר יוסף — יש בו במשל כוח להעמיק-לחדור אל עומקי השורשים, אל המקום שאינו נמצא עוד בתחום השירות-והתפקיד, אלא בתחום הכבוד הטבעי-האנושי; ונביבות המשרות עשויה שוב לשמש משל לכבוד ההוא, השורשי יותר.

יוסף נשא עמו זכרונות חיצוניים על מיעוט כוחם של תוארי-הכבוד מיסוד המנהגים וההסכמה החברתית כנגד מצפון-הכבוד האפל והשותק שבמעמקים, אשר אין לרמותו על-ידי בדות-היום הבהירה. הוא חשב על אמו — כן, מור הדבר, בשעה שהיה מגשש ומהרהר אחרי נסיבות האיש המצוי פטיפרע, קונו ואדונו, נפנו מחשבותיו בחתף-קשת אל רחל החנינית ואל מבוכתה, עליה שמע וידע, לפי שהיתה פרשה מפרשיות מסורתו וראשית-תולדותיו, ולפי שמספר

היה יעקוב לעיתים קרובות ומגיד קורות הימים, בהם היתה רחל „הנכונה ומוכנה“ — עקרה, בגזירת אלה, ועל־כן העמידה את בילהה במקומה, למען תלד זו על ברכי רחל. דימה יוסף לראות בעיני בשר את החיוך המבולבל, שהיה שרוי בעת ההיא על קלסתר פניה של המוכלמת ברצון אלוהים, אותו חיוך של גאווה על כבוד־אָם, שלא היה בנמצא, אלא בהסכמת הבריות, שאין בו ממש והוא חסר שורש בבשרה ובדמה של רחל, מחציתו אושר ומחציתו מרמה, כבוד, המסתייע בדוחק על־ידי הנוהג, אך בעיקרו נבוב הוא ומאוס. זכרון־דברים זה העלה בלבו בשעת חקר נסיבותיו של אדונו, בהרהרו על הסתירה שבין מצפון־הבשר ובין תחליף־הכבוד מכוח המנהג. בלי ספק, חזקים ועתירים הרבה יותר היו האישורים והנחמות והפיצויים ממקור ההסכמה שבלב במקרהו של פוטיפר מאשר במקרה תמורת־אימהותה של רחל. עושרו, כל זוהר־כבודם של חייו העטורים אבני־חפץ וציציות־נוצות־יען, המבט המורגל במראה עבדים הנופלים לרגליו, הדרי מגורים וטרקליני־אורחים מלאי אוצרות, מזווים ואסמים המלאים מן אל זן ובית־הנשים המלא פמליא מצייצת, מקרקרת, שקרנית ולקקנית של חיי־אדנות, אשר בקרבה היתה מות־א־מ־א־נת בעלת זרועות השושנים מושלת ראשונה וכשרה, — כל אלה עמדו לו לפוטיפר לקיום תדעת־כבודו. ובכל־זאת מוכרח היה להרגיש בעומק נשמתו, שם, במקום שהיתה רחל מתביישת בשערוה האילמת, ולדעת בסתר לבבו, שלמעשה לא היה הוא שר־הגדודים, אלא לפי תוארו בלבד, כאשר מונת־פאָף ראה צורך „להחניף“ לו.

הוא היה חצרון, משרת־פנים ועבד־מלך, איש רס־המעלה ומשופע בכיבודים ובקניינים, אבל חצרון מכול־וכול; ובמלה זו היה טעם־לואי זדוני, או, ביתר דיוק: היא הכילה שני מושגים קרובים זה לזה, שהתמזגו בה לאחד; זו היתה מלה, שאינה משמשת עוד — או אינה משמשת רק — במשמעותה המקורית, אלא על דרך ההשאלה, ועם זאת שמרה גם על פירושה העיקרי, ולפיכך היתה דומשמצית באורה מקודש וזדוני־משפיע־כבוד והיה בה בנתינת־טעם כפולה לחנופה: בגלל הכבוד ובגלל אי־הכבוד הכלולים בה. שיחה אחת, שיוסף האזין אליה, וכלל־וכלל לא בתחבולת־עורמה, אלא בגלוי ובתפקיד של שירות, גילה לו לא מעט על־אודות הנסיבות הללו.

ה ת פ ק י ד

כתשעים יום ואולי כמאה ימים לאחר כניסתו אל בית הכבוד־ההיקר קרה, שניתן ליוסף תפקיד מצליח שאפשר היה לבצעו בפשטות, אף־כי היה בו משום יסוד מעיק ומכאיב, מטעם ס־ענח־וא־ן־נפר־נת־רוח־תפ־ע־א־ם־פ־ר־א־מון־הגמד. שוב היה יוסף משוטט והולך־בטל בחצר פוטיפר כמנהגו, מתוך ציפיה שקטה, באונס וברצון, לשעת מזלו, והנה בא אליו הזוטר במרוצה, בתלבושתו החגיגית המקומטה וחרוט־הלבר המבושם על ראשו, ובישר לו בלחישתו, כי יש בפיו משהו בעבורו.

דבר־של־מזל, נאה ועריב למשמע־אוזן, עניין העשוי לקדמו בדרכו. מאת מִזְנֵת־פֶּאֶף השיג לו את הדבר, והוא לא אמר הן ולא אמר לאו, הוא מניח לעשותו. לא. לא שיעמוד יוסף לפני פטיפרע, עוד לא זאת. „אבל שמעני, אוסרסיף, מה עליך לעשות ומה יפרח לך מפעולתו של הננס, אשר יזם בעבורך בזוכרו אותך: היום בקירוב לשעה הרביעית אחרי הצהריים, משיקומו ממנוחת המשתה, ייכנסו ההורים הקדושים מן הקומה העליונה אל היכל גינת הביתן הקטנה שבגן הנאה, למען יישבו שם, במקום המחסה משמש ומרוח, למען ישמחו על צינת המיים ועל שלוות זיקנתם קורת־רוח יש להם בישיבתם שם, יד איש ביד רעותו, על שני כסאות, ואיש אין עמהם באותה שעה של שלוות־השקט, לבד משרת אילם הכורע־רובץ בקרן זוויית ומחזיק קערה של שיקוי מרענן, אשר בו יסעדו את לבם, באם יתיגעו מחמת ישיבתם בשלום, המשרת האילם אתה תהיה, כן ציווה מִזְנֵת־פֶּאֶף, או, מכל־מקום לא אסר את הדבר; ואתה תחזיק את הקערה. אך אסור לך לזוז בשעה שכורע אתה ומחזיק את הקערה ואף לא למצמץ בעיניי, פן תפיר את מנוחתם באשר תוסיף לעצמך נוכחות מרובה יותר מן הנצרך. אלא חייב אתה להיות משרת אילם מכול־זכול משל כצלם דמותו של פתח, כי־כן הורגלו שניהם. רק אם יתנו לך אות לאמור, שיעיפיים הם, האח־האחות רמי המעלה, או אז חייב אתה לנוע בזריות, בלי לקום, וחייב אתה להגיש להם את השיקוי בתבונת־כפיים ככל־אשר תוכל, מבלי שתכשלנה ברפיך ומבלי שתכתים את בגדך. אך לאחר שסעדו את נפשם, עליך לחזור שוב על ברכיך, בלא־קול ובזריות, עד לקרן־זווייתך, והיטיב תעצור נשימתך לבל תשמיע קול נשיפה, פן תתבלט נוכחותך אשר לא כיאות, אלא תשוב ותיהפך שוב להיותך משרת אילם כקודם. היכול תוכל?”

„ודאי!” ענה יוסף. „תודה אהוביאלון, עשה אעשה את הדבר ואדקדק כמצוותך, ואף את עיני אֶקְשֶׁה כאלו היו עשויות זכוכית, למען אהיה דומה לגמרי לצלם־דמות מעשה ידי־אמן ולא אגדיל את נוכחותי אלא כמידת האוויר אשר יתפוס גופי בחלל — כך אישמר להתנהג כגון חפץ בלי נשמת־חיים. אולם אוזניי תהיינה פקוחות חרש, מבלי שירגישו בדבר הם, האח־האחות הקדושים, בעת שיהיו משיחים לפני ומזכירים ענייני הבית הפנימיים ונוקבים בשמות, למען אהיה אדון על הדברים האלה ברוחי.”

„יפה”, ענה ואמר הגמד. „אבל אל תדמה בנפשך, שנקל מאוד הדבר לעשותו, שכן קשה השהייה הממושכת כמשרת אילם וכצלם־דמותו של פתח ואתה הזחילה הנחפזת הנהרה־הלום על הברכיים כשהשיקוי בידך, יפה תעשה, אם תתאמן מעט בדבר קודם המעשה. את השיקוי עליך לקבל מאת סופר שולחן־המשקים, לא בבית־התבשיל, כי־אם במוווה של בית־האדון, כי שם הוא מוכן ומזומן. היכנס דרך השער אל המסדרון ופנית שמאלה, מקום המדרגות, ומקום הפתח אל חדר הייחוד לשומר־האמונים, הוא קיטון־השינה של מִזְנֵת־פֶּאֶף. עבור שם באלכסון ופתחת את הדלת מימינך, ואז אתה רואה לנגדך חדרון כעין פרוודור ארוך, מלא כל מיני מלאי־מוזנות לשם חדר־האוכל, וידעת, כי זהו המזווה. שם

תמצא את הסופר, והוא הנותן לך את הנצרך, ואותו תישא בכוונה רבה דרך הגן עד לפני הבית, בשעה שקודם השעה היעודה, למען תהיה שם בטרם יגיעו הקדושים. שם תכרע על ברכיך בקרן־הזווית ואזוניך קשובות. ובעת תשמע את בואם, אינך מניע עוד אפילו ריס־עין ונשימתך תהיה רק בסתר אלא אם־כן תראה בהם סימן של עייפות. היודע אתה עכשיו את תפקיד השירות?"

"בתכלית השלימות", ענה יוסף, "היה היתה אשה אחת, אשת איש, שהיתה לנציב־מלח, יען־אשר הביטה לאחור אל מקום ההפיכה. כן אהיה אני בפינתה הקערה ביד." "

"סיפור־המעשה אינו ידוע לי", אמר נתרואה־תפע.

"אספר לך את כל המעשה לעת מצוא", ענה יוסף.

"יפה תעשה, אוסרסיף", מילמל הגמד, "והיתה זאת תודתך על־אשר פעלתי במזימה לעשותך משרת אילם! וכן תשוב ותספר לי את המעשה על הנחש והעץ, וכיצד הבלתי־נרצה היכה־נפש את הנרצה וכן את הסיפור על אוניית־התיבה של האיש הצופה את העתיד! גם את הסיפור על הנער־הקורבן הנחשך חפץ הייתי לשמוע שנית, ועל האיש החלק שאמו עשתה אותו שעריר על־ידי השלחים, זה שידע את האשה הלא־יעודה באפילה!"

"כן", אמר יוסף, "הסיפורים שלנו נאים למשמע אוזן. אולם עתה אלך להתאמן בריצת־הברכיים הזריזה קדימה ואחורה ולהשגיח על צל המעלות, למען אתקטט בעוד מועד לקראת השירות, ויהיה עוד סיפק בידי לקחת את השיקוי מאת איש המזווה, והדבר ייעשה ככל־אשר הגדת לי."

כן עשה, ובשעה שדומה היה עליו, שכבר למד כהלכה את ריצת־הברכיים, משח את בשרו וטיהר את עצמו ולבש את בגדי־החג אשר לו, את הסינר התחתון ואת העליון הארוך יותר, ששקוף היה ומתחתיו ייראה הראשון, הכניס את כנפי חולצת־הכתונת הקטנה, שהיתה עשויה בד כהה יותר ובלתי מלובן, ולא שכח לעטר את מצחו ואת חזהו בכליל פרחים לשם שירות־הכבוד, אשר נבחר נבחר לו. אחר־כך נתן עינו על צל־המעלות, שעמד על מגרש־החצר שבין בית־האדונים ובית־העבדים לבין בית־המבשלים ובית־הנשים, נכנס בשער שבחומה המקיפה אל אולם־המסדרון של פוטיפר, אשר שבע דלתות היו קבועות בו, עשויות עץ אדום ופטורי־ציצים נאים ורחבים ממעל להן. עמודים שלמים היו מזוזותיהן, אף הם אדומים ועשויים עץ, מצוחצחים להבריק, מסדיהם אבן וכותרתם ירוקות; רצפת האולם תיארה את רקיע המזלות ועליו מאות צורות: הארי, סוסי־האור, העקרב, הנחש, היעל והפר נראו שם במעגל בקרב דמויות אלים ומלכים רבים, עם האיל, הקוף, והבז ובראשו הכתר.

על רצפה זו עבר יוסף באלכסון, ומתחת למדרגות המוליכות אל החדרים שמעל לחדרים נכנס דרך הדלת המוליכה אל החדר המיוחד, הוא חדר־איש־האמונים, מקום אשר־על־הבית, מִנְת־פֶּאֶף, שוכב היה בערב למנוחתו. יוסף, שהיה לן עם כל העבודה בבית־העבדים אי־שם על המחצלת, מכורבל באדרתו, זקף עיניו ויתבונן בחדר המיוחד עם היצוע הנאה המכוסה עורות־חיות וצורת

רגליו רגלי חיות ולמראשותיו נראו תמונות אלהיות שומרות תנומה, תמונות בס עקום-הרגליים ואופת, ותמונת סוסת-היאור המעוברת, עם הקמטרים וכלי הרחצה העשויים אבן ואגן הפחמים ועמוד המנורה. — ויאמר בלבו: אכן, אל מעלה גדולה צריך אדם להגיע עד שיזכה בארץ מצרים לנחיות של ייחוד כזאת. על-כן השתדל להתקדם לשם שירותו, הגיע אל המזווה שצורת מסדרון ארוך צורתו, שהיה כה צר עד-אשר לא נזקק לעמודים או לאומנות לתמיכתו, והיה מתמשך עד לאחורי הבית במערב, כך, שסמוך היה, לא רק אל טרקלין האורחים וחדר-האוכל, אלא גם אל אולם העמודים השלישי, המערבי; כי לבד זה ולבד אולם-המסדרון במזרח היה עוד אולם אחד בצפון, — כה עשיר ומשופע להפריזו היה ביתו של פטיפרע. והנה, עומד הוא בפרוזדור-המזווה, וכשם שהגיד לו הננס מראש, היה זה ערוך כונניות ומדפים מלאי מיני מזונות וכלים בשביל חדר-האוכל: פירות, כיכרות-לחם, עוגות, קופסות בשמים, קערות, כדי שיכר, קנקנייין ארוכי צוואר על פנים נאים ופרחים לעטרים; ואת ח'אמע'ת, הסופר הקיפת, מצא כאן יוסף: קנים מאחורי אוזניו, היה עומד, מחטט בין החפצים ומביאם במניין.

„ובכן פרחח תמהוני בן-החולות?“ אמר ליוסף. „מה היה לך, שכה התקשטת? האם טוב חלקך בארץ בני-האדם והאֵלים? כן, הורשית לשרת לפני האבות הקדושים, כבר שמעתי — כאן כתוב אתה אצלי על-הלוח. קרוב לדאי, כי שפסס'בס הוא שהמליץ עליך; כי לכאורה, מהי זכותך שעלית לגדולה? אבל הוא רצה שיקנן אותך ואף העלה מחירך מעלה מעלה עד לגיחוך. כלום שווה אתה מחירו של שור, הוי עגל צעיר?“

מוטב שתהיה זהיר בלשונך, אמר יוסף בלבו, כי ודאי הוא בעיני, שעתיד אני עוד להתמנות עליך בבית הזה. ובקול רם אמר:

„אמצא חן בעיניך, אישי איש-תלמיד-חכמים, ח'אמע'ת, היודע לקרוא ולכתוב ולכסף, ותן לזה הנקלה המבקש חסדך את השיקוי בשביל ח'אָי ותאָי, הישישים המכובדים, למען אוכל להחזיקו בחזקת משרת אילם לשעת פלות כוּחם.“

„אכן, עלי מוטל הדבר לעשותו“, השיב הסופר, „באשר נכתב שמך על הלוח, והמוקיון השפיל לבצע את זממו. לפי הצפוי עתיד אתה לשפוך את המשקה על רגלי הקדושים, ואז יוליכו אותך למקום שאתה תהיה המקבל את השיקוי עד כלות כוחך שלך וכוחו של המגישו לך.“

„ישתבח אלה, צופה אני דברים אחרים“, ענה יוסף.

„האמנם?“ שאל הקיפח ומיצמץ בעיניו. „בבקשה ממך, הרי סוף-סוף עניינך הוא. השיקוי מוכן ומזומן וכבר הוא רשום: קערת הכסף, צפחת הזהב מלאה דם רימונים, גביע-הזהב הקטנים וחמש צדפות-שליים ובהן ענבים, תאנים, תמרים, פירות הדום המצרי ועוגיות-שקדים. הן לא תלקק, או שמא גם תגנוב?“

יוסף התבונן בו.

„ובכן איפוא לא תעשה כן“, אמר ח'אמע'ת במבוכה כל-שהיא. „על-אחת-“

כמה ייטב לך. שאלתי רק כך, אף-על-פי שמלכתחילה חשבתי, שאינך מבקש להיות קצוץ אף ואוזניים, וגם אין זה מנהגך. ועוד זאת, הוסיף ואמר, מאחר שיוסף החריש עוד, „שידוע הוא מכל-מקום, שאדוניך הראשונים אנוסים היו להטיל עליך את עונש-הבאר בגלל חטאים מסויימים, שאינם ידועים לי, — הן ייתכן שלא כבדים היו חטאיך ולא נגעו בענייני, שלי' ושלך, אלא רק בענייני חוכמה, הכיזד אוכל לדעת. וכן נשמע, שהעונש טיהר אותך מעוונותיך לחלוטין, ובכן לא מצאתי טעם אחר להצגת שאלה זו, אלא טעמה של זהירות...”

מה אני מרבה דברים, אמר האיש אל נפשו, ופי משגר בלא הפסק? תמה אני על עצמי, ובכלל-זאת, לרוב תמהוני, חפץ-לבי מושך אותי להוסיף ולדבר ולהגיד לו עוד דברים, שלכאורה אין הם נחוצים ואף-על-פי-כן נחוצים הם. „ממצוותיה של משרתי היא, אמר, „לשאול כפי ששאלתיך; חובתי היא לחקור ולהיות בטוח ביושרו של משרת, שאינני מכיר, ולא אוכל לבלי לנהוג כך למען שלומי, שכן הקולר יהיה תלוי בצווארי, אם יאבד משהו מן הכלים. ואילו אותך אינני מכיר, כי מוצאך שרוי באפילה, הואיל ובתוך הבאר שוררת האפילה. אמנם ייתכן, שמקומך קודם הבאר בהיר יותר, אבל השם אשר בו נקראת — אוסרסיף, האם לא כך קוראים לך? — דומה שמרמו הוא בהברתו השלישית שאסופי אתה וממקום הסוף הובאת, ואפשר נשאוך הגלים בתוך סל-של-גומא עד שלא משה אותך אחד משואבי המיים, — דברים כעין אלה חוזרים ומתרחשים בעולם אגב, אפשר ואפשר ששמך מרמו אל פירוש אחר, איני רוצה להכריע. על-כל-פנים שאלתי כפי ששאלתי בהתאם לחובתי, או אף גם לא בדיוק בהתאם לחובתי, מכל-מקום בהתאם למנהג ולשגרת-הלשון. שגרת-לשון היא והסכמה בין הבריות, שיהיו מדברים אל עבד צעיר כשם שדיברתי אנוכי, ובטעם המקובל מכנים אותו בשם עגל. לא חפצתי לומר, שעגל אתה בפועל-ממש ובמצואות, — הכיזד ייתכן כדבר הזה! אלא דובר הייתי כלשון הבריות ועל פי הנוסח המקובל. כמרכן אינני צופה מראש ואינני מתכוון לכך, שתהיה שופך את עסיס הרימונים על רגלי הקדושים; אמרתי כך רק לשם אמירה גסה ותו לא, ובכן כיובתי במידה מסויימת. כלום לא דבר מוזר הוא בעולם, שאומר האדם על-פי הרוב דברים שאינם כלל דבריו, אלא דברים שעליהם הוא חושב, כי אחרים עשויים לאומרם, משמע מדבר הוא על-פי הנוסחה הקבועה?”

„את הכלים ואת שארית השיקוי והפירות, אמר יוסף, „אחזיר לאחרי גמרתי את שירותי.”

„טוב, אוסרסיף, יכול אתה לצאת מיד בדלת זו בקצה המזווה ואינך צריך לעבור שנית דרך חדר-הייחוד של איש-האמונים, כאן אתה מגיע במישרים אל חומת הגדר ואל הפישפש שבחומה. שם תעבור ומיד אתה נמצא בין עצים ופרחים ורואה את האגם וביתן-הגן הקטן צוהל לקראתך.”

יוסף יצא.

„אכן, הירחר ח'אמע'ת שנתר שם לנפשו, „הרביתי לפטפט, ירחם האל!

מה עלול האסייתי הזה לחשוב עלי, אין לנחש. הלואי והייתי מדבר לפי הנוסחה הקבועה, תחת אשר דומה היה לי לפתע, שאנוס אני לומר משהו אמיתי בייחודה, ודיברתי דברים של שטות כנגד רצוני, עד שלחיי מסמיקות לי לאחר המעשה! רוחות ואדני'השדה! אם ישוב ויעמוד נגד עיני, אשמיע באוזניו דברים כדרבנות, ככל תורתם וחוקתם!"

ח ו א י ו ת ו א י

בין כה וכה יצא יוסף דרך הפישפש שבחומת הגדר אל גנו של פוטיפר ומצא את עצמו תחת השקמים ודקלי התומר והדום היפים ביותר, בין תאנים, רימונים, ועצי אבוקדו, שעמדו טורים טורים על־פני כר־דשא ירוק, וביניהם עברו נתיבות מכוסות חול אדום. צפון־למחצה בין העצים עמד על תל־עפר קטן ביתוך הגן הנאה, הססגוני, נשקף אל בריכת־האגם המוקפת סוף גומא ועל פני ראי־מימיה הירקרק שחו ברוזים צחורי־הנוצה. בין פרחי לוטוס עמדה שם סירה קלה.

יוסף עלה במדרגות הביתן, והמגדנות בידיו. הוא ידע את הסביבה, שהיתה מהודרת מאוד. מעבר לבריכה אפשר היה להשקיף מכאן אל שדרות עצי־הדולב, המוליכות אל השער כפול־המגדלות, שנפתח בחומה החיצונית מדרום והניח בצד זה מעבר ישיר אל חוות־הברכה של פוטיפר. גן־הפירות עם הבריכה הקטנה המלאה מי תהום, נמשך גם מעבר לשפתו המזרחית של האגם, ואחריו השתרע כרם וכן היו שם שדות־פרחים חמודים: משני עברי שדרות עצי הדולב ומסביב לביתן־הגן הקטן. צבירת אדמת־הפיריון הנאה בשביל כל הצמיחה המשגשגת הזאת בתוך החריים, עלתה מן־הסתם בשפעת זיעת־אפיים מרה ששפכו כאן ילדי בית־העבדים המצרי.

הבית הקטן, פתוח לגמרי אל מול האגם, הוקם בין שני טורי עמודים קטנים, לבנים ומחורקים באדם, והיה מרוהט יפה, כמקום־פרישה נעים ונעלם, ששימושו יפה בשביל שעות התבוננות בבדידות והתענגות־שלייחוד על יפי־הגן וגם בשביל בילוי בחברותא של מקורבים או ישיבת־טנדו, שמסומלת היתה על־ידי משחק־טבלה שעמד מן הצד על־גבי לוח. הקירות היו מכוסים ציורים עליזים וטבעיים, עשויים על רקע לבן, מקצתם קישוטי פרחים וחיקויים נחמדים למקלעות פטורי־ציצים, משתלשלות למטה או מתמתחות, שילובי דגניות, פרחי אבוקדו, זמורות גפן, פרג אדום ועלי כותרתו הלבנים של הלוטוס, ומקצתם מסוג מחזות־החיים — וגם אלה הומים בעליצות: כי כאן נראה עדר חמורים, ודומה שנשמע קול נעירת־חִיָּאָה שלהם, שם כותרת עשויה אוזנים אבוסים, או התול מציץ בעיניים ירוקות מתוך הסוף, עגורים נטוּי־גרון בגוף־חלודה עדין, או בני־אדם טובחים בהמה ונושאים שוק־בקר ועופות בתהלוכת מגישי־קורבן, ועוד כהנה ממראי־העיניים המושכים חן. וכל זה בוצע בכישרון רב, מתוך יחס

של חדווה ושנינות ורוך לגלגני שבין היוצר ובין הנושא, ביד נרהבת ומושמעת כאחת, אכן, במידה כה מושלמת, עד שנוטה היה אדם לקרוא בצחוק: „כן, כן, הן, כן, החתול הנהדר, העגור היהירי, ומכל־מקום השתגבה היצירה כולה על־דרך ההפשטה הנאצלה אל ספירה מחמירה ובה בשעה גם עליוה יותר, אל ממלכת־שמיים מיסוד הטעם הנישא־בעידונו, אשר יוסף, התולה עיניו בכל אלה ומסתכל, אף־על־פי שלא ידע לכנותו בשם, אף־על־פי־כן ירד כהלכה לסוף משמעותו. זו היתה תרבות; תרבות היא, שהביטה עליו מכאן בבת־שחוק; וזרע אברם המרוחק בדורו, צעיר־בניו של יעקוב, מהיותו מעורב במקצת בהוויות־החולין ונוטה לאהדת־סקרנות ולנצחונות־העלומים שבחירות, שמח עליה תוך־כדי מבט־סתר לאחור, אל האב הרוחני־למעלה־מן־המידה, שהיה בודאי פוסל את כל מיני מלאכת־הציורים הללו. נאה הדבר עד מאוד, אמר אל נפשו, יהא לבך סמוך ובטוח, ישראל הזקן, ואל תגדף את אשר יכול יכלו לחולל כאן ילדי כמת במאמץ חייכני ובטעם של שאיפה מעולה, שהרי ייתכן, שימצא הדבר חן גם בעיני אלוהים! הנה, אני מתרועע עמו, ונחמד הוא בעיניי, אף־כי מתוך מסירת־מדעה שבלב, אשר הפרתי היא, שאין זה יכול להיות עיקר העיקרים והחשוב שבחשובים: לעלה את המצוי אל שפירר עליון של הטעם המעודן, — אלא צורך הכרחי יותר הוא הדאגה האלוהית לעתיד־לבוא.

כה דיבר הוא אל נפשו. גם ריהוטו של הביתן היה מלא־טעם עד להפליא: היצוע הארוך בהידורו, מעשה הובנים ושנהבים, על כרעי־לביא, מרופד כרי־נוצות ועורות נמרים וחולדות־הבר; הכורסות הרחבות עם משעני־הגב המצופים עור מוזהב בקישוטי־דפוס אמנותיים, הדומי־רגליים פתוחים לפניו ומצוידיים כרים מרוקמים; כני כלי־הקטורת המאורדים, אשר בשמים־ראש היתמרו מהם. ואם אמנם היה פנים הביתן עשוי כמין בית־מקלט נוח ומעון־מגורים, הוא שימש בהר בשעה גם מקום התייחדות ובית־תפילה; כי תרפים־של־כסף קטנים, עטרות אֶל בראשם הקטן, עמדו על בימה בירכתי החדר, ליד אגדי פרחים שהוקרבו, וכלי פולחן שונים העידו, כי כאן סגדו להם.

ובכן כרע יוסף על ברכיו בקרן־זווית ליד הכניסה, כדי להיות מוכן, והניח לפי־שעה את השיקויים והפירות לפניו על־גבי המחצלת, כדי לחוס על זרועותיו. אך לא עבר זמן־רב והוא כבר הרים אותם מהר ועשה את עצמו דומם, כי ח'ואי ותואי באו, גוררים רגליהם הנעולות סנדלי־חרטום דרך הגן, זרועותיהם נשענות, כל אחת על משרתת קטנה; — שתיים־שתיים ילדות קטנות היו, שידיהן דקות כגבעולים ופיותיהן פתוחים דרך־כסל. כי רק בכמו אלה חפצו האת־האחות ורק אותן רצו לסבול בשירותן, לתמוך אותם בעלותם אל הבמה ובהיכנסם אל הבית הקטן. ח'ואי היה האה, תואי היתה האחות.

„בתחילה אל אדונינו“, ביקש ח'ואי הזקן בקול צרוד, „למען נסגוד!“

„אכן, אכן“, אישרה תואי הזקנה, שהיו לה פנים גדולות שצורתן ביצה וגזנן בהיר, „לפני הפספים בראשונה, למען נבקש רשות מהם בטרם ינעם לנו על הכסאות בשלוות בית־החשק!“

הם קרבו אל התרפים, נשענים על הפעוטות; שם נשאו את ידיהם הכמושות וכפפו את גבם, שהיה כפוף בלארחה; כי גילה הזקנה עיקם את עמוד שדרתם וכיוון אותם לחטטורות. כן התנדנד מאוד ראשו של ח'צאי, האת, קדים ואחור ולפעמים גם לצדדין. תואי היתה עוד מוצקה בעורפה. לעומת-זאת היו לה עיני-קפלים המסתתרות באורח משונה, כגון זוג סדקים עיוורים, שלא גילו צבע או מבט, וחיוך-בלא-ניע היה שורר על פניה הגדולות.

לאחר שסיימו האבות את תפילתם, הוליכו אותם דקות-הידיים אל שתי הכורסאות המוכנות בשבילם נוכח הביתן והושיבו את הזקנים הנאנקים על מושביהם, בזהירות, הרימו גם את רגליהם והניחו אותן על כרייה-הדום העטורים רצועת-זהב.

„הה כן, הה כן, הה כן, כן, כן!“ חזר ואמר ח'צאי בלחישה צרודה, כי קול אחר לא היה לו. „לכנה איפוא, ילדות משרתות קטנות, כבר דאגתן לנו ככלי אשר מוטל עליכן, הרגלגלים ניצבות, האיברים נחים, והכל שפיר. הניחו, הניחו, יושב אני. האם גם את יושבת כבר, אחותי-בת-יצועי? אם-כן, שפיר, לכנה עכשיו לפי-שעה, כי חפצנו להישאר לבדנו ולהתייחד בתענוג על השעה הנאה שלאחר-הצהריים ובין הערביים ממעל לסוף ולאגם-הברווזים ומוליפני דרך השדרות עד למגדלות השער שבחומה הגודרת. בלי הפרעה כל-שהיא ובלא עין רואה חפצנו לשבת ולהחליף סתרי-לב הזיקנה בלי אוזן שומעת!“

ובהרשעה כורע היה יוסף והפלים בידו, באלכסון לנגדם בקרן-הזווית. אבל הוא ידע היטיב, כי רק משרת אילם היה, ונוכחותו כנוכחות חפץ דומם, והביט בעיניים מזוגגות ממש אל עבר ראשי הזקנים.

„עשינה איפוא, ילדות, כאשר הוגד לכן בקול הפקודה הענוגה!“ אמרה תואי, אשר בניגוד לצרידותו של אחיה-בן-יצועה היה קולה רך ומלא למדי. „לכנה, והישארנה מרוחקות ומקורבות במידה, שתוכלנה מכל-מקום לשמוע את מחיאת כפינו, בעת שנרצה לקרוא לכן. כי, אם תקוץ אותנו חלישות כל-שהיא, או אולי יפתיע אותנו המוות המתייזב לעינינו, נמחא כפיים, לאות, שתעמודנה לימיננו במקרה הצורך עת ציפורי-הנפש פורשות כנפיים ומתרחפות למרום מתוך פינו.“

הילדות הקטנות נפלו אפיים ארצה, והלכו. ח'צאי ותואי ישבו זה ליד זו על כסאותם, ידיהם ידי-ישישים המקושטות בטבעות. השתלבו על משעני-הזרוע הפנימיים. שערם היה שער שיבה כגון הקרח, וכגון הכסף המועם שעינו פגום, שערן של זה כגון שערה של זו: בציציות דקות השתלשל מעל הגולגלות הנחשפות והולכות על-גבי האזניים, כמעט עד הכתפיים, והחילוק ביניהם היה, שבתואי, האחות, נעשה ניסיון לשזר שתיים או שלוש מן הציציות הללו בקצותן למטה, כדי ליצור מהן מין מלל-פיאה, אלא שהדבר לא עלה יפה עקב דקות השיער. לעומת-זאת היה ח'צאי מעוטר וקנקן בחלקו התחתון של הסנטר, אף הוא כגון הכסף המועב. כמרכן היה מקושט בעגילי-אזון של זהב, שבלטו מתחת לשערן, בעוד שראשה הזקן של תואי היה מעוטר ציץ-מצח רחב, עשוי חרסין

שחור ולבן, בצורת עלי-כותרת, — תכשיט נאה של מלאכת-אמן, שמבקש היה אדם לראותו על ראש אחר, פחות קמיל. כי קנאה יש בלבנו על-דבר הפצים יפים, בשם הנעורים הרעננים, ועינינו צרה בבעלים שראשם אינו עוד, אלא גולגולת. גם בשאר מלבושיה נהגה אמו של פטיפרע בהידור: שמלתה הצחורה כפרת, שגורתה בחלקה-עורף דמתה לשכמה של עולירגל, היתה חגורה במותניים איזור ססגוני מלאכת-מחשבת, שקצותיו הנפתלים בצורת לירה השתלשלו כמעט עד רגליה, וענק רחב עשוי מאותו חומר-חרסין שחור-לבן כחומר תכשיט-הראש, כיסה את חזה המיושש. ביד שמאלה נשאה אגד פרחי לוטוס, שהגישה אל פני אחיה.

„הנה, אוצרי הזקן!“ אמרה. „הריח באפך את הפרח הקדוש, יפי הביצות! השב נפשך בריחו ריח הכמנון, לאחר יגיעת הדרך מן הקומה העליונה אל מקום שלווה זה!“

„תודה, ארוסת-אומתי!“ אמר בקול צרוד חזאי הזקן, שהיה עטוף כולו באריג-אדרת רחב מעשה צמר לבן „די, די לי, אל תטריחי על עצמך, כבר הריחותי והיה לי למשיב-נפש. אסותא!“ אמר, והחווה קידה בגינוני-דיקדוקים נוסח אציל זקן.

„לבריאותך!“ ענתה היא. אחרי-כך ישבו שעה קלה, מחרישים, ומיצצו בעיניהם אל-פני יפי הגן, אל מראה אגם-הברווזים, שדרות העצים, שדות הפרחים ואל עבר מגדלות-השער, אגב, מיצמץ הוא באורח-זקנים יותר ממנה, בעיניים כבויות ומיוגעות, ולעס את חניכיו מחוסרי-השיניים, עד שהיה זקנו הקטן שבתחתית סנטרו עולה ויורד בתנועה קצובה.

תואי לא היתה לעסנית. פניה הגדולות, הנוטות לצד אחד, נשארו שקטות, וסדוקיות-הסימאון שבעיניה נראו כמצטרפות אל חותם חיוכה הקבוע. סברא, שהיתה רגילה תדיר לעודד את רוח בעלה ולקיים בו את תודעת הנסיבות, כי כה אמרה:

„הה כן, צפרדעוני שלי, כאן אנו יושבים ויפה מנת-חלקנו בחסד אֵלֵי-הכסף. הבריות הרכות-בילדותן דאגו לנו, להושיב אותנו על כרי הכסאות הנאים וכבר חמקו עברו, למען נתייחד שנינו בלבד כזיווג האלוהי ברחם האם. אלא שאין החשיכה שליטה במערתנו, כי זכאים אנחנו ליהנות ממראה-עינינו החביב, מן התמונות הנאות והמיטלטלין טובי-התואר. הנה, את רגלינו הציגו על רוך-הדומים עטורי גדילים, שכר עמלן, לאחר שמתהלכות הן ימים רבים כל-כך על-פני האדמה, תמיד יחדיו ארבעתן, ואם נישא את עינינו מעל ההדומים, הנה, ממעל לפתח פורש גלגל-החמה את כנפיו הססגוניות, ומוקף הוא פתנים, חור, אדון הלוטוס, בן ההנדווגות האפילה. מנורת-בהט מפוסלת, מעשה ידיו של הגלף מראם-אופת, הציגו לנו משמאל על כנה, ובקרן-הזווית מימין כורע המשרת האילם, מיני מגדים על כפות ידיו, המוכנים בשבילנו, אם נחמוד אותם. האם כבר חומד אתה לטעום משהו, בן-אנפות שלי?“

בצרידות איומה ענה האח:

„אמנם כבר חמוֹד חֲמֵדתי, אֲשׁוּחֵי שלי, אבל חשש בלבי, שמא רק הרוח והחֶךְ הם המשתוקקים, אך לא הקיבה, העלולה להתנגד בצורה מכוערת ולהתקומם בי עד שיבצצו מגופי הזיעה הקרה וחיתת־המוות, אם אקדים לאכול. מוטב היה לחכות עד אשר יכלה כוחנו מחמת רוב ישיבה ונהיה זקוקים באמת לתיקון.“

„יפה דיברת, גוריתי שלי“, ענתה היא, ולאחר דבריו נשמע קולה בצליל רך ומלא ביותר. „כבוש את יצרך, בחוכמה אתה עושה, כי כן תאריך ימים, והמשרת האילם לא יברח מאצלנו עם המגדנות. ראה, צעיר הוא ונאווה. נאה הוא ובחור, כגון כל הדברים המובאים לעינינו, עיני זקנים עטור הוא פרחים כקנקן יין; פרחי אילנות הם ופרחי האגמון ופרחי הערוגה. עיניו השחורות, החינניות, מביטות אל מעבר לאוזניך, אין הן מביטות אל מקום ישיבתנו, כי־אם אל מראה־נוף בירכתיים, וכן צופות הן אל העתיד. האם בנת לרמזי?“

„נקל להבינו“, נאנק חֲזָאֵי הזקן במאמץ־כוחותיו. „שכן דבריך מרמזים אל תעודתה של סופת־הגוי, אשר בה שומרים זמנ־מה ולשעה קלה את מתי הבית ומציגים אותם אל אחורינו נוכח אלי־הכסף על־גבי ארון־צלמם, על דרגש נאה, לאחר שהפרישו את הפרש ואת הקרביים ומילאו את קרבם נרד וחנטו אותם הרופאים והמתתלים בטרם יביאו אותם על הספינה להוליכם במעלה היאור אל אֲבוֹטוֹ, במקום שהוא בכבודו קבור, ושם יערכו להם הלווייה יפה מאוד לפי המנהגים שנוהגים בקבורת חפצי ומרור ופרעה וינעלו אחריהם את דלתות המעון הטוב, בית־העולם עם חדרי־עמודיו, שבהם יצהלו אליהם חיהם בכל גוניהם מעל כל הקירות.“

„יפה, ביברי שלי, ביבר־הביצות“, השיבה תֹאֵי. „ברוח בהירה תפשת את רמזי דבריי ומגמתם, כשם שגם אני תופשת כהר־ף־עין, אל מה ירזומן מליך, ואם גם תיטיב לדבר בחידה ובמשל; כי עד מאוד מחשבותינו עולות בקנה אחד, בהיותנו אחים־ליצוּעֵ זִקְנִים, אשר כל משחקי החיים שיחקו כבר יחדי, בתחילה את משחקי הילדות ואחר כך משחקי הבגרות, — לא בחציפות של חוסר־בושה מדברת כך החפרפרת שלך, אלא ממתיקה סוד בינה־לבינך, הואיל ומתייחדים אנחנו בבית הקטן.“

„אכן, אכן“, ענה ואמר חֲזָאֵי הזקן בלשון מחילה. „הן כאלה וכאלה היו החיים, חיי שניים מראשית עד אחרית. רבות שהינו בעולם ובקרב בריות העולם, כי מצור אציל חוצבנו, קרובים אל כיסא השליט. אבל בעיקרו של דבר תמיד היינו בודדים לנפשנו בבית הקטן, בביתה הקטן של איחווֹתנו, כגון בבית זה: בתחילה, ברחם האִם, אחר־כך במעוֹן־הילדות ולבסוף בחדר־הנישואין האפל, ועתה יושבים אנו, ישישים, בסוכת־הגוי המרהיבה עינינו לעת זקנה, בנויה בקלילות לשהות־שְׁלִיּוֹם, כמקלט עראי. אבל מחסה־עולמים מוכן לזיווג הקדוש במערת־העמודים שבמערב, שתגונן עלינו לחלוטין דורות ויובלות, ומעל הקירות האפילות מביטים עלינו חלומות־חיים בבת שחוק.“

„אמת ויציב, שקנאי הטוב שלי“, השיבה תֹאֵי. „כלום לא משונה הוא, שבשעה זו עדיין יושבים אנחנו על כסאותינו לפני היכלנו הקטן, — אבל עוד

מעט מעט יהיה עלינו לנוח בירכתיים על דרגש־האריה, בתכריכינו, רגלינו מזוקפות, וקלסטר־פנינו החיצוניים יהיו שוב עטורי זקן כזקן־אל, בחזקת אוסיר־חזאי ואוסיר־תואי, ומעל לנו מתכופף אָנפּוּ בעל האווניים המחדדות?
„קרוב לדאי, שמשונה הדבר“, נאנק חזאי. „אלא שאינני יכול לראותו בבהירות ונרתע אני מפני המאמץ, כי ראשי עיף, ולעומתי, מה חזקה את במחשבותיך ועורפך מוצק. דבר זה נותן חשש בלבי, באשר ייתכן, כי בגלל רענונתך לא תהיי מסתלקת יחד עמי, ותישארי יושבת על כסאך, בעוד אני שוכב, ותתני לי לנסוע לבדי במשעול הצר.“

„יהיה לבך סמוך ובטוח, יְנֻשׁפִי שלי!“ ענתה היא. „לא תניח לך החפרפרת שלך שתהיה נוסע יחידי, ואם תוציא רוחך באנחה לפניך, או אז תיקח היא מנת־דבקה אל תוך קרביה, וזו מקרישה את החיים, וכך הננו חוזרים ונשארים יחדיו. מוכרח אני להיות אתך אחרי המוות בלי־כל־ספק, כדי שאעמוד לימינך לגילוי הטעמים והמחשבות לשם לימוד־זכות ובירור, אם נעמוד לפני בית־הדין.“
„האם יישב בית־דין?“ שאל חזאי באי־מנוחה.

„יש להתכונן לכך“, ענתה היא. „התורה אומרת כן. אבל ספק הוא, האם עדיין תוקפה קיים בשלימות. יש הלכות, הדומות לבתים נטושים; עומדים הם ומתקיימים, אבל איש אינו דר בהם. דיברתי בפרשה זו עם פֶּרְנַחֲזֵנֶס, נביאו הגדול של אמוֹן, ושאלתי, היאך העניין באולם אֱלוֹת־המשפט, ומה דבר מאזני־הלבב והחקירה נוכח פני האדון המערבי שלצדדיו יושבים ארבעים־ושניים בעלי השמות הנוראים. בפֶּרְנַחֲזֵנֶס לא דיבר אלי בבהירות. התורה קיימת ועומדת, אמר הוא לחולדונת שלך. הכול קיים לעולם במצרים, הישן, כמו החדש, שהוקם לידו, למען תהיה הארץ מלאה כל מיני תמונות־הפסל, הבניינים והתורות, הנמצאים בחיים והמתים כאחד, וביניהם יתהלך האדם בדרך־ארץ. כי המת — קדוש הוא על־אחת־כמה, יען־אשר מת הוא, כחֲנוּט־האמת, ויש לשומרו לעולם למען העם, גם אם נעזב הוא מרוחם של מחדשי ההלכה. כן אמר פֶּרְנַחֲזֵנֶס החכם. אבל הוא, עבד חזק הנהו לאמוֹן ומקנא לאלוהיו. למלך התחתון, המחזיק בשבט הכפוף ובמניפה, נתונה דעתו אך מעט, ומעט מאוד הוא נותן את דעתו על מעשיו ותורתיו של האל הגדול הלוֹ אולם, גם אם יכנה אותו בשם בניין נטוש ובשם אמת חנוטה, עדיין אין כל ביטחון בכך, שלא ניאלץ לגשת, כאמונת המאמינים מבני העם, ולהוכיח את נקיון כפינו, ולהטיל את לבנו על כף המאזניים למען יישקל בטרם נצא זכאים מלפני תחות ונהיה חפים מארבעים־ושניים החטאים, בשביל שיאחו הבן את ידנו ויוליכנו אל האב. עלינו להיות מוכנים לדבר, על־כן ברור, שמוכרח הַיְנֻשׁוּפִית שלך לעמוד לימינך, כשם שעמדה בחיים, כן גם במוות, כדי שתפתח את פיה לפני היושב על הכיסא באולם אשר שמו נור־איוֹם, ותסביר את מעשינו, באם תשכח את הנימוקים ולא יעלו על דעתך הטעמים העשויים ללמד עליך זכות ברגע המכריע. כי יש והדימדומים מתגברים לפעמים בראשו של העטלפון שלי.“

„אל תאמרי כך!“ הביע חזאי בצרידות מופרות ביותר. „כי אם אמנם

מדמדם אנוכי ועיף, הרי זה רק בגלל ההרהורים הממושכים והכבדים על-דבר הנמוקים וההסברים; אבל גם המדמדם זכאי לדבר על סיבת דימדומו. כלום לא אני הייתי זה, שעורר את הדבר והדליק את רעיון הקורבן והכפרה באפילה הקדושה? זאת לא תוכלי להכחיש, שהרי מדרך הטבע הוא, שאהיה אני העושה, כי אני האיש, ומי משנינו המוליד, אם לא אני, — אמנם איש-האופל בחזקת אחיך-בן-יצועך בסתר זיווגנו הקדוש, אבל מכל-מקום האיש, שעלה הדבר על דעתו ושהדליק בבית הישן בקדושתו את מאור-הרעיון בדבר תשלום-שיעור על חשבון החדש הקדוש.

„כלום מחדת אני?“ השיבה תואי. „לא, זאת לא תכחד כלל-וכלל רעייתך הזקנה, כי אכן איש-האופל שלה היה זה, אשר העלה את הרעיון והחל להבחין בין הקדוש ולבין הנהדר, דהיינו, לבין החדש שבא לעולם, העומד על הפרק, ואשר אפשר שיגיע תורנו עדין, ולפיכך מן הדין הוא, שנגיש לו קורבן ונפייס את דעתו. כי עכברונית זו שלך לא כן ראתה“, הוסיפה, בעוד שהניעה לכאן ולכאן את פניה הגדולים עם עיני הקפלים באורח-עיוורים, „אלא מצאה את שלות-רוחה בישן-הקדוש, מבלתי יכולת להשיג דבר מסדר-היום החדש“.

„לא כן“, התנגד לה שוב ח'ואי בגניחה, „כי יפה תפשת את הדבר בעת אשר העליתי את הרעיון, שכן שקידה ללימוד יש בכך למרבית, אף-כי חסרה את שנינות-הדעת; אבל את שנינות אחיך ואת מועקתו בגלל אשר-על-הפרק ובגלל הדור המפציע, תפשת יפה יפה, — שאם-לא-כן, כיצד הסכמת לקורבן ולשילומים? אולם, באומרי הסכמת, עדיין לא יצאתי ידי חובתי; כי דומה לי, שהוריתי אותך רק בבחינת הדאגה לעידן המפציע ולאשר-על-הפרק, אולם את הרעיון, שנקדיש את בן-האופל היוצא מזיווגנו הקדוש לנהדר-בחידוש, ונרחיקהו מן הישן, מצוא מצאת את בעצמך בראשונה.“

„לא; אדם שכמותך — —!“ אמרה הזקנה והתחננה, „עגור ערמומי אתה לי, כי הנה, עכשיו אתה מדביק בי את המעשה, שכאילו אני העליתי את הרעיון, ובסופו של דבר אתה רוצה לתלות בצווארי את הקולר נוכח המלך התחתון ולפני בעל השם הנורא! בכור-שטן שכמותך, בעוד שלא הייתי, אלא לכל היותר מבינה את הדבר, וממך קיבלתי, לאחר שהמצאת אותו לי, אתה, האיש, כשם שקיבלתי ממך את חזר, בן-האופל הקטן שלנו, פטיפרע החצרון, שעשינו אותו בן-האור, אשר הקדשנוהו לנהדר לפי הרעיון שיצא ממך, אף-על-פי שהריתי וטיפחתי, אף ילדתי לאור-עולם בחזקת איסת-האם, אולם עתה, משמתקרבת שעת נתינת-הדין, וייתכן שיתברר לפני השופט, שמעשה הדיוט עשינו והסתבכנו וכשלנו, רוצה היית אתה, ממזר, להעמיד פנים כאילו לא אתה היית זה ולהוכיח בכיכול, שאני הולדתיו וילדתיו לבדי, ואין איש עמי!“

„אי, הבל הבלים!“ גנח הוא ברוגזה, „טוב כי בודדים אנחנו בביתך, ואיש אינו שומע את דברי הכסל אשר את מקרקרת. שהרי אני עצמי ביקשתי לאצמט את העובדה, כי איש הייתי וכי אני הדלקתי את הרעיון באפילה, ואת היא הנותנת בפני דברים אחרים ומייחסת לי את הדיעה שכאילו הולדה ולידה עלולות להשתלב

להיותן אחת, ממש כפי שמצוי הדבר בביצות ובשחור טיט-היאור, במקום שחומר האם התוסס חובק ומפרה את עצמו באפילה, אבל הן לא בעולם המעולה, במקום שהאיש בא אל האשה כיאות."

הוא השתעל בלא קול ולעס את לחייו. ראשו היטלטל טילטול חזק.
"כלום אין השעה כשרה כבר", אמר, "צפרדעת חביבה, להניע את המשרת האילם, שיקריב לנו את המגדנות? דומני, כי קרפדאי שלך כבר נתיגע מאוד מחמת המחשבות הללו וכבר כלו כוחותיו בעמלו לברר את הנימוקים ולהבהיר את לימוד הנכות."

יוסף, בלי זיע, מביט אל מעבר לזוג באורח ענייני, כבר הכין את עצמו למרוץ-הברכיים הזריו, אבל הדבר חלף, כי חזאי הוסיף ואמר:
"אבל סבור אני, כי אין זה אלא הריגוש בגלל העמל ולא כליון-כוחות אמיתי, המעורר בי את המחשבה על השיקויים, והקיבה המרוגשה עלולה להקיא אותם. אין לך בעולם דבר המעורר יתר ריגוש מן הדאגה לסדר-היום ולעידן המפציע, כי זוהי החשובה-מכול-וכול, לבד הדאגה לאכילה, שהיא קודמת לה. בתחילה מוטל על האדם לאכול ולשבו, אבל מיד לאחר ששבע והשתחרר מדאגה זו, מפגיעה בו דאגת-המחשבה על הקודש, ועל השאלה, האף-אמנם קדוש הוא עדיין ולא שנוא כבר, הואיל והפציע עידן חדש, וחייב אדם להודרו ולעלות על מסילתו הנכוחה של סדר-היום שהוכרו עליו, להתפייס עמו על-ידי איזה קורבן-נדבה, למען לא נאבד. אבל, מאחר שעשירים ורמי-מעלה אנחנו, האחים-בני-זוג, וממילא מובן, שחייבים אנו לאכול מעדנים למהדרין, הרי שאין בשבילנו עניין חשוב יותר ומרגש יותר מן הדבר הזה, וראשו של החומט הזקן שלך מתנודד כבר מחמת הריגוש הזה, אשר בו עלול אדם להיכשל על-גנקלה, כגון מעשה-הדיוט, בשקדנותו הרבה לעשותו כהלכה ולהפיס את דעתו..."

"הירגע, שרקרקי שלי", אמרה תואי, "ואל תהיה מקצר את ימיך בלא צורך על-ידי התרגשות מרובה כל-כך! אס-אמנם יש בית-דין ויש תוקף לתורה, הן עתידה אני לפתוח את פי ולדבר סניגוריה על שנינו ואסביר בלשון רהוטה את מעשה הכפרה עד שיהיו האלים ובעלי השם הנורא מבינים ולא יהיו מונים אותנו על-שום ארבעים-ושניים מעשי-האון, אלא תחות יופה אותנו בדין."

"כן, טוב יהיה הדבר", השיב חזאי, "שאת תהיי הדוברת, הואיל ודעתך מיושבת עליך, ואין לבך כה רוגש, שכן ממני בא אליך הדבר ורק ממני קיבלת אותו וכך הבנת, ולפיכך אימרתך צרופה יותר. אני, המולידי, עשוי אני להתבלבל על-גנקלה מחמת ההתרגשות ולגמגם בלשוני נוכח פני הדיינים הללו, עד שעלולים אנו להפסיד. את תהיי לנו הלשון, לשנינו; כי הלשון השוכנת במאורתה החלקלקה, כשם שיודעת את, טבע של אנדרוגינוס טבעה, ולפיכך לשני המינים גם יחד תשמש, כפיצה וכיוון התוסס, החובק את עצמו, בעוד אשר במעלה הגבוהה יבוא הזכר אל הנקבה."

"אכן, אתה רגיל היית לבוא אלי בדרך-ארץ, כדרך גבר בעלמה", אמרה תואי והניעה את פניה הגדולות אנה ואנה, כשעיניה מסומאות-בקפליהן והיא

נכלמת־מתחננת. „ימים רבים ולעיתים קרובות הוכרחת לעשות את הדבר עד בוא הברכה ואחותך הופרתה בזיווג. כי במוקדם בעלומינו חיברו אותנו הורינו בנישואין, ותקופת־שנה מרובות, לא פחות מעשרים, עברו עד שנעשתה איחותנו פוריה והולדנו. אז הבאתי לך את פטיפרע החצרון, חור שלנו, את הלוטוס היפה, רעה פרעה, אשר בקומת ביתו העליונה מבלים אנו הזקנים הקדושים, את אחרית ימינו.“

„אמת ויציב, אמת ויציב“, אישר ח'צאי. „כך התגלגלו הדברים, בדיוק כדברך היו, בדרך־ארץ ובקדושה, אף־על־פי שמכל־מקום היה טמון בדבר גם מוקש, לאמור, נבואת־לב שקטה ודאגת־סתר, המכוונת אל העידן המפציע ומבקשת התאמה אל סדר־היום. כי אם־אמנם הולדנו אנחנו, איש ואשה, בדרך־ארץ נעלה יותר, אך הן עשינו את הדבר באפילת איחותנו; ותשמיש אח ואחות, — הגידי־נא, כלום אין הוא בבחינת חיבוק־עצמו שבמעמקים, הקרוב עוד אל מלאכת־ההולדה של החומר־האם התוסס, השנוא על האור ועל כוחות סדר־היום החדש?“

„כן, כך הגדת לי בחזקת בעל“, אמרה היא, „ואני התעצבתי אל לבי וגם התרעמתי עליך במקצת על אשר מכנה אתה את נישואינו היפים בשם חמירה, והן יפים וחסודים היו ומהוגנים עד לידי מעלת הקדושה, בהתאם למנהג המכובד ביותר, שמצא חן בעיני אלוהים ואדם. כלום מצאת דבר של חסידות העולה על חיקוי מנהג האלים? והן הם מולידים כולם בשאָר־וּדִמָּם, בזיווג נישואין עם האם והאחות. כתוב: „אני אמון שעיבר את אמו! על שום מה נאמר כך? יען־אשר בוקר בוקר יולדת נות הנעלה את, המזהיר, אולם לעת הצהריים, לאחר שהגיע לגברותו, הוא חוזר ומוליד באמו את עצמו, את האל החדש. האם איסת איננה אחותו של אוסיר וכן אמו ואשתו כאחת? מראש מקדם, ובטרם ייוולדו חבכו זה את זה האחות־האחות הנעלים על־דרך הנישואין במחסה רחם־האם במקום שהיה כמובן אפל ומפולם כגון בתוך בית־הלשון ובמעמקי הביצה. אך לדעת הבריות קדוש הוא האופל ונכבדים הם הנישואין לפי מופת זה.“

„כן דיברת ובצדק דיברת“, ענה הוא ביגיעה צרודה. „אבל באפילה חבכו זה את זה גם האחות־האחות אשר לא בכשרות, אוסיר ונבת־חית, וזה היה משגה רע. כן התנקם האיר, המפואר, אשר אפילת־האם שנואה עליו.“

„כן, כך אתה דובר וכך דיברת בחזקת גבר ואדון“, השיבה היא, „ומן־הסתם אתה תומך במפואר, אבל אני בחזקת אָס־וּאֶשֶׁה נוהה יותר אחרי הקדוש ואחרי הישן־והתמים, על־כן העציבוני בחינותיך. בני־אדם רמי־מעלה אנחנו, הזקנים, וקרובים אל כיסא־המלכות. אבל אשת־החיק הגדולה, כלום היא לא היתה אחותו של פרעה, ולפי המופת האלוהי, האם לא היתה מיועדה כאשה לאֶל, דווקא מהיתה אחות? הוא, אשר שמו ברכה, מִנְחָפ־רֵרֵעֵת־חַתּוּמָּס — את מי היה עליו לחבוק, אם לא את האתשפסות, האחות הקדושה, להיותה לו לאם־אלה? היא נולדה לו לאשה, ויהיו לבשר אלוהי אחד. איש ואשה חייבים להיות בשר אחד, ומראש־מקדם עליהם להיות בשר אחד, כן נעשים הנישואין בנוסח של דרך־

ארץ ולא ייעשו כעין חמירה. כך נולדתי אני לך בברית ולמען הברית, וכן יעדו אותנו ההורים הנאצלים מיום הולדתנו, את זה לזו, כי כבר ברחם חבקו זה את זו בני הזוג האלוהי הזעיר, כפי שסבורים היו אבותינו.

„על כל אלה אינני יודע מאומה ולא אוכל לזכור מאומה לחלוטין“, אמר הוקן בקולו הצרוד. „כמורכן ייתכן שהיינו ניצים שם במאורה, גם ייתכן שמבעטים היינו זה בזה, גם דבר זה אינו ידוע לי, שהרי מחשבות אינן קיימות באותה דרגה. גם בחוץ היינו ניצים לעיתים כשם שידועת את, אם־כי לא מבעטים זה כנגד זה כמובן ממילא, שכן באצילות חונכנו ונשואי־פנים היינו, ומצאנו חן בעיני כל אדם, והיינו באושר בהתאם לנימוסים הנעלים ביותר. ואת, חפרפרת שלי, שביעת־רצון היית בנפשך מכול־וכול, משל כאותה פרה קדושה בעלת הפרצוף של שׁוֹבַע־רצון, בייחוד מאז הרית לי ופטיפרע בבטנך, חור שלנו, הוי אַת האַחֲזָת, האשה והאָם.“

„כן היח“, הינהנה בתוגיון. „שביעת־רצון בקדושה הייתי, אני החפרפרת והפרה החסודה, במעון אושרנו.“

„אולם אני גבר הייתי באִל“, הוסיף ואמר, „בימי תוקף רוחי ומקורב למדי אל המפואר בכבוד־העולם לפי גברותי, ולפיכך לא יכולתי להסתפק בישן־הקדוש. כי מאכלי היה מוכן לי לשׁוֹבַע והייתי מהרהר. כן, זכור אזכור, הדימדומים מתפורים במוחי, וברגע זה יכול הייתי להביע את הדבר במלים לפני כס בית־דין־הרפאים. כי חיים היינו לפי מופת האֵלים והמלכים, במנהגי חסידות למצוא חן בעיני כל אדם. ובכל־זאת קוץ היה בבשרי בשר גבר, ודאגה בלבבי מחמת נקמתו של האור. כי מפואר הוא האור, משמע גברי, ושנואה עליו חמירת אפילת־האם, שקרובה היתה אליה עדיין הולדתנו ותלוייה בחבל טבורה. הנה, כי מוכרחים לחתך אותה, את חבל־הטיבור הלן, למען ייפרד העגל מעל אמו הפרה וייצא לאור בחזקת פר האור! אי־אלה הן התורות העומדות עדיין בתוקפן, והאם קיים למעשה בית־דין לאחר אחרית נשימתנו, אינו חשוב כלל ועיקר. חשובה היא השאלה על־דבר העידן, והיא בלבד, חשובה השאלה, האם המחשבות שלפיהן אנו חיים, עומדות עדיין על הפרק אם לא. רק בכך יש משום חשיבות, והיא השנייה במעלה לאחר חשיבותו של השׁוֹבַע. והנה, רעיון בא לעולם, ולבי ניבא לי מכבר, שמבקש היסוד הגברי לחתך את חבל הטבור בינו ובין הפרה ורוצה להשתרר כאדון על תומר־האם ולישב על כיסא העולם, בשביל שיניח יסוד לסדר־יומו של האור.“

„כן, כך הורית אותי“, השיבה תואי. „ואף־על־פי שהייתי כה שביעת־רצון במאורה הקדושה, מכל־מקום שמתי את דבריך על לבבי ונשאתים למענך. כי האשה אוהבת את האיש, ועל־כן אוהבת היא ומקבלת גם את מחשבותיו, אף־על־פי שלא מחשבותיה הן. לקדוש הישן שייכת האשה, אפס למען האיש האדון אוהבת היא את המפואר. כן הגענו אל הקורבן ואל הכפרה.“

„בדרך זו“, ענה ואמר הוקן בהסכמה. „היום יכול יכולתי להסביר את הדבר בבהירות נוכח פניו של מלך־החתיות. את חור שלנו, אשר הולדנוהו

בחזקת אוסיר־ואיסת כאח־ואחות ביסוד האפל, אותו ביקשנו למנוע מן ממלכת האופל ולהקדישו לממלכה הטהורה. זה היה שיעור השילום, על חשבון הדור החדש, לפי אשר הסכמנו בינינו ולא שאלנו לדעתו, אלא עשינו בו כשם שעשינו, וייתכן, כי שיבוש היה, אבל הכוונה היתה רצויה.

„אם שיבוש היה“, ענתה הזקנה, „הרי שנינו אחראים עלי, כי יחדיו זממנו את המעשה שעשינו בבן הקטן, בן האופל; אבל אתה כיוונת את כוונותיך ואני — את כוונותי. כי אני, בחזקת אִם, לא חשבתי כל־כך על האור, בשעת־מעשה, ולא על פיוס האור, אלא בעיקר על גדולתו וכבודו של בננו על־אדמות: ביקשתי לעשותו חצרון ומשרת־פנים על־ידי הכנה רבה זו, לעשותו סריס־המלך, למען יעתיר פרעה זה־ההילולים וחסד על המוקדש לשירות. הללו היו, אודה ולא איבוש, מחשבותי, המחשבות שפייסו את דעתי עם הפיוס, שכן קשה היה עלי הדבר.“

„נכון היה“, אמר הוא, „והיטיב עשית בשעה שנשאת את רעיוני כדרךך והוספת עליו משלך על דעת עצמך, כך, שמכאן צמח המעשה שעשינו בחיבתנו לבן הקטן, בשעה שלא היתה לו עוד דיעה משלו. וכמרכן קיבלתי ברצון הבאתי בחשבון את היתרונות שצמחו לבן המוקדש מתוך הכנתו על־פי רעיונך רעיון נשים; אבל רעיוני רעיוני־גבר היו, הפונים אל האור.“

„הה אח־זקני הקטן“, אמרה היא, „היתרונות אשר צמחו לו, כסבורה אני, מאוד מאוד הם נחוצים בשביל שנוכל להצביע עליהם, לא רק בעת מבחן הלבבות באולם התחתון, אלא גם נוכח פניו, פני בננו. כי אם־אמנם מתנהג הוא עמו, הזקנים, בכבוד ענוג כל־כך, ואם־אמנם נעלים ויקרים הם מולידיו האצילים בביתו, מכל־מקום חושבת אני לפעמים וחוששת, שמא קוראת אני לעיתים בתווי פניו הנסתרים, שיש בלבו עצבת כמוסה כנגד שנינו על־אשר מתקנינים היינו את מידותיו להיותו שר־החצר מבלי שנשאל לדעתו, בלי הסכמתו בעוד שלא היה לאל ידו להתגונן.“

„משמע“, התרתח ח־זאי הצרוד, „שכאילו מתרטן הוא בסתר על ההורים הקדושים שבקומה העליונה! בעוד שהיה עליו להשכין שלום בינם ובין העידן ובין סדר־היום, בחזקת בן שהוקדש, כי זוהי חובתו, ויתרונות משופעים בכבוד כבר נפלו בחלקו והללו שקולים כנגד טענתו, ועל־כן אין הוא צריך להראות פנים זועפות. אכן, גם לא אוכל להאמין, שמעוזה הוא את פיו, ומה גם כנגדנו, שהרי גבר הוא בטבע־ברייתו וברוחו, ולפיכך מקורב אל המפואר, ועל־כן אין בלבבי ספק, כי מעשה הפיוס שעשו אבותי ישר בעיניו וכי נושא הוא בגאון את צביונו.“

„אכן, אכן“, הינהנה הזקנה, „ואף־על־פי־כן הרי אתה עצמך אינך בטוח. זקני שלי, האם לא שיבוש היה אשר חוללנו במו ידינו בשעת חיתוך חבל הטיבור שקישר אותו אל אפילת־האם. כלום נעשה הבן המקודש על־ידי־כך לפר־השמש? לא, כי־אם רק חצרונו של האור הוא.“

„אל־נא תחזרי על דברי החששות שלי עצמי!“ הוכיח אותה הזקן בקול צרוד.

„שכן הללו אינם אלא שניים במעלה למידת החשיבות. החששה העליונה הריהי הדאגה לעידן ולסדר-היום, הדאגה למעשה הפיוס. אכן, אין הוא עולה תמיד בטרתו המושלמת ואף עלול הוא להתגשם באורח פגום במקצת על-אף הכוונה הטובה הצפונה בו, אך זהו עניין המונח בעצם טבעו של הפיוס“

„אכן, אכן“, חזרה ואמרה. „ונחמות משופעות בכבוד נפלו בחלקו ונהנה הוא מהן בלי ספק, חזר שלנו, וניתנו לו פיצויים מופרזים-בהפלגה מן המין המהודר ביותר בחזקת משרת-פנים-שמשיי ובעל כהונת-כבוד ליד המפואר, על כך אין חולקין. אולם, הנה, נמצאת עמנו גם אני, כלתנו הקטנה, מות-אם-א'נת, היפה, הראשונה בבית, אשת חיקו של פטיפרע. גם בגללה יש ומתוהרת אני בהרהורים בחזקת אמ-א'אשה, כי אף-על-פי שנוהגת היא בנו, הקדושים, כבוד ואהבה, מכלי-מקום חשד בלבי, שגם היא ביסוד יסודה של נשמתה נוטרת עצבת קלה ותוכחת-מוסר נסתרת כנגד ההורים, יען-אשר הקמנו את הכן לאדון-הצרון, אך שר-הגדודים לא נעשה בפועל-ממש, אלא רק בתוארו. האמן לי, — אשה היא אני שלנו, ומספיקה מידת נשיותה, בשביל שתהיה תרעומת כל-שהיא בלבה בגלל כך, וגם אני אשה הנני למדי בשביל לקרוא את הדבר בתווי פניה בשעה שאיננה נשמרת להצפינו.“

„חדלי!“ ענה ח'ואי. „הרי זו היתה כפיות-הטובה בממשותה, אילו שמרה מורת-רוח מעין זו בחובה המקודש! שהרי מריבות הן הנחמות והנחמות-המופלגות-בהפרוה שנפלו בחלקה בהיבמדיה ואף במידה יתירה מאשר יפלו בחלקו של פטיפרע, ואינני רוצה להאמין שתולעת-הקנאה מכרסמת אותה, קנאת הטובה הארצית, בעוד שמתהלכת היא בתחום האלוהי ומתקראת פילגשו של אמן, שוכנת בית שגל-האל בנוא! האם לא-מאומה הוא, או אם דבר של מה-רבכך הוא להיות התחור, אשת רע, ולצאת במחולות עם כל שאר חברותיה מן המסדר, לרקוד לפני אמן בלבוש האלה, המהודק על אבריה, ולשיר לפניו לקול תוף-המצלתיים, וצניף-הזהב על ראשה עם הקרניים וגלגל-השמש ביניהן? אין זה לא-כלום ואין זה דבר של מה-רבכך, אלא מותר-תגמולים מן המין המפואר ביותר, אשר נפל בחלקה בחזקת אשת-כבוד לבננו, אדון-החצר, ויפה ידעו בני משפחתה בשעה שנתנה לו לאשה, ראשונה וכשרה, בעוד שהיו שניהם ילדים ושום זיוג של בשר לא היה יכול עוד לקום ביניהם: ובחוכמה פעלו, כי נישואי-כבוד היו נישואיה וכן נשאר.“

„כן, כן“, השיבה תואי, „כן נשאר בהכרח, ומכל-מקום, אם אשקול את הדבר בחזקת אשה, הרי עניין קשה הוא; לאור היום הידור-בכבוד, ובעת לילה ענות-מכאובות. מות היא נקראת, בנא'ה) שלנו, מות אשר בניא-המדבר, ושמה שם א'ם קמאית. אבל א'ם לא תוכל היא להיות עקב טיב-הצרונותו של בננו, ואני יראה, שבסתר לבה נושאת היא טינא עלינו ואת מורת-רוחה תצפין תחת מידת-הרוך שנוהגת היא בנו.“

(*) בנאהיבת-Söhnin „באיכה רבה“, ועוד. (ע' לוי: „אוצר לשון התלמודים והמורשים“ ערך „ברתא-ברת“.)

„אֵל לֵה לְהִיּוֹת אוֹוֹזָה, גִּדְף חַזָּאִי, וְאֵל עוֹף־כַּנָּף מֵאֲדַמַּת הַיּוּוֹן! זֶה הַדְּבַר שְׂצִוּוֹתִי לְהַגִּיד לָהּ בְּשִׁמְיָהּ, לְאוֹתָהּ כְּלָהּ, וְזֹאת דַּעְתִּי, אִם יֵשׁ בְּלִבָּהּ עֲלֵינוּ! לֹא נָאֵה הוּא, שֶׁתְּהִי דוֹבְרַת לְמַעֲנֵהּ בַּחֲזֻקַת אֶם־אֲשֶׁה, לְקַפַּח אֶת הַבֵּן; לֹא בְרִצּוֹן אֲשֶׁמַּע זֹאת. בּוֹ אֶת פּוֹגַעַת, בַּחֲזֵר שְׁלֵנוּ, וְנוֹסֵף עַל כֵּךְ, גַּם בְּאֲשֶׁת, שֶׁכִּסְבּוּרָה אֶת לְהִיּוֹת לָהּ מְלִיצַת־יֹשֶׁר, וְאֲדַרְבָּהּ, בְּכַךְ אֶךְ תִּשְׁפִּילִי אוֹתָהּ בְּעוֹלָם, מִשֵּׁל כְּאִילוֹ אֵין לְרֵאוֹת אוֹתָהּ — וְלֹא אֶף נִדּוֹן אוֹתָהּ בַּחֲסֵד, — אֲלֹא בְדַמּוֹת סוֹסֵת־הַיֹּאֵר הַמְעוֹבְרַת תְּדִיר, אֲכֵן, אֶת אֵינֶךְ אֲלֹא חֲפֵרְפֵרַת לְפִי כֹל תַּכְנוּנוֹתֶיךָ, וְאֶת הַמַּחֲשָׁבָה עַל־דְּבַר הָעֵידוֹן הַחֲדָשׁ וְעַל תְּשׁלוֹם־הַשִּׁיעוֹר אֲנִי שׁוֹנְנֵתִי לְךָ בַּחֲזֻקַת גְּבוּרָה, וְאֶף־עַל־פִּי כֵן לֹא הֵייתָ מְסוּגֶלֶת לְקַבֵּל אוֹתָהּ וְלִהְבִּינָהּ וְלֹא הֵייתָ מַעֲזִיָּה לְבַצֵּעַ אֶת מַעֲשֵׂה־הַפְּיוֹס בְּבִנְנוּ הַקֶּטָן, לֹלֵא הִיָּה קִיָּים שְׁבִיל הַמְקַשֵּׁר אֶת טַבַּע־הָאֲשֶׁה עִם הַמְפּוֹאֵר וְעִם הַטְּהוֹר, וְאִילוֹ הִיָּתָה הָאֲשֶׁה מְשׁוֹלֶלֶת כֹּל חֵלֶק בִּיסוּד הַמְפּוֹאֵר! כְּלוֹם הִכְרַח הוּא, שֶׁתְּהֵא תְּמִיד הָאֲדַמָּה הַשְּׁחוּרָה־בְּפְרִיּוֹנָה — סַמ־לְדַמּוֹתָיו וּמִנְת־חֲלָקוֹ שֶׁל טַבַּע־הָאֲשֶׁה? כֹּל וְכֹלֵל לֹא; כִּי גַם בַּחֲזֻקַת כּוֹהֲנַת בְּרָה כְּלַבְנָה בְּבַתּוּלִיָּה יִכּוֹלֵה הָאֲשֶׁה לְהוֹפִיעַ בְּהַדְרַת־כְּבוֹד מְלֵאָה. כֹּה אֲנִי מְגִיד לָהּ, לְאֵנִי שֶׁלְךָ: אֵל תְּהִיָּה אוֹוֹזָה! עַל הַנְּשִׁים הָרֵאשׁוֹנוֹת־בְּמַעֲלָה הֵיָה נְמִנִית בְּאַרְצוֹתֵינוּ, בְּתוֹרַת רֵאשׁוֹנָה וְכִשְׂרָה לְבִנְנוּ, וְהַדּוֹת לְגִדּוּלְתוֹ נִקְרָאֵת הֵיָה רְעָה־לְמַלְכָה תִּי, אֲשֶׁת־הָאֵל, וְאֶף הֵיָה עֲצֵמָה אֲשֶׁת־אֵל הַנֶּהַב בְּבֵית־הַנְּשִׁים הַדְּרוּמִי שֶׁל אֲמוֹן וּבְמִסְדֵּר־הַחַתּוּחֹרוֹת, אֲשֶׁר אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל הַנְּבִיא הַגְּדוֹל בְּכַנְחָנֹס עוֹמַדַת בְּרֵאשׁוֹ בַּחֲזֻקַת מְטְרוֹנִית וְאֲשֶׁת־הַרְמוֹן רֵאשׁוֹנָה־בְּמַעֲלָה. עַד־כִּדִּי כֵךְ מְגִיעָה מִידַת נַחֲמַת־הַרוּחַ הַמוֹפְלָגַת, שֶׁחֲשׁוּבָה הֵיָה מִמֶּשׁ כְּאֵלָה, עִם הַקְּרִנָּיִים וְעִם דְּמוֹת־הַשֶּׁמֶשׁ, וְכַגּוֹן נְזִירַת־לְבָנָה צַחֲרָה עַל־פִּי מַעֲמַדָה הַקְּדוּשָׁה. כְּלוֹם לֹא נָאֵה וְיֵאֵה הוּא לָהּ, שֶׁיְהִיָּה זִיוּגָה אֲרִצִּי — נוֹגַה־כְּבוֹד, וְבַעֲלָה בְּעוֹלָם הַזֶּה — בְּנִיפּוֹר וְחֲצֵרוֹן הָאוֹר? יֵאֵה וְנָאֵה הוּא לְעֵילָא וְלְעֵילָא, לְפִי דַּעְתִּי, וְהַדְּבַר שְׂצִוּוֹתִי לֹמַר לָהּ בְּמִקְרָה שֶׁחֲדַלְתָּ־בִּינָה הֵיָה לְהַבִּין אֶת מִידַת הַנְּאֻה־וְהַיָּהָה, הֵן יוֹדַעַת אֶת?”

אֶךְ תְּהִיָּה עֲנָתָה בְּנִידְנוֹד־רֵאשׁ:

„לֹא אוֹכַל לְהַגִּיד לָהּ כֵךְ בְּשִׁמְךָ, זְקֵנִי שְׁלִי, שֶׁהִי אֵין הֵיָה מוֹמֵנַת לְחַמּוֹת שְׁלָה שׁוֹם הַזְּדַמְנוֹת שֶׁל סִיבָה לְתוֹכַחַת־מוֹסֵר כּוֹזָת, וְאִילוֹ עֲשִׂיתִי כְּמַצּוֹתֶיךָ וְהֵייתִי מְכַנָּה אוֹתָהּ בְּשֵׁם אוֹוֹזָה, כִּי אִז הִיָּה הַדְּבַר נוֹפֵל עֲלֶיךָ, כְּמֵאֲמַר הַבְּרִיּוֹת, כְּגוֹן רַעַם בְּיוֹם בְּהִיר. הֵן גֵּאָה הֵיָה, אֵנִי שְׁלֵנוּ, גֵּאָה כְּבַעֲלָהּ, פְּטִיפְרַע בְּנִנְנָה, וְשִׁנְיָהם גַּם יַחַד אֵינָם מְכִירִים אֲלֹא אֶת גֵּאוֹת־יוֹמָם, בַּחֲזֻקַת נְזִירַת־הַלְבָּנָה וְחֲצֵרוֹן־הַשֶּׁמֶשׁ. שְׁמָא אֵינָם חַיִּים בְּאוֹשֵׁר וּבְמַעֲלַת הַדְּרַת הַכְּבוֹד נּוֹכַח פְּנֵי הַיּוֹם, בְּהַתָּאם לְגִינּוּנִים הָאֲצִילִים בְּיוֹתֵר, שְׁמָא אֵינָם מְפִיקִים רִצּוֹן מֵאֵת כְּל־הָאָדָם? וְכִי מֵה יִידַעוּ חוֹץ לְגֵאוֹתָם? וְאִילוֹ גַם יִידַעוּ דְּבַר מַחֲוָצָה לָהּ, גַּם אִז לֹא הִיוּ מְגִלִים אוֹתוֹ, וְלֹא הִיוּ מוֹדִים בְּקִיּוּמוֹ אֲפִילוֹ כְּלִפֵּי נַפְשָׁם, אֲלֹא תְּמִיד אֶךְ יִתְנוּ כְּבוֹד לְגֵאוֹתָם. הַכִּיצַד אוֹכַל לְכַנּוֹת אֶת הַכְּלָה, אוֹוֹזָה בְּשִׁמְךָ, בְּעוֹד שְׁאִינָה כּוֹזָת וְכּוֹזָת, אֲלֹא מְכִירָה אֶת עֲצֵמָה אֶךְ בַּחֲזֻקַת פְּרוּשָׁה לְאֵל, וְכֹל עֲצֵם טִיבָה מְפִיץ רֵיחַ מְרִיר כְּגוֹן עֲלֵי הַהַדְּסִים? וְאִם דִּיבְרַתִּי עַל עֲנוֹת וּמוֹרַת־רוּחַ, הִרִי לֹא עַל אוֹר־הַיּוֹם חֲשַׁבְתִּי, וְלֹא עַל מְשַׁט־הַיּוֹם הַמְּכּוּבָד, אֲלֹא עַל הַלִּילָה הַשְּׁקֵט וְעַל אֲפִלוּתֵי הָאֵם הַמְּחַרִּישָׁה, אֲשֶׁר אֵלֶיָה אֵי־אֲפֹשֶׁר לְהַשְׁמִיעַ גִּדּוּפוֹת שֶׁל כִּינּוּי־אוֹוֹזָה. וּבְעוֹד שֶׁאֲתָה הַתִּירָאֵת מְפִנִי נִקְמַת הָאוֹר בְּגִלְל נִשְׁוֹאֵרִי

האפלולית שלנו מתייראת אנוכי, בחזקת אשה, מפני נקמתה של אפלולית-האם. כאן התחיל ח'זאי להצטחק, ועל כך נבעת יוסף במקצת, ומחמת הביעות התרעד מעט עם המגדנות שבירו, ולרגע קל נתערערה מידת-הדומם שבו בחזקת משרת אילם. הוא מיהר והסיה מבטו מירכתי הביתן וכיוון אותו אל הזקנים, לדעת, הנתנו את דעתם על ריגוש-בהלתו; אבל הם לא חשו מאומה; שקועים היו לגמרי בשיחתם על-אודות המעשה המשותף, רחוק היה יוסף מתשומת-לבם לא פחות ממנורת הבהט, מעשה ידי הפסל מר-אם-אופת, שהיתה ניצבת בחלל ממולא, כגון תשובת-המשקל. על-כן חזר והסיט את עיניו לצדדיו, והן כווננו שוב, זגיגות, אל הרקע האחורי, אל-מעבר לאוזניו של ח'זאי, אבל נשימתו טרופה עדיין מעט לאחר הדברים אשר שמע כבר כאן, ונוסף עוד קול ציתוקו של ח'זאי הזקן באורח-ישישים, — דומה היה לו הכול כחזיון-אוב.

„הי, הי“, השמיע ח'זאי, „האפלולית אילמת היא, ואף אינה יודעת דבר על מורת-הרוח. הבן הקטן והכלה הקטנה גאים הם ואינם יודעים שמץ של טינא ורוגזה נגד ההורים הקטנים, שעשו את המעשה וחוללו את הדבר, שהפך לשריש את גור-החזירים הקטן בעת שלא היה עדיין בר-דעת, אלא רק מפרכס היה ולא יכול להתגונן, הי, הי, אל פחד. כפותות הן הטינא והרוגזה ואסורות באפלולית, ואילו גם ביצבצו במקצת אל אור היום, הרי שאנסות היו לחזור מיד אל אחורי הגינונים החסודים ואל מתן-הכבוד הענוג לנו, לאהובים, שתופשים אנו מקום מורם ומקודש בקומה העליונה, אף-על-פי שהיתלנו פעם בתינוקות למען כפרתנו! הי, הי, הי כפותות פעמיים, נעולות כפליים, חתומות פי שניים, ואין תקנה כנגד ההורים הקטנים השרויים בנחת — האין זו תחבולה נאה ומבדחת בבדיחות-החיים?“

בתחילה נראתה תואי נבוכה ומבוהלה בגלל התנהגותו של אחי-יצועה, אך שוכנעה אחר-כך בכוח דבריו וציחקה גם היא, מצמצמת את עיני-הקפלים עד שנהפכו לסדוקיות עיוורות. את ידיהם שילבו על-גבי קיבתם, את כתפיהם השחו, וראשם הזקן משוקע ביניהן, — כן ישבו בני הזוג הקטן על כסאות-הפאר בקול פחיא כלפי עצמם.

„כן, הי, הי צדקת“, קירקרה תואי, „מבינה התפרפרת שלך בדיחות-חיים זו, כי היתלנו בתינוקות; אבל מורת-הרוח כפותה וחתומה כפליים ואין היא יכולה לפגוע בנו. כל זה מלא ערמומית ונחת ואני שמחה, כי החולד שלי טוב לבו עליו ושכח את ענייני הדין באולם התחתון, אולם, האם אין בכל-זאת סימנים של יגיעה בטבעך, ואולי ארמוז למשרת האילם, שיגיש לנו את המגדנות לסעוד את לבנו?“ „אין שמץ זכר!“ ענה ח'זאי, „אין שמץ-זכר לעייפות במצבי. אדרבה, הוא הוסיף עירנות רעננה עקב שעה זו של שיחת-חולין קטנה. נשמור-נא על התיאבון עד עת ארוחת הערב, שעה שבני הפמליה הקדושה נאספים בחדר-האוכל ומגישים איש לריעהו בדאגה ענוגה את אגד-הלוטוס להריח את ריחו הניחות. הי הי! לפי-שעה נמחא כף למשרתות, שיוליכונו ויתמכו בנו לטיול קטן בגן הפירות, שכן אבריי הרעננים משתוקקים לתנועה.“

הוא מחא כף אל כף. הילדות הקטנות באו במרוצה, פיותיהן פעורים באיחלתן השקדנית, הושיטו לזקנים את גבעולי־זרועותיהן והוליכו אותם מעל המדרגה למטה, אל עבר הגן. יוסף הניח את כליו על הארץ ונשם נשימה עמוקה. זרועותיו היו משותקות בעווית, כמעט כאז העלו אותו הישמעאלים מן הבור. שוטים שכאלה נגד פני אלהים, אמר אל נפשו, ההורים הקטנים הקדושים הללו! ואיזה מבט יכולתי להטיל על נסיבות־הסתר המדאיבות של בית־הברכה הזה, ירחם הרחמן! נמצא, שאין אדם מוגן מפני הכסילות ומפני השיבושים הגרועים ביותר, גם כשהוא שוכן ברקיע של טוב־הטעם המורם. לאבא הייתי צריך לספר על כסילותם העילאית של עובדי־האלילים. פוטיפר המסכן! ולפי שעה השתרע כאן על המחצלת, כדי שינחה אבריו הכואבים מחמת עבדתו בחזקת משרת אילם בטרם יחזיר לח'אמצ'ת את השיקויים והמגדנות.

יוסף שוקל את הדברים האלה

הוא היה נרעש ונרגש מכל אשר שמעו אוזניו בעת שירותו, והעניינים העסיקו את מחשבותיו ימים רבים. מורת־רוחו כנגד ההורים הקטנים הקדושים היתה חזקה, ורק מטעמי אדיבות וחובת־הכבוד הפיקחית עתיד היה לשמור את הדבר סגור וחתום, אך כלל וכלל לא בשל אפלולית שבחוסר־דעת, כי בהירות הבנתו כלפי עצמו לא נפגמה, לא מחמת רוגזו על חוסר האחריות שבכסילותם העילאית של הזקנים ולא מחמת התיעוב שבלבו נוכח קורת־רוח זו, ששימשה להם כתריס של הדרת־כבוד נגד כל דופי.

לא נעלמה ממנו גם מסקנת־הלקח, שהיתה צפונה בניסיונותיו במצב דומם. למענו, למען הנער מזרע אברהם; ולא יוסף שמו נקרא לולא היה מסוגל ונכון להפיק מכאן תועלת. אשר שמע, היה עשוי להרחיב את חוג־ראייתו ולשמש כשבילו כאזהרה, לבל יראה במכורתו הרוחנית המצומצמת, בעולמם של אבותיו וביגיעתם להכרת־אלוהים, שהוא נצר מטעם וחינוכם, תופעה יחידה־וחד־פעמית אשר אין דומה לה. לא יעקוב בלבד היה דואג בעולם דבר זה התרחש בכל־מקום בקרב בני־האדם, ובכל מקום הופיעה המחשבה הנוגה, השואלת, האף־אמנם מבין האדם בתורת האל והאם מבין הוא את הזמן, — ולוא גם תוליך מחשבה זו אל המסקנות המשובשות ביותר ולוא גם תוסיף מורשת־המחשבה של יעקוב על־דבר האלוהים לתת בידו את אמצעי־המבחן העדינים והנוקבים ביותר בחקר מרחק־הריווח המפריד בין ההרגלים והמנהגים ולבין רצונו וצביונו של אותו אל עצמו. על־כל־פנים, מה קרובה היא תדיר גם כאן הטעות! אין כלל צורך בהעלאת זכרו של לבן, שנשאר תקוע ויושב אצל המקור הקדום, וזכרו של הבן הקטן הטמון בכד־החרס. שם הרי נעדרת היתה כל עירנות לשם ראיית הבעיה, באיזו מידה נהפך כבר המנהג לתועבה. אולם הרגישות המפותחת — דווקא לשינויים

כאלה, — עד מה היא עלולה להוליך שולל! כלום לא חששותיו הכבדים בענייני החג העמידו בניסיון את יעקוב והשפיעו עליו, עד שניעור בו הרצון להפיר את החג ואת כל מנהגיו בגלל שורשיו, העלולים לינוק מזונם מן היסוד המסואב שלמטה? הבה היה מוכרח לבקש ממנו, שיחוס ולא יפסח על חג הפסח, אותו אילן עבות־האמיר הנותן צל נדיב, ששיגשג יחד עם אלוה, מתוך השורשים המסואבים, אך ייבש בהכרח, אם ייעקר. לב יוסף ביקש שמירה ולא עקירה. אלוהים, שגם הוא הן לא היה תמיד אשר הנהו עתה, היה בעיניו אלוהי התחוסה והפסיחה, אשר אפילו במקרה המכול לא הלך עד הסוף ולא נגע בשורשי האנושות, אלא עורר באחד נבון את מחשבת תיבת־ההצלה. תבונה וחיסה, שתיים אלה נראו לו ליוסף מחשבות־אחיות, הלוכשות שמלות־חליפין משותפות, ומן־הסתם הן נקראות בשם משותף, הוא החסד. אלוהים ניסה את אברהם ועוררו להקרבת בנו, אבל אחר־כך לא לקחו מידו, אלא המציא לו במקומו את האיל, ויש בכך משום לקח־דעת. מסורת האנשים הללו כאן, למרות הילוכם גבוהה־גבוהה ברום השחקים של הטעם, נעדרת לראובן־לב סיפורי־מעשיות נבונים כאלה, חייבים למחול להם הא ודא, אף־על־פי שמאוסים היו עד מאוד בציתוקם על תחבולתם השיבושית, על־אשר היתלו בילדים. גם הם חזו אות שניתן מאת רוח־האבות, בדמות נבואת־לב המתהלכת כשמועה רופפת, המרחפת עדיין בממלכת־האפילה, לאמור, שהזמנים שואפים ונושאים אותנו אל מעבר למקדש־הישן ואל מעבר למנהג ולדרגה הנוכחית, אל תחום מאיר יותר, וגם הם נקראו אל נסיון־הקורבן. אבל עד מה נשארו תקועים בישן, באורח־לבן־הארמי, דווקא בשעה שניסו לוותר על הישן למען החידוש־בעולם! כי לא נראה להם האיל, לנטוש־אל אלה, למען עשותו אֵיל־המאור, אלא הפכו את פוטיפר, הבן הקטן המפרפר, לאיל סריס.

רשאי אדם לכנות דבר זה דרך־פעולה נטושת־אלוה ולציין הקדשה כזו למפואר ולעידן המפציע — כבטלנות נסכלת! כי ההתקרבות אל רוחניות־האבות, חשב יוסף, לא דרך העקירה דרכה, ורב ההבדל בין שלימותה של דרהמיניות ובין היעדר המין במעמד החצרונות. צביון האישה־האשה, המאחד בקרב את שני כוחות המין, היה אלוהי כדמות היאור, בעלת תוה־האשה ותוה־הגבר, וכדמות הירח שהיתה אשה בזיווג עם השמש, ואיש — בזיווג עם הארץ, ובקילוח זרע־זהרו הוא הוליד את הפר ברחם הפרה; ולפי חשבונו של יוסף, ערכו היחסי של מעמד־החצרונות לעומת צביון זה כמוהו כיחוסו של ה"אפס" אל ה"שניים".

פוטיפר המסכן! חרף כל תפארת גלגלי־מרכבתו הלוהטים וכל תוקף גדולתו בקרב גדולי מצרים, הוא לא היה אלא אפס. אדונו של צוער־העבדים אוסרסיף — אפס היה, כגון מגדל־ראובן בלא כוח ובלא סגולת־החטא, קורבן שהוקרב באורח־שיבוש, שלא הסתיר אֵל את פניו ממנו וגם לא קיבלו, פן־לא־הא־ולא־דא, בעל דמות חוץ־אנושית ובלתי־אלוהית, גאה מאוד, הנוהג בעצמו הדרת־כבוד לאורו של יום־כיבודי, אבל עמוס הכרת אפסיותו הקלוקלת בליל־גילוי־צביונו, הזקוק עד מאוד לתמיכת־הדרת־כבודו ולדברי חונף, הניתנים לו עקב הנסיבות ובייחוד על־ידי עבדו הנאמן מִזֶּמֶן־כֶּאֱפָ.

לאור הדברים ששמע בדק יוסף שנית אותה נאמנות של הנופה עבדונית, ולא בושש להחליט שראויה היא לחיקוי. כן הדבר: על יסוד הלקח שקיבל בתפקידו כמשרת אילם גמר בדעתו, שגם הוא „סייע“ בידי אדונו המצרי מיד, בשעה ובמידה שתינתן לו האפשרות לכך, על־פי המופת שהראה לו מִזֶּנְת־כַּאֲף, ולא היה ספק בלבו שהוא יעשה את הדבר ביתר עדינות ויחייב את אדונו ליתר רגשי תודה כי בדרך זו יעלה בידו „לסייע“ לאדון אחר, משמע, לאדון העליון, בקידום דרכו של צוער־העבדים אוסרסיף בעולם זה שבאדמתו ניטע.

כאן המקום, למען האמת, לגונן עליו מפני דופי החישוב הקר, אשר נמהר־המוכחים־בשער לא יאחרו להטיל בו. לא בפשטות כזו ערוכים הדברים לפני משפט המוסר. שהרי גם במִזֶּנְת־כַּאֲף, זקן־העבדים של הבית, התבונן יוסף מכבר, והכירו כאיש הולך־מישרים, אשר חלקת־לשונו העבדונית לפני אדונו ראויה היא לשם אחר, והוא: „שירות־מאהבה“; ומכאן שוב הסיק, שפטיפּרע, המכונה ראש־הגדודים, בדין ייחשב הגון וראוי לאהבת־עבד כזו, — והיא מסקנה, שבאה על אישורה על־ידי רשמיו של יוסף עצמו. אדון זה, מגדולי ארץ־מצרים, היה איש בעל אצילות־רוח והדרת־כבוד, בעל נפש ענוגה וטוב־לב, לפי דעת יוסף; ואס־אמנם כיוון את מעשיו כך, שיהיו הבריות רועדים בתרדתם לשלומם, הרי מן־הדין הוא שנראה את מקורה של מידה זאת במצבו בחזקת קורבן לבערות רוחנית; וחיבים איפוא להניח לו, סבר יוסף, את הזכות לנהוג בזדון כל־שהוא.

מכאן אנו למדים: עובד היה יוסף את פטיפּרע בראש־וראשונה בינו לבין עצמו ובסתר מחשבותיו, לימד עליו זכות וביקש להיות לו לעזר מלכתחילה ולא רק בשעה שבא אתו במגע ישיר. בראש־לכול היה המצרי אדונו של ה, אשר לו הוא נמכר, דהיינו, העליון בתחומו; והן רעיון דמות האדון והעליון הכיל, בלב יוסף, מטבע ברייתו ומאז־ומקדם, גם יסוד של חמלה מתוך עבודת־אהבה, שאפשר היה להעבירו מן הגבוה על הנמוך, ולהשתמש בו בתנאים ארציים ולרגל אירועים שבתחום הקרוב. דוק ותבין! רעיון האדון והעליון יצר כבר משטר־של־אחדות, שהיה מעודד מידה מסויימת של תמורה וחילוף בין הגבוה ובין הנמוך. נטייה זו קיבלה עוד חיזוק מרעיון „הנכונות לעזרה“, ומן הסברא, שיכול יוכל יוסף לעמוד לימינו של אדון־החלומות התוכן ולהיות לו לעזר בצורה היעילה ביותר על־ידי כך שיהיה „לעזר“ לפטיפּרע האדון לפי המופת שהראה לו מִזֶּנְת־כַּאֲף. אבל עוד שיקולים אחרים הביאוהו לידי כך שיטביע את חותם יחסו אל אדון־השמיים על־גבי יחסו אל אדון־גלגלי־האש. הוא ראה את החיוך הנוגה, הגאה, המעולף ברחשי תודה כמוסה, על פני פטיפּרע, כגון תשובה לדברי החנופה של בן־משק־ביתו, — ראה את הבדידות השרויה בדחקות, המצטיירת בו. ייתכן, שתמימות ילדותית היא לומר כן, אך יוסף מצא קרבת־רוח בין בדידות ריחוק־מתחום־העולם של אלוהי־האבות ובין ריחוק־מתחום־האדם, הגאה והמקושט זה־היילולים, של אותו מגדל־ראובן קלוקל — וגילוי זה היה כתובע אהדה דומה. כן, גם אלוה, האדון, בודד היה בגדולתו, ובדמו ובזכרונו של יוסף היתה טבועה הבנת בדידותו של האל־השרוי בלא־אשה ובלא־בנים, המסבירה את קנאתו הגדולה לברית אשר כרת עם האדם.

הוא זכר את קורת־הרוח המיוחדת להפליא, שמביאה נאמנות־עבודת־עבד לאותו יחיד־בבדידותו, — ואת הכאב המיוחד להפליא הנגרם לו על־ידי מעשה־בגידה. מסתבר, שלא נעלם ממנו, כי אין לאלוהים לפי־עצם־צביונו כל עסק עם ההולדה ועם המוות, בגלל היותו בעל ובעלת גם יחד ובעת־ובעונה אחת; ההבדל העצום שבין „שניים” ובין „אפס” לא נסתר מעיניו אף לרגע קל. אף־על־פי־כן נותנים אנו פתחון־פה אך למצב העובדתי השקט, באומרנו, שרגשי אהדות וחיסות מסויימות התמזגו בלבו בדרך חולמנית והיו לאחדים, ובכן גמר בדעתו לשמור אמוני־אנוש לבעל־ה„אפס” השרוי בדחקות כשם שרגיל היה לשמור אמונים לבעל־ה„שניים” השרוי בדחקות־עילאית.

יוסף מדבר לפני פוטיפר

וכך אנו מגיעים אל אותה פגישה־ישיחה מכריעה בין יוסף ופוטיפר, בגן־הפירות, היא הפרשה, אשר גם זכר אין לה בתיאוריו המרובים־והשונים של סיפור־מעשה זה, לא בנוסח המזרחי ולא בנוסח המערבי, ואשר על־אודותיה לא תימצא שום ידיעה לא בחיבורים שבפרוזה ולא בדברי שיר — כשם שנעדרים שם שאר פרטים ודיוקים בלא־עניין־ומספר, ונימוקים־של־טעם, שרשאת הנוסחה והמהדורה שלנו להתפאר בגילויים ובנטיעתם בשדה המדעים היפים.

עובדה שאין עליה עוררין היא, כי שוב הפעם היה יוסף חייב תודה לבס־אם־חב, טפס־הלצון, על הפגישה הנכספת, החותכת לגבי כל עתידו, אם־כי לא היה בכוחו של הננס לערוך את הפגישה עצמה בפועל ממש, אלא רק לחולל את התנאים שהביאו אליה. התנאים הללו הזדמנו כך, שצוּר־העבדים אוסרסיף המשוטט אנה ואנה בחצרות, כאדם שאין בו תועלת, נתמנה ביום בהיר אחד גנן בכרם עצי הפרי של פוטיפר — מסתבר, לא גנן ראשי: הגנן הראשי היה אחד בשם ח'וֹן־אֶנְפּוֹ בן דְּדִי, המכונה גם זרח־כרם, בגלל גוֹן־פִּימֶת־כְּרֶסוֹ המאדימה כשמש למרחוק, שהיתה משתלשלת מעל לסינור החגור מתחת לטבורו, בדומה לחמה בשקיעתה, — אדם בן גילו של מוֹנֶת־כָּאֶף, אבל ממעמד נמוך יותר, אם־כי איתן כבודו בעסקו ובמקצועו, בחזקת רב־אומן: יודע ומכיר כמומחה את הצמחים ואת חייהם, ולא רק מידת תועלתם הכלכלית וסגולת־החן שבהם, אלא גם כוחות הארס והברכה הצפונים בהם, ולפיכך לא זו בלבד שהיה גנן ויערן ועורך דלפקי־הפרחים, אלא שימש כמֶרְכֵן רוקח וגרע המבין בסמים, ובעל מימיה־השלקים והתמציות, המשחות ומיצי־החוקן וסמי־ההקאה והתחבשות, שהיה מכינם במקרי מחלה לבהמה ולאדם, — כמסתבר, רק לאנשי השירות, כי הגביר עצמו לא נעזר לחיים או למוות, אלא על־ידי רופא מומחה המיועד לכך מהיכל האל. — גם קרחתו של ח'וֹן־אֶנְפּוֹ היתה אדומה, כי מאס במצנפת, ומאחורי אוזנו רגיל היה לשאת פרח־לוטוס כמנהג שנוהגים הסופרים בקנה האגמון. כמֶרְכֵן השתלשלו תמיד מתוך סינורו אגדי־צמחים מכל המינים או שורשים ונצחים שקצצם תוך

כדי הילוכו במזמרה התלויה לו מעל אזורו והיא מקשקשת שם יחד עם יתד-של-דקר ומשור קטן. גון פניו של האיש הגרץ היה כעין הזהורית ומבע של סבר ידידותי צמם עליהן: החוטם כגון פקעת, והפה מתבלט כנגדו בעיווי משונה, ספק בדרך של קורת-רוח וספק משום מורת-רוח, והפנים מכוסות שער-זקן שצימח בלי סדר ותער לא נגע בו לעולם והיה תלוי כגון דבלולי נימי-שורשים, המגבירים את החותם הגשמי שבקלסתריו של זרחי-כרס הטובל באודם-שמש מתוך מיצמוץ-עיניים. באצבעו הקצרה שגונה עפרי כעין הששר, היה מאיים על קטני-החצר הסרים למשמעתו, אם לא עבדו בחריצות, — דומה היתה מאוד אצבע זו לגור שנעקר בהיבשעה מן האדמה.

ובכן, את הגנן הראשי הטריד אהוביאל הקטן והיה מדבר בשבח עבד זה בן-עם-לועז, ומלחש באוזניו, לאמור, שזריו הוא ובקי בענייני האדמה וברכותיה מימי ילדותו וממקור משפחתו, כי בטרם נמכר שומר היה במולדתו, בארץ רתצו העלובה, את חורשת-הזיתים אשר לאביו, ומחמת אהבתו לפרי הארץ הגיע לידי מחלוקת עם בני החבורה שלו, שהיו נוקפים את הזית בידי אבנים וסחטו את שמנו בדרך אשר אינה יאה. כן הצליח הננס להכניס בלב הגנן הראשי את האמונה, שהעבד הלז ירש כוח קסמים או שקיבל מין סגולה הנקראת ברכה, ואף זו במידה כפולה: ברכת שמיים ממעל וברכות תהום רובצת תחת. והן הוא הדבר הנצרך לגן, ולפסיכך יואיל נא חוץ-אנפו להעמיד את הנער בין נערי, שכן הולך בטל הוא עדיין לגדל נזקו של המשק; ראוי איפוא להקשיב אל בעל-החוכמה הקטן, ואיש לא התחרט עוד, אם קיבל עצתו.

כה דיבר „הטפסר“, ששומר היה בלבבו את חפץ יוסף לעמוד לפני האדון, כי ידוע ידע, שהעיסוק בגן ימציא את הסיכויים הנאים להתגשמות שאיפתו. ככל גדולי מצרים, מחבב היה נושא-המניפה את גנו המושקה, וקיווה להיות אדון על שכמותו בחיים שלאחר החיים, והירבה לטייל ולנוח בו בכל שעות היום כחשק לבו, אף עמד להשיח לפעמים עם העוסקים בטיפול הצמחים: לא רק עם זרחי-כרס, הממונה עליהם, אלא גם עם הפועלים הפשוטים, העודרים ועם שואבי-המיים; ועל-כך ייסד הגמד את תוכניתו, ואכן, התגשמה התוכנית במילואה.

כמחשבתו כן היה, את יוסף הפקיד זרחי-כרס על טיפוח-הגן; ומקום עבודתו היא חלקת עצי-הפרי, — ביתר דיוק גן-התמרים, שנמצא מדרום לבית הראשי והיה סמוך לאגם-הברווזים, מזרחה ממנו, ומתמשך משם לפאת קדם לעומת מגרשי-החצר, עד שהשתלב בכרם-הגפנים המשתרע ממנו והלאה. אבל חורש-התמרים עצמו היה כבר כעין כרם, כי בכל-מקום בין העמודים הרמים-המנוצים השתרגו הגפנים כלויות, שבהן הניחו רק פה ושם פרצות למעבר, ונתיבות הוליכו מקצה החורש עד-קצהו. התלכדותם זו של מטעי-הפירות — כי השריגים היו עמוסי ענבים והדקלים המצוייצים נשאו תמרים, כמה מאות לוגים מדי שנה בשנה — דמתה לגן-עדן נחמד למראה-עיניים, ועל-כן לא ייפלא שנפשו של פטיפרע היתה קשורה בפרדס התמרים שלו עם דותות-המיים. המשוקעות בו פה-ושם להשקות את אדמתו, והיה אפילו מצווה להתקין לו שם ערסל-מרגוע, כדי

להאזין אל קרייניו בצל ציציות-העטרה המרשרשות בלחש, או לקבל דין-חשבון מפי הסופרים.

כאן איפוא הוטלה עבודת-מעשה על בן-יעקוב, וזו עוררה בקרבו, באורח מדאיב ועתיר-הרהורים, זכר קניין יקר מחייו הקודמים, קניין שאבד ממנו אבידת אימים: הלא הוא הצעיף, הלבוש בשלל-צבעיו — כתונת-הפסים אשר לאמו. בין רקמות ציוריו היתה אחת, שהעירה את תשומת-לבו כבר למבט ראשון באוהל יעקוב, בשעה שהשתלשלה שמלת הפלולות המבהיקה מעל זרועות אביו: זו היתה תמונת אילן קדוש, אשר משני עבריו ניצבו שני מלאכים בעלי זקן, זה לעומת זה, והם מגיעים אל העץ את עטרת פרח-זכרותם להפרותו. דקל-התמר הוא צמת דורביתי והאבקת העץ נושא-הפרי באבק-זרעם של אלה, שאין פרתיהם מצויידיים על-יוצלקת, אלא רק אבקנים, היא פעולת-הרוח, אולם מאז ומכבר הסיר האדם גם מעל המינים הללו את עול מלאכתם, וביצע הפראה מלאכותית, כך, שהיה מקצץ פרח אבקני מעל העץ שאינר-נושא-פרי והגיע אותו אל הפרח הנקבי. פעולה זו נראתה מבוזעת על-ידי רוחות הצעיף בעץ הקדוש, ופעולה זו הוטלה עתה על יוסף בפקודתו של זרחי-כרס בן דדי, הגנן הראשי של פוטיפר.

עבודה זו ניתנה לו בגלל גילו הצעיר ובגלל גמישות-העלומים שבו; שכן עבודת-תלאה רבה היא ומצריכה אומץ-לב — לטפס על העץ — וביטחון מפני הסחרחורת, ורק כך אפשר למלא את תפקידה של הרוח הנושבת, באמצעותו של חבל מרופד העשוי לצורך זה, כרוך על גוף האדם וענוב גם אל התומר, מוכרת האיש המצוייד בכלי-עץ או בסל-נצרים, כשהוא משתמש בגדמי החריות או בבליטות ומקומות-משען אחרים המצויים על-פני גזע-הקשקשים, לטפס אל אמיר העץ הנושא את פרחי-האבקנים, כך, שבתנועה הדומה לתנועת הרפב האוחז במושכות ומתיר את מתיחותו, הוא מטיל את החבל מעלה-מעלה בשני העברים כמידת מדרגת עלייתו, ובהגיעו אל על, הנהו מקצץ את המכבדים ואוספם בזהירות בתוך הכלי, גולש ויורד אחר-כך, על-מנת שישוב ויטפס באותו אופן על גזעו של עץ עושה-פרי, וחוזר חלילה, ושוב הוא אוסף תפרחות זכריות, כדי ש-ירכיב אותם על נושאי הפרי, משמע יתלה אותם מעל לפרחים העליניים, בעלי הצלקת, למען יפריאו אותם ויצמיחו את פרי-התמר הצהוב-הבהיר, שאפשר לגודדו למאכל, אם-כי רק הזנים המבשילים לעת חומר-של-קיץ, בירחי פאופי והתחור, ישאו פרי נאה וטעים באמת.

באצבע-הגזר האדומה-העפרית שלו הראה חזן-אנפן ליוסף בין התמרים את בעלי הפרחים האבקניים, שמועטים היו; כי עץ אחד כזה יכול להפרות שלושים עושי-פרי. הוא נתן לו החבל, שהיה ממיטב סחורת-הארץ, לא מעשה-קנבוס, אלא עבות סיבי-האגמון, שרוי ומנופס ומגומש כהלכה, והוא השגיח עליו בשעה שחבש את עצמו בעבות בפעם הראשונה; כי אחראי היה, ולא רצה שהטירון יפול מעל ומיעיו יישפכו ארצה, ועל-ידי-כך יפסיד אדונו את מקנת כספו. אחרי-כן, משראה שמהיר-תנועה הוא הבחור וכמעט שלא הוכרח להירתם, אלא יכול היה להכלים את הסנאי בזריות עלייתו בין סנסיני התומר, וגם את שאר מלאכתו הוא עושה

בתבונה ושום־שכל, עזב אותו לנפשו, ואף הבטיח לו שיוסיף להעסיקו בגן למען ילמד וייעשה גנן כהלכה, אם רק יזכה, שהצליח בביצוע משימתו והעצים ישאו פרי־ברכה בשפע.

ויוסף, המעט ממנו שמקנא היה לכבוד אלוהו, מצא גם סיפוק־נפש בפועלו הנוצז והמעניין, והיה עושה את מלאכתו בחריצות רבה, כך, שיעשה רושם על הגנן במהירותו ובתבונת־כפו כאחד, עד אשר יעמוד וישתאה — תגובה, שהיה יוסף שואף לעוררה בכל הבריות — ועבד יום ראשון ויום שני עד שעת הערב המאוחרת; ובעת שקיעת החמה, בשעה שהתפשטה במערב, מאחורי אגם הלוטוס ומעבר לעיר והיאור, תפארת הזהורית ואודם־הצבעוני בכל הדר יופייה המופלג, והגן התרוקן כבר מכל שאר מטפחיו, נשאר הוא לבדו אצל העצים שלו, או, לאמיתו של דבר, בקרב העצים, ומשתמש בשיירי אור־היום ההולך ונעלם מהר, בשביל שימשיך עוד ב„מעשה ההרכבה“. הוא ישב בזהירות בתוך אמירו של גזע מיתמר נושא־פרי, ומלמטה הגיע אליו קול לחישה וריצה־טפיפה, ומשהביט, הכיר את הננס אהוביאל, שנראה זעיר כגון פטריה במעמקים, ומשם טילטל אליו את שתי זרועותיו הקטנות ובכפותיו צר צורת קונכיה לפני פיו ולחש בכל עוצם כוחו: „אוסרסיף! הוא בא!“ ומיד הסתלק ונעלם.

יוסף מיהר להפסיק את עבודתו העדינה, ותחת אשר יירד בנחת, צנח מעל העץ, ועד שהגיע למטה הרגיש, כי אכן, מפאת האגם, בשביל הנפרץ בתוך שריגי הגפן, הלך אדונו פוטיפר הולך ומתקרב בין התמרים עם בני־לווייה מועטים, — רם קומה בהילוכו ולבן־עור תחת אודם־הרקיע, ועמו מונת־פאף, בן משק הבית, שצעד כמעט לידו אך מעט מאוד מאחוריו באלכסונו; וגם דודו פקיד־התכשיטים ושני סופרים מסופרי הבית וַבִּסְא־חַב, שחזר והצטרף אליהם בדרכי עקלתון, הנה, הנה, אומר יוסף לנפשו, כשמבטו מכוון אל האדון, מהלך הוא בגן לרוח הערב הצוננת, ומשהלכה הקבוצה והתקרבה יותר, נפל על פניו ארצה לרגלי העץ וכבש את מצחו בקרקע, ורק כפות ידיו מורמות לקראת הבאים. פטיפרע, משקיף על עמוד־השדרה הכפוף ליד שבילו, עמד מלכת, וכן ניצבו עמו בני לווייתו.

„קום“, אמר בקיצור, אך ברזך; ויוסף מילא את פקודתו בתנועה אחת מהירה. הוא עמד, סמוך ודבק אל גזע התומר, ועמידתו הביעה ענווה, ידיו מצולבות אל צווארו וראשו מורכן. לבו היה ער עד מאוד ונכון לקראת הבאות. הנה הגיעה: הוא ניצב לפני פוטיפר. פוטיפר עמד, ואל במהרה ילך מן המקום הזה, ובמה הדבר תלוי — רק בדבר אחד: שישתאה. מה הוא עתיד לשאול? הלוואי ותהיה זו שאלה, שהתשובה עליה תהיה ראויה להשתאות. יוסף חיכה, ועיניו מושפלות.

„הרי מעבדי הבית אתה?“ שמע את הקול הענוג, שואל בצימצום המלים. ובכן, שאלה זו פותחת אפשרויות מועטות מאוד. לכל־היותר יוכל להטביע את חותמו על התשובה בטעם ניגונו, אך כמעט לא מאומה בתוכנה, אולם גם

כך יוכל, — אם לא לעורר השתאות, מכל-מקום הקשבה קלה, ובכן ייתכן לעכב את השואל לבל יפנה מיד אל דרכו. יוסף מילמל:

„גדול אדוני והכול הוא יודע. קטון עבדיו הוא זה. אשרי הקטן והשפל בעבדיו.“

חלש! אמר אל נפשו. שמא יעקור וילך מיד? לא, בתחילה ישאל, מדוע אני נמצא פה. בסגנון נאה עלי להשיב לו על כך.

„מן הגננים אתה?“ שמע ממעל לו את הקול הענוג, לאחר שתיקה ממושכת. הוא ענה:

„הכול רואה אדוני והכול הוא יודע, כמו רץ, שהעניקו לעולם. השפל בגנני אדוני.“

ועל כך נשמע:

„אך מדוע אתה נמצא בגן לעת השקיעה, בשעה שחבריך הלכו כבר למנוחת ערבם לאכול לחם?“

יוסף השפיל את ראשו עמוק יותר על פני ידיו.

„אתה אדוני, שר הצבאות אשר לפרעה, אתה אדוני, הגדול בגדולי הארצות?“ אמר כמתפלל. „כמוך כרץ, הנוסע על-פני הרקיע בספינתו עם כל בני לויתו. הגה מצרים אתה, וסירת הממלכה לפי רצונך מפליגה. אתה העומד בחוקת משנה לתחזות, השופט בלי משוא-פנים. חומת-מגן אתה לעניים, מי יתן ויכמרו רחמין עלי להשביע נפשי כלחם השובר רעבון. כמלבוש לעירום כן תשרה עלי מחילתך על אשר התאחרתי בעבודתי אצל האילנות בשעה שאתה המהלך בגן הייתי לך מכשול בנתיבתך!“

דממה. ייתכן, שהיה פטיפרע תולה עיניו בבני-לויתו עקב נאום-תחינה נמלץ זה, שהושמע במבטא מחוספס מעט כחיספוס החול, אבל בדיבור זריו הדבור על אופניו, בנוסח שגור, אבל לא בלי טעם של רגש. יוסף לא ראה, האם מביט הלז אל אנשיו, אך קווה קיווה וציפה. אם יפה האזין, יכול היה להכיר ולשמוע, שידיד פרעה חיך לנפשו בשעה שהשיב:

„לא השקידה על העבודה ולא החריצות המופלגת בשירות הבית מעירות חרון האדון. הינפש! ובכן דבק אתה בעסקך ותאהב את מלאכתך?“

כאן נראה לו- ליוסף, כי כבר כשר הרגע להרים את ראשו ואת עיניו. עיני רחל, שחורות בכל עמקותן, נפגשו בעיניים שחומות כעי-איילה, ענוגות ועצובות מעט, שהביטו אליהן מתחת לריסים ארוכים, מאחורי צעיף גאה, אבל במבט חוקר טוב-לב, מגובה ניכר. פוטיפר עמד לפניו, רם-קומה, שמן, עוטה לבוש נאה, ידו האחת מונחת על ידי-משענו של מטה-טיול ארוך, מתחת לגולה העשויה בדולח, וידו השנייה מחזקת אצטרובל-אורן ומניפה. הגביש הססגוני שבצווארוננו היה משובץ בדמות פרחים. מוקיים של עור גוננו על שוקיו. גם הנעליים שברגליו עשויות עור, לכש וארד, וקישוריהן עברו בין הבהון ובין אצבעו השנית. ראשו, שצורתו נאה, והיה מעוטר פרח לוטוס רענן המשתלשל על מצחו, היה מוטה אל יוסף, מקשיב לדבריו.

„איך לא אחבב את-מלאכת הגנון, ענה יוסף, ואיך לא אהיה שוקד עליה, אדוני הדגול, והן זו מצאה חן בעיני האלים ובעיני האדם, ועבודת המעדר נעלה היא ביופיה על עבודת המחרשה, ועוד על עבודות רבות אחרות, ואולי על מרביתן? כי כבוד תעטר את האיש האוחז בה, ובחירים עסקו בה מימים קדמונים. האם לא היה אישולאנו גננו של אל גדול, והאם לא בתו של סין היא, שנשאה עיניה אליו בחיבה, כשהיה מביא לה יוספים אנדי־פרחים והגיה אור על שולחנה? יודע אני על ילד, שהפקירוהו בתוך תיבת־גומא, אבל זרם היאור נשא אותו אל אפי, שואב־המייס, וזה לימד לנער את אמנות הגן הנאה, ולשארו־אינו הגנון נתנה אישתר את אהבתה וגם את הממלכה. ועוד מלך גדול אני יודע, הוא אוראימיתי מן איסין, וזה המיר מעמדו על־דרך השחוק עם אליל־בני גננו ויושיבהו על כסאו למלוך. והנה, אליל־בני שם נשאר ושם ישב והיה למלך, הוא לבדו.“

„הסכת, הסכת!“ אמר פטיפרע וחזר והביט בבת־שחוק אל מונת־פאף, שנידנד את ראשו במבוכה. גם הסופרים נידנדו ראשם כמוהו, ובייחוד דודו הגמד, רק אהוביאל־שפסט־בס הקטן הינהן בראשו לאות שביעת רצונו, „ומאין לך דעת כל המעשיות הללו? האם מארץ כרדוניאש אתה?“ שאל החצרון בלשון אבה, כי לבבל התכוון בשם הזה.

„שם חיבלתני אמי, ענה יוסף גם הוא בלשון בבל, אבל על אדמת צאהי,

באחד מעמקי כנען, בין חשיפי אביו, גדל זה, שהוא קנייניך.“

„אה?״ השמיע פטיפר קלות. הוא מצא קורת־רוח בכך, שיכול להשיח

בלשון בבלית, ואיזה טעם מליצי שבתשובה, משהו המרומז רק ברפיון, ובייחוד

בניב „בין חשיפי אביו, משך את לבו — ובו בזמן גם הביך אותו. מין חשש,

המיוחד לאיש נדיב, שמא הוא תובע וגם ישמע מידה יתירה של גילוי מכמני־

לב, דברים שאינם ענייניו, — התערב בסקרנות שכבר התעוררה ובשימת לב,

בתשוקה לשמוע עוד מאשר יכול הפה הזה לספר.

„אולם לשונו של המלך קדש־מנ־חרב, אמר, אינה משובשת בפוך.“

דשוב פתח בלשון מצרי: „מי לימד אותך אגדות אלה?“

„קראתי אותן, אדוני, עם זקן עבדיו של אביו.“

„איך? היודע אתה לקרוא?“ שאל פטיפרע, שמח, שיכול היה להתפלא

על כך, הואיל ועל אביו, ועל אשר היה שם זקן עבדים, או עבדים בכלל, לא

רצה לשמוע ולדעת מאומה.

יוסף כסף את ראשו יותר ממידת הרפנתו, משמע, כך, כאילו מודה הוא

באשמתו.

„ולכתוב?“

ראש יוסף שח עוד יותר.

„איזוהי העבודה,״ שאל פטיפר לאחר היסוס כהרף־עין, „שהיית מתאחר

אצלה כעת?“

„הרכבתי פרחים, אדוני.“

„אה? — האם העץ הזה זכר הוא, או נקבה, זה שמאחורידך?“
„פורה הוא, אדוני; הוא ישא פרי, אולם, האם עץ כזה ראוי שייקרא
נקבה או אם ראוי שייקרא זכר, דבר זה לא הוכרע, ודיעות שונות מהלכות
על כך בין הבריות. בארץ מצרים מכנים את הפורה בשם זכר. אבל משיח הייתי
עם אנשים מאיי הים, מאלִישה ומכרתים, הם כינו את נושא הפרי בשם, נקבה;
ואת השם, זכר, נתנו לבלתי־פורה, לעץ בעל האבקן, אשר ערער הוא.“
„ובכן נושא־פרי הוא זה“, אמר מפקד הגיסות בקיצור הלשון. „ובן כמה
שנים הוא העץ?“ שאל, הואיל ושיחה מעין זו יכלה לשמש אך מטרה אחת —
בדיקת ידיעותיו המקצועיות של העבד.

„עשר שנים לו, הוי אדוני, מאז החל לפרוח“, ענה יוסף בבת־צחוק, במין
התפעלות, שמקצתה יצאה מלבבו (כי חיבה יתירה נודעת ממנו לעצים), ובמקצת
נראתה לו כמועילה למטרתו. „ושבע־עשרה שנים עברו מאז שתלו את הנצר.
בעוד שנתיים או שלוש שנים הוא יגיע — או, היא תגיע — למלוא פריונו וישא
פירות למכבירו. אבל כבר עכשיו הוא מביא לך כמאתיים היז מן הפרות
המשופחים ביותר, שיפים וגדולים הם להפליא, דומים בצבעם לענבר, בחנאי,
כמסתבר, שאין סומכים על הרוח, אלא דואגים להאבקת העץ בידי אדם.
זהו מן הנהדרים שבעציר, אדוני“, אמר בלהט ההולך ומשתחרר והניח את ידו
על עמוד הגזע בעל הגזרה הרמה. „גברי הוא בגאון כחוז המתנשא, עד שנוטה
אדם להסכים עם אנשי מצרים ולכנות אותו כדרכס; ושוב הוא גם נקבי בשפעתו,
עד שמבקש היה האדם לצרף את דעתו אל דעת אנשי איי הים ואל אורח דיבורם.
קיצורו של דבר, עץ אלהי הוא, אם תרשה לעבדך שיכלול במלה זו ויאחד
את הדיעות השונות שבפי העמים השונים.“

„הביטו וראו“, אמר פטיפרע בקשב אירזני, „הכי גם על האלהי יש בפיך
דבר, ותגידנו לי? נראה, לעצים אתם סוגדים שם בבית אבותיך?“
„לא, אדוני, אמנם, בצל העצים, אך לא לעצים עצמם. אכן, נוטים אנו
חסד לעצים, כי קדושה כל־שהיא מרחפת עליהם, ויש אומרים, שקדמונים הם
אף מן האדמה. כי שמע עבדך על עץ־החיים, שכוח היה בו לברוא כל יש בעולם.
אפס, האם נכנה את הכוח הבורא זכר או אם נקבה? אמני פתח במוף ויוצרי
הצלם של פרעה פה, שפוריים הם לעשות דמויות וממלאים את העולם צורות
נאות: — האם זכר הוא או נקבה, האם מוליד הוא או יולד, הכוח הזה, אשר
בו הם יוצרים? אין להכריע, כי הכוח הזה עשוי משני המינים גם יחד, ועל־
כורחנו אנו אומרים, שעץ החיים היה אנדרוגיני, דרמיני, כגון רוב העצים וכמו
ח־פרי, חרקה־שמש, המוליד את עצמו. כי הנה שסוע העולם לשני מינים
ועל־כן אנו מדברים על זכר ונקבה, ובכל־זאת אין אנו מאוחדים בהכרעה, כי
הן חלוקים הם העמים, אלה אומרים, העץ הפורה הוא הזכר ואלה אומרים, לא.
כי הערער. אבל יסודו של עולם ועץ החיים — לא ממין זכר הם ולא ממין נקבה,
כי־אם שניהם יחדיו. אבל מה פירוש, שניהם יחדיו? פירוש, לא זה ולא זה. ממין
בתולים הם, כגון האלה בעלת הזקן, אב ואם הם גם יחדיו לנברא, כי נעלים

הם מעל לכל מין, ומידת-ברכתם הנדיבה — אין לה כל עניין בשיסוע העולם. פוטיפר שתק, דמות המגדל נשענה על המטה היפה — הוא הביט אל הארץ, אל רגליו של העומד למבחן. הוא חש חמימות בפניו, כחזהו ובכל אבריו, מין ריגוש קל כבל אותו אל המקום הזה ולא הניח לו שיזוז ויעבור משם. אף-על-פי שאדם זה, הבקי בהוויות העולם, לא ידע איך עליו לנהל שיחה זו הלאה. בגלל חשש, המיוחד לאיש נדיב, סבור היה לפניו, שאין עליו לחקור עוד את העבד על-אודות נסיבותיו הפרטיות; ועתה נראה לו, מחמת חשש אחר, שהשיחה הגיעה למבוא סתום גם בכיוון זה, בכיוון האחר. יכול היה ללכת הלאה ולהניח את הנוכרי הצעיר, עומד ליד עזו; אבל לעשות כך לא היה חפץ ולא היה רשאי. הוא היסס, ואל תוך היסוסו חדר קול שומר-כבודו, קולו של דודו הוטר, בעלה של ציסת, שראה חובה לעצמו להזהיר:

„כיצד אתה סבור, האדון הדגול, אם לא טוב בעיניך, שתהיה ממשיך בטיולך ומכונן צעדיך אל הבית? שלהבות השמיים הולכות ומחויירות כבר ובכל רגע עלולה לפרוץ הקרה מפאת המדבר, עד שעלול אתה ללקות בנוזלת-האף, כי אין עליך כסות אדרת.“

לגדל רוגזו של דודו לא שמע אותו נושא המניפה כלל. החמימה שבראשו אטמה את אוזניו כנגד דבריו הנכונים של הגמד. הוא אמר:

„גנן בעל הרהורים אתה נראה בעיניי, העלם מכנען.“ וכשהוא דבק במלה מסויימת, שעשתה עליו רושם מבחינת הצליל ומבחינת התוכן הממשי, שאל:

„האם מרובים היו הללו — חשיפי אביך?“

„רבים עד מאוד, אדוני. כמעט שלא רצתה הארץ לשאת אותם.“

„אם-כן, היה אביך אדם בלא דאגה בלבבו?“

„לבד דאגת-האלוה, אדוני, לא ידע דאגה.“

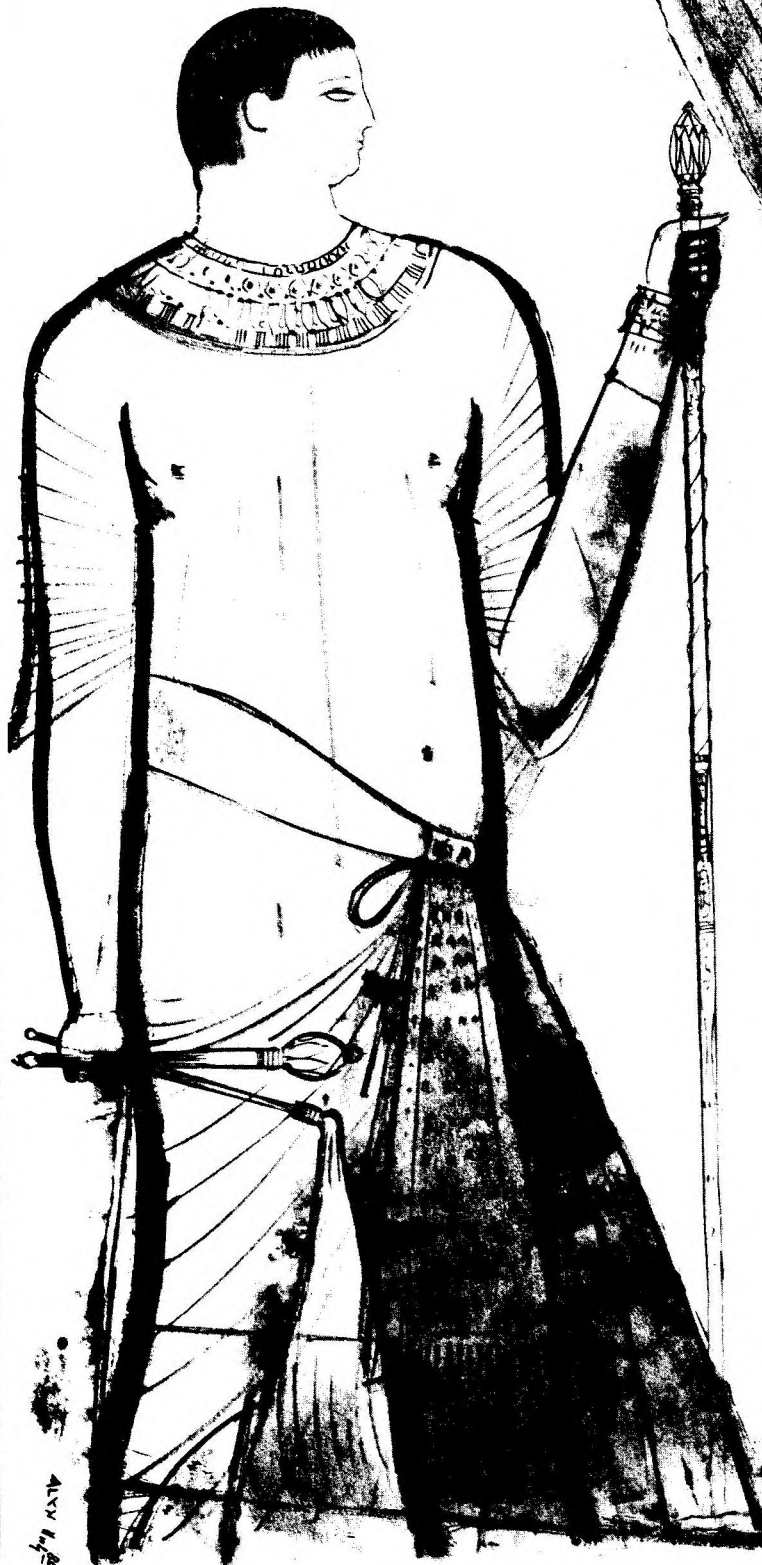
„מה פירוש, דאגת-האלוה?“

„זו נפוצה בעולם כולו, הוי אדוני. היא מטופחה בלב בני-האדם וטיפוחם מבורך ומוצלח הוא, אם מעט ואם הרבה. אבל על בני משפחתי הוטלה מאז ומכבר, על דרך הייחוד, כך, שהבריות קוראים היו לאבי, למלך-העדריים, גם בשם נשיא-אלוהים.“

„אף מלך ונשיא אתה קורא לו! האף אמנם בילית את ימי ילדותך ברוחה רבה כל-כך?“

„זכאי עבדך לומר בלי ספק, החזיר יוסף, „כי בשמן ששון נמשח בימי ילדותו, ובמעלת-כבוד נאה היה חי את חייו. שכן אביו אהבו אהבה יתירה, אהבו מכל ריעיו, ואף העשירו בתשורותיו הנאות. כן נתן לו כסות קרושה במתנה, כסות, אשר מאורות מכל המינים ואותות נעלים היו ארוגים בה — כסות-תרמית היתה ושמלת-חילופים, ירושת אמו, והוא לבשה במקומה. אבל היא נקרעה לקרעים על-ידי שיני הקנאה.“

פוטיפר לא קיבל רושם, שמשקר הנער. עיניו הניבטות אחורה, אל תוך העבר, וגם רגשת דיבורו, הוכיחו את אמיתו. עימעום כל-שהוא, עימעום

ALVIN H. G.

המרחף על אורתניבו, דומה היה כנובע מתוך זרותו, ונוסף לזאת, הוא צפן גרעין של דיוק, שלא יכול לכזב.

„ובכן, איך הגעת —“ חקר רואה־פני־המלך. הוא ביקש להתבטא בעדינות ועלי־כן שאל: „איך נהפך עברך להוזה זה?“

„כי מות מתי ושבתתי חיי“, ענה יוסף, „וחיים חדשים נפלו בחלקי בחזקת עבד בביתך, אדוני. על מה אלאה את אוזניך בנסיבות קורותי ובתיאור תחנות נתיב חיי? עלי לכנות את עצמי בשם איש־דאבון־השון. כי הושלך בעל־השי אל המדבר ואל הענות, כי נגנב ונמכר. הוא שבע מצוקות תחת אושרו, ולפני לחמו — אנחתו תבוא. כי אחיו השליחו שנאתם אחריו, וחבלים פרשו רשת לפעמיו. כי כרו שוחה לרגליו וחיי דחו למדהפזת והיתה החשכה למושב לו.“

„על עצמך אתה מדבר?“

„על האחרון בעבדיך, אדוני. שלושת ימים היה שוכב, ככול בתחיתות ארץ. עד אשר עלה ריחו הרע; כי כבר הסתאב שם ככבש בתוך ציאתו. אז באו נוסעים מארץ אחרת, אנשי נפש וחסד, והם העלוהו בטוב לבם וחילצוהו מלוע האבדון. הם הירוהו בחלב את היילוד החדש והלבישו מערומיו בבגד. אולם אחרי־כן הורידוהו אל ארץ זו, הביאוהו עד לפני ביתך, הוי אפי, שואב־מיים דגול, ואתה הפקדתו גנן בחסד לבבך ועוזר לרוחות אצל עצי פרדסך, עד שנפלאת בעיניו הולדתו החדשה כראשונה.“

„איך הראשונה?“

„חטא פי והפליט מלה, אדוני, כי שגה עבדך במבוכתו. לא רצה פי להגיד את אשר ביטא.“

„אבל לא כן אמרת, שהולדתך נפלאה היתה?“

„כך נמלט מפי, אדון דגול, כי אדבר נוכח פניך. הולדת־בתולים היתה.“

„איך ייתכן הדבר?“

„יעלת־חן היתה אמי“, אמר יוסף, „בחותם חתחור הוטבעה, בנשיקת התמודות. אבל רחמה היה סגור שנים רבות עד כי נואשה מהיותה אם־ילדים, וכל אדם לא יקווה עוד לראות פרי בטן היוצא מיפעתה. אך כתום שתיס־עשרה שנה חיבלה וילדה בצירים וחבלים שלא כדרך־העולם, בשעה שעלה מזל הבתולה במזרח השמיים.“

„ולזאת אתה קורא לידה בבתולים?“

„לא אדוני, אם אין הדבר טוב בעיניך.“

„אי־אפשר לומר, שאם זו ילדה בבתוליה רק בגלל זה, שהיא ילדה במזל בתולה.“

„לא בגלל זה בלבד, אדוני. יש להתבונן אל שאר הנסיבות, כמו אל חותם החן, וגם אל זאת, שבמשך שנים רבות סגור היה רחמה של העלמה האלוהית. אלה יחדיו, ונוסף עוד אות המזל, הם המגידים כך.“

„אולם אין במציאות לידה של בתולים.“

„אין אדוני, כי כן דיברת.“

„או אולי יש, לדעתך?“

„אלף פעמים, האדון!“ אמר יוסף בשמחה. „אלף פעמים ויותר היא נמצאת בעולם, שהוא שסוע לפי המינים, ומלא היקום הולדה ולידה, שהן נעלות מן המין. האם לא נוגה הירח שולח ברכה בבטן הפרה המעוברת, הממליטה את העפי? האם לא כך לימדה אותנו המסורת, שהדבורה מן עלי העצים נוצרה? ושוב הנה העצים, בני טיפוחי עבדך, והסוד הטמון בהם, שהוא משחק הבריאה, והיא המצרפת מין אל מין ויהיו לאחד והיא המחלקת אותו ככל העולה על רוחה, ויש שיימצא צביונו כך ויש שיימצא כך, עד שאין אדם יודע סדר ושם למינים, או האם אחד הם מעיקרם, ועל־כך יריבו העמים זה עם זה. כי לעיתים קרובות יקרה, שהעצים יפרו וירבו לא על־ידי המין, אלא מחוץ למין, — לא על־ידי הפראה ולא על־ידי קבלת גרגרי האבקה, אלא על־ידי נצרים ושלוחות, או על־ידי נטע, כך, שהגנן שותל שתילים תחת אשר יורע זרע, למען יידע שמטפח הוא עץ נושא־פרי ולא ערער. אולם כשהם מקימים זרע על־ידי זיווג המינים, יש ונמצאים האבקן והפרייה יחדיו בפרחיהם ויש שהם מחולקים על פרחים שונים באותו עץ, או לפעמים בעצי הגן השונים, עצים פוריים ועצים אשר לא ישאו פרי, ואז מלאכת הרוח היא לשאת את הזרע מפרח האבקנים אל פרח השחלה. אולם, אם נתבונן אל הדבר יפה, האם אפשר עוד לכנות דבר זה בשם הולדה ועיבור באמצעות המין? האם אין מעשה הרוח דומה בעיקרו להולדה באמצעות קרן אור הירח באותה פרה, מהלך־ביניים ומעבר אל הולדה נעלה יותר ואל ההתעברות בבתולים?“

„לא הרוח הוא המוליד“, אמר פוטיפר.

„אל תאמר כן, הוי אדוני, בגודל חסדך! פעמים רבות יקרה, כן שמעתי, שהבל הצפיריים המתוק יפוח, אף יפרה את הציפורים בטרם תבוא עיתן. כי רוח אלוהים הוא ההבל, והרוח הוא הנפש, וכאמני־הפסלים של פתח הממלאים את העולם צורות יפות, מבלי שיוכל איש להבחין, האם מעשה־גבר המעשה או מעשה אשה, הואיל ושני המעשים גם יחד הם, וכמו־כן אף לא אחד, כלומר פרוין־בתולים פריונים, — כן מלא העולם פריונים ובריאיות בלי מין והולדות על־ידי הבל־הרוח. אלוהים הוא אב ובורא העולם ובורא כל המעשים שהתהוו, לא בגלל אשר נבראים הם מן הזרע, אלא הוא הקדמון־שלא־נברא נתן בחומר, באמצעות כוח אחר, סיבה פוריה, והיא המעצבת והמשנה אותו בריבוי־פנים־וצורה. כי במחשבת אלוה נמצאו הדברים רבי־הצורות בתחילה, והדיבור, הנישא על כנפי הבל־הרוח, הוא המולידם.“

היה זה מחזה מוזר, שלא נראה כמוהו עד הנה בכיתו ובחצרו של המצרי. על מטהו נשען ועמד פוטיפר והקשיב. בתווי פניו העדינים נאבקה האירוניה הסבלנית, אותה ביקש להביע כיאות, — עם קורת־הרוח, שהיתה חזקה למדי בשביל שנוכל לכנות אותה בשם שמחה או אף אושר, ולמעשה היתה חזקה כל־כך, עד־אשר לאמיתו של־דבר אי־אפשר היה כמעט לדבר על לעג כל־שהוא; כי גלוי־וברור היה נצחונה של קורת־הרוח אסירת־התודה. — סמוך לו עמד מונח־

כאף, בעל זקן-הגימון, בן-משק הבית, הביט בעיניו המאדימות, העטורות שקיקי דמעות מלמטן, הביט נדהם, משתאה כלא-מאמין, אסיר-תודה ומביע הכרה, שקרובה היתה כבר להידמות אל מידה של הערצה, הביט אל פניו המדובבות של מקנת-הכסף, — אל פני הנער, שעשה מעשה, אשר הוא עצמו, פקיד-הבית, למד לעשותו עקב מסירות-עבד ואהבה לאדון הנדיב, אך הנה זה עושה את הדבר באורח הרבה יותר נעלה וענוג ופועלתני. — ושם עמד עוד, מאחוריו, דודו, בעלה של ציסת, רגזו מעומק הדרת-כבודו על-אשר לא נכנסו דברי אזהרתו אל אוזני אדונו, ועקב תשומת-הלב שהקדיש זה לצוער-העבדים נמנע ממנו לנסות מזלו בהפרעה נוספת על-מנת שישים קץ לשיחה, שממנה הפיק כנראה ריקא זה הצלחה רבה ועל-ידי כך קיפח אותה, את ננס-הכבוד. כמדומה לו, שדיבוריו המחוצפים של העבד, שהיו מחוץ-לגדר-המוסר לחלוטין, והאדון היה שותה אותם בצמא כמיים חיים, פוגעים בכבודו שלו, בכבוד הגמד, ועשויים להמעיט את דמות מעמדו, שהיה מקור גאות-חיוו האיתנה ועיקר משקלו העדיף לעומת אנשים קטנים מסויימים ואנשים גדולים מסויימים. — ומן הקטנים היה שם גם אהוביאל, שורש-היברות הקטן, מצומק בהתפעלותו על הצלחת בן-חסותו, צוהל ברוב סיפוקו, בראותו, כיצד ידע הלז לנצל את הרגע ולהוכיח על-ידי-כך, שראוי היה ביושר ובכושר לזרוזו אל מעמד זה. — ועוד עמדו שם שני הסופרים, שגם הם לא נקרה להם מעולם כמקרה הזה, וגם מעל פניהם סר השחוק עקב בחינתם המדוקדקת של תווי פני האדון ופני פקיד-הבית ועקב התרשמותם שלהם. וליד עצו עמד יוסף לפני קבוצה זו של שומעי לקחו, החיוך על שפתותיו, וסיכם את נאומו בחן מקסים. מכבר התיר את אסורי עמידתו בחזקת עבד, שכבלו אותו לכתחילה, ועמד שם באורח-חירות נעים, מלווה את דבריו בתנועות שובות-לב כמנהגי נואמים, המלים זורמות משפתותיו בלא מכשול ופגע, בכובד-ראש נעלץ, כשהוא משמיע חוכמתו על ההיריון העילאי ועל ההולדה במפח הרוח. משול היה במעמדו זה בדימדומי היכל-העמדים של גן-הפירות כילד נלהב במקדש, אשר אלוהים נגלה בו בתפארה ומתיר את לשונו למען יבשר ויורה נוכח תמהון המורים.

„אלוה נמצא רק פעם אחת“, הוסיף ואמר בששון, „אבל מרובים הם בעולם בעלי הסגולה האלוהית ומרובות מידות השפע הנדיב, שאינם זכר ואינם נקבה, אלא נעלים הם על המין ואין להם דבר עם השיסוע. אשירה-נא בלשון חרוצה, זה אדוני, בעומדי לפניך, אגיד תהילת המידות הללו! כי נפקחו עיניי חזיתי חלום וארא המולת בית מבורך וחצר שלאננה משופעת בארץ רחוקה, בתים וממגורות וגנים, שדות ובתי-אומן, אדם ובהמה בלא מניין למספרם. חריצות כפיים פעלה שם והצלחה, זרע וקציר, ולא חדלו בתי-הבד, ממעבטי הגיתות זרם היין ועטינים מלאו חלב שמן, וזהב מתוק נוטף מיערת-הדבש. אך מי ציווה וינוע כל זה במשטר סדריו, מי אמר ויהי וישגשג? הלא האדון הוא, הניצב בראש, אשר קניינו הוא כל זה! כי ברמזי עיניו היה תלוי הכול, וככול אשר יישוף וישאף רוח אפו, כן יהיה וכן יקום. אם אמר לזה: „לך! או אז הלך, ואם כה יאמר לשני: „עשה כן!“, כי אז יעשה. אולם בלעדיו לא יחיה כל-מאומה,

כִּי־אִם יִיבֹל וּיְמוֹת, מִשְׁפַּעְתּוֹ תִּזְוֶן כֹּל הָעֲבוּדָה וְאֵת שְׁמוֹ יִהְלֵל. אֲב וְאִם הִיא לְבֵית וּלְמִשְׁק, כִּי מִבֶּט עֵינָיו כְּעֵין נֹגַהּ הִירָח, הַמְּפַרָה אֶת הַפְּרָה, לְמַעַן תֵּלֵד אֶת הָאֵל, וְהֵבֵל דִּיבוּרוֹ כְּרוּחַ הַנוּשָׂא אֶת אֲבִק־הַפְּרִיז מֵעֵץ אֶל עֵץ, וּמַחִיק נֹכַחֹתוֹ נֹבַעַת כֹּל רֵאשִׁית וְכֹל הַצִּלְחָה כֹּה־בִהֲדָבֶשׂ מִתּוֹךְ הַיַּעֲרָה. כֵּן חֲלַמְתִּי עַל מִידַת הַנְּדִיבוּת, הֶרַחַק מִפֶּה, לְמַעַן דַּעַת, כִּי יֵשׁ הוֹלְדָה וְיֵשׁ פְּרִיז, שְׂאִינִם אֲרִצִּיִּים לְפִי הַצְּבִיז וּלְפִי הַמִּיז, וְלֹא מִן הַבָּשָׂר הֵם, אֲלֵא מִן הָאֵל זִמְן הַרוּחַ. הִנֵּה, רִיב יִרִיבוּ הָעַמִּים, הָאֵם הָעֵץ נוֹשֵׂא־הַפְּרִי — הוּא הַזִּכָּר, אוֹ אִם בַּעַל־הָאֲבָקָן, וְאִין בַּלְשׁוֹנִם אַחֲדוֹת דִּיעוֹת. אֲבֹל מִדּוֹעַ אִין הֵם מֵאוֹחָדִים בְּדַעַתְם? יַעֲנֵאֲשֶׁר הַדִּיבוּר הוּא רוּחַ, וּבְרוּחַ בָּאִים הַדְּבָרִים לְיַדִּי מִחֲלוּקָת. רֵאִיתִי אָדָם — מִתּוֹעֵב הִיא לְעוֹמֶתְךָ, הוּי אֲדוּנִי, בְּגוֹדֵל תְּפֹאֲרֵת־הַגּוֹף וְאִיּוֹם בְּכּוּחַ הַבָּשָׂר, בְּנֶחֱלִיל מִבְּנֵי־עַנְקִים, וּנְפִשׁוֹ צְפוּדָה כְּעוֹר־הַבָּקָר. הוּא יֵצֵא לְהַתִּיצֵב מִזֶּל הָאָרֶץ וְהִיכָה אֶת שׁוֹר־הַבָּר, אֶת הַתְּמַסַּח וְאֶת הַקְּרִנָּה, וְהַפִּילֵם אֲרִצָּה. אוֹלֵם, אִם יִשְׁאַלְהוּ: הָאִין מוֹרָא בַּלְבָּבְךָ?, אוֹ יַעֲנֵה: מוֹרָא — מַהוּ?, כִּי לֹא יִדְעוּ, אֲבֹל בְּנֶאֱדָם אַחַר רֵאִיתִי בְּעוֹלָם, הוּוּא עֲנוּג בְּנַפְשׁוֹ כְּעֲנוּג בְּגוֹפוֹ, וְהַתִּירָא. אוֹ לִקַּח צִינָה וְרוֹמַח וְאָמַר: בּוֹא וְצֵא לְקִרְאָתִי, מוֹרָאִי! וְהִיכָה אֶת הָאָרֶיָה וְאֶת שׁוֹר־הַבָּר, אֶת הַתְּמַסַּח וְאֶת הַקְּרִנָּה. אִם תִּרְצָה עֵתָה, הָאֲדוּן, לְנַסּוֹת אֶת עַבְדְּךָ, וְיַעֲלֶה עַל דַּעַתְךָ לְשֹׂאֵל אוֹתִי, מִי מִן הַשְּׂנִיִּים רֵאִוי יוֹתֵר לְשֵׁם גְּבַר־חַיִּיל עַל־פְּנֵי אַחִיו, — יִיתְכֵן, וְאוֹלוּהִים יִשִּׂים אֶת הַמַּעֲנָה בְּפִי.”

פּוֹטִיפֶר עַמֵּד, נִשְׁעַן עַל מִטָּה טִיּוּלוֹ הַגְּבוּהַ, נוֹטָה מַעַט קְדִימָה, וּבְרֵאשׁוֹ וּבְכָל אַבְרִיו הִילֵךְ חוֹם נַעִים. נֹעֵם־רִגֶשׁ כֹּזֵה, נֹאמֵר, מִיֵּלֵא לְבָם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, שֶׁנִּזְדַּמְּן לָהֶם אֵל בְּאֵלִים בְּדַמּוֹתוֹ שֶׁל נַעֲוֹנֵד אוֹ מַחְזוֹר־עַל־הַפְּתַחִים, אוֹ בְּדַמּוֹת קְרוֹב אוֹ מִפְּרָ, לְמַעַן יַעֲרוֹךְ עִמָּהֶם שִׂיחָה כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵיעָהוּ. וּבְאוֹת הַזֶּה הַכִּירוּהָ, אוֹ מִן הָאוֹת הַזֶּה שְׂאֲבוּ לְפַחֹת חֶשֶׁד מֵאוֹשֶׁר. נֹעֵם־רִגֶשׁ מוֹזֵר זֶה, שׁוֹרֵם וְעַבֵּר בְּרַהֲטֵי גּוֹפֵם, הִיא בְּעֵינֵי אַנְשִׁים אֵלֶּה הָאוֹת, כִּי הַמְּשִׁיחַ עִמָּהֶם, אִם־כִּי אִישׁ נַעֲוֹנֵד אוֹ מַחְזוֹר־עַל־הַפְּתַחִים הִיא, אוֹ מִפְּרָ פְּלוּנִי אֶלְמוּנִי אוֹ קְרוֹב קִרְבָּת־מִשְׁפָּחָה, וְלִפְיֶכֶךְ עַלִּיהֶם לְקַבֵּל מִצִּיּוֹת זֶה כְּמִשְׁפֵּט הַשֶּׁכֶל הַיִּשָּׁר וְלֵהֲתַנְהַג בְּהַתְּאָם לָהּ, אֲבֹל — מִשְׁמַעַ, בְּשִׂים לֵב לְאוֹתוֹ נֹעֵם־רִגֶשׁ מִפְּלִיא — מְכַל־מִקּוֹם: מִתּוֹךְ נִתְיַנֵּת־הַדַּעַת בְּהִבְשָׁעָה עַל אִפְשָׁרוּיּוֹת שֶׁמַּעֲבֵר לְתַחֲוֹם זֶה. הוּיִמּוֹן בְּעַת־יֹבְעוֹנָה־אַחַת הוּא טְבַעַם וְאוֹרַח־הוּוִיתֵם שֶׁל הַדְּבָרִים; עֲנִינֵי הַמִּצִּיּוֹת מִתְּחַפְּשִׁים זֶה בְּזֵה וְכַךְ הֵם מוֹפְיעִים, וְאִין קְבִצְנוֹתוֹ שֶׁל קְבִצָן מִתְּמַעֲטַת עַל־יַדִּי זֶה, שִׂייתְכֵן, כִּי אֵל הוּא הַנִּרְאָה בַּלְבוּשׁוֹ. הָאִין הַיְאוּר אֵלֹהֵי, שְׂדַמּוֹת דַּמּוֹת פֶּר אוֹ דַּמּוֹת אִישׁ־וְאִשָּׁת מַעוֹטֶרֶת וְבַעֲלַת שְׂדִיִּים כְּפּוֹלִי־הַמִּיז, הָאֵם לֹא הוּא בְּרָא אֶת הָאָרֶץ וְלֹא הוּא הַזֶּן אוֹתָהּ? וְדַבֵּר זֶה אִינוֹ מוֹנַע הַתִּיַּחֲסוֹת עֲנִינֵינִי אֶל מִימִיו, הַתְּנַהֲגוֹת מִפּוֹכַחַת לְגַמְרִי: שׁוֹתִים אֶת הַמַּיִם, מִפְּלִיגִים עַלִּיהֶם, כּוֹבְסִים בָּהֶם אֶת כְּלֵי־הַלְבָן, וְרַק נֹעֵם־הַרְגֶשׁ הַמְּמַלֵּא אֶת הָאָדָם בַּעַת הַשְּׂתִיּיָה וְהַרְחִצָה עַלּוֹל לְשִׁמְשׁ הַזּוֹפְרָה לְנִקּוּדַת־מִבְּט נַעֲלָה יוֹתֵר. הַגְּבוּל שְׁבִין הָאָרֶצִי וְהַרְקִיעִי זוֹרֵם, וְאִם רַק יִנּוּחַ מִבְּטָךְ עַל כֹּל תּוֹפְעָה, מִיד הִיא נִהַפְכַת לְתַחֲוִית כְּפּוֹלֵת־הַדַּמּוֹת. כְּמוֹכֵן נִמְצְאוֹת מְדַרְגּוֹת־בִּנְיָיִם וּמְדַרְגּוֹת־פְּרוּזוֹדוֹר שֶׁל הַיִּסוּד הָאוֹלוּהִי, רְמוּזִים, חֲצֵאֵי־אֵלִים, צוּרוֹת־מַעֲבֵר. בְּכָל הַדְּבָרִים, שֶׁהַגִּיד הַנַּעַר הַעוֹמֵד לְיַד הָעֵץ עַל קוּרוֹת־חַיִּיו, הִיא הַרְבֵּה מִן הַיִּסוּד

המודע-וקרוב, מן ההזכרה והאזהרה על-דרך-הלצון, והרבה מן העשוי להיראות במידה מסוימת כפרקי-זכרונות סיפורי, אשר על-אודותיו קשה להחליט, עד כמה הוא מיוסד על עריכת-דברים והתאמתם השרירותית ועד כמה הוא בנוי על המציאות הממשית: הללו היו אותות חייהן של דמויות-חסד, המקורבות אל היסוד האלוהי, הנושאות ישע, המנחמות והמושיעות. הגנן הצעיר הכיר את התווים הללו; הוא סיגל אותם ברוחו ועשאם לקניינו, וידע להתאים אליהם את פרטי חייו האישיים. ייתכן, שדבר זה לא היה אלא פועל פיקחותו באמירת דברים שכבר נאמרו; אבל העובדה, שגם הדברים עצמם סייעו בידו, ואף מפוח עצמם, מוכחת על-ידי נועם רגשו המפליא של פוטיפר. הוא אמר:

„בחון בחנתך, ידידי, ועמדת במבחן, ולא הכובת. אולם על לידה של בתולים קשה לדבר כן, הוסיף בחיבה, כנותן-לקח ומוכיה, „אך מטעם זה בלבד שהיא הודמנה עם מזל הבתולה. תן דעתך וזכור זאת.“ הוא אמר את הדבר על-פי השכל הישר המבין את המציאות מצד משמעותה המעשית, וכמו-כן, כדי שלא יגלה לאל, כי הכירו. „לך איפוא והינפש הערב“, אמר עוד, „עם חבריך, ולבוקר שוב אל שירותך אצל עצי גני.“ אחר-כך פנה לדרכו, כשפניו מסמיקות ופיו שוחק, אולם אחרי שתי פסיעות חזר ועצר את אנשיו, ההולכים בעקבותיה, עמד, ובכדי שלא יצטרך לשוב מהלך קטן זה, רמו ליוסף שיתייצב לפניו.

„מה שמך?“ שאל. כי שכח לשאול לשמו.

לא בלי שהות בטרם יענה, שהות שלא נראתה כדרושה לשיקול-דעת, ענה הלז בעיניים נשואות ברצינות:

„אוסרסיף.“

„טוב“, ענה נושא המניפה בקיצור ובמהירות, והודרו לצעוד וללכת קדימה. גם דבריו היו מזורזים (הננס הקטן, אהוביאל, שמע, והוליך בשורתם אל יוסף בה-בשעה) בפנותו במהלכו אל מונת-פאף, בן-משקרביתו לאמור:

„עבד זה אשר בתנתיו, פיקח הוא במידה לא-מצויה. סבור אני, כי שירות העצים נתון עמו בידיים נאמנות. אולם, זמן רב מדי, נדמה לי, לא ייתכן להתזיקו אצל מלאכה זו.“

„כדברייך“, ענה מונת-פאף, וידע, מה עליו לעשות.

יוסף כורת ברית

לא לשוא רשמנו כאן שיחה זו, שאינה נזכרת בשום מקום אחר, מלה במלה, ממש כפי שהתנהלה, על-פי כל פרטיה ודיקדוקיה. כי עמה החלה דרכו של יוסף אל עלייתו המפורסמת בבית פוטיפר; העובדה, שהמצרי מינה אותו למשרת-פנים שלו, ובהמשך הימים הפקיד אותו על ביתו ואת כל ישרו נתן בידו, מוצאה מן הפגישה הזאת: כגון בהמה קלת-רגליים נושאת אותנו הידיעה על-אודותיה

אל תוככי שבע השנים, שהדריכו את יוסף בן-יעקוב אל פסגת-חיים חדשה שלפני מפלת-מוות חדשה. במכתן זה הוא הוכיח, כי תפש, מהו עיקר המשימה בבית-הברכה רב-הייסורים, אשר לאדוניו נמכר: שיהיו הבריות מסייעים זה לזה בחלקת-הלשון וסומכים את הדרת-הכבוד הנבובה וחסים עליה על-ידי הנכונות לשירות-של-אהבה. והוא הוכיח, לא רק שתפש את הדבר, אלא גם את יכולתו לבצע את התפקיד הנרצה ביתר הצלחה וביתר זריזות מאשר יבצעו כל אדם אחר.

כן נוכח לדעת גם מונת-פאף, שמצא את עצמו מנוצח במידה רבה כלי-כך, בטרחת-שירותו הנאמנה למען נפש אדונו האציל, על-ידי זריזותו הבלתי-שכיחה של יוסף בחנופת הישע, — בלי קנאה, אלא בשמחה, כפי שחייבים אנו להוסיף מיד למען כבוד יושר-לבו ולמען הטעמת ההבדל שבין השירות-מאהבה ובין האהבה העבדונית. למעשה לא היה כלל צורך ברמז-הפקודה מפי השררה, לשם החלטתו של פקיד הבית: להוציא את העבד הקנוי מיד אחרי המחזה בגן הפירות מתוך אפילת מעמד-המשרתים הנמוך ביותר, כדי להעניק לו אפשרויות נאות יותר להוכחת סגולותיו. הן יודעים אנחנו מכבר, כי הדבר שמנע אותו מכך עדה-נהגה, לא היה אלא מורכך-לב שמתוך ביישנות מפני הרגש שהילך עליו התפעמות במסתרים עם המבט הראשון שנתן בנושא-המגילה, בדומה לריגושו של פוטיפר עצמו בעת השיחה עם עבד-הגן.

על-כן זימן אליו את העברי מיד כצאת השמש למחרת, כמעט אך יצא יוסף לאחר אכילת דיסת-השחרית אל הגן לעבודתו כאחד פועלי העזר של ח'וין-אנפו וכמסייע לרוחות; אף בישר לו את השינויים המכריעים שיחולו בשירותו, ומצא לנכון לתאר שינויים אלה כנדרשים מכבר, והוכיח את יוסף על שגרים כביכול לדחייה הבלתי-רצויה. מה משונים הם בני-אדם, וכיצד הם סבורים שמחובתם היא לעקם את העניינים, הוא אף העמיד פנים והגיס דעתו, והודיע למזומן את מזלו בצורה משונה ביותר, באשר טען, כי באשמתו התמשך מצב בלתי-נסבל כזה במידה שאין לה כפרה.

הפגישה היתה בתחום החצר שבין בית העבדים והמבשלים ובין בית הנשים, ושם ניגש אליו יוסף.

„הנה, סוף סוף הגעת! אמר לנער המברכו. „מזל הוא, שמופיע אתה לפחות כשקוראים לך, הסבור אתה, שיכולים העניינים להתמשך כך, ואתה תוכל להסתובב שם בין העצים עד קץ הימים? אם כך אתה סבור, אינך אלא טועה, — פקח אוזניך והבן יפה! עכשיו על מיתרים אחרים אנחנו מתחילים לנגן, והקץ לחיבוקי-ידיים. אתה נכנס לשירות פנימי, בלי טענות ומענות. עליך לשרת לפני האדון בחדר-האוכל, את הקערות תגיש, ומאחורי כסאו של רעה-פרעה אתה עומד. אין מתכוונים כלל לשאול אותך, האם טוב הדבר בעיניך ואם לאו. רב מדי בילית ימיך בהבלי הבלים והשתמטת מפני מילוי החובות הנעלות יותר. ומה מראה פניך? מלא סיבים ואבק-הגן, גם עור-בשרך וגם בגדך! לך והתרחץ! בקש שיתנו לך במחסן את סיגר-הכסף של הדיילים, ומאת גנני-הפרחים —

כליל הגון לקשט את ראשך; וכי איך אמרת לעמוד מאחורי כיסא פטיפרעז?
„לא חשבתי לעמוד שם“, ענה יוסף בשקט.

„כן, אך הדברים אינם מתנהלים כפי שעלתה במחשבתך. ועוד זאת, הכן את עצמך: אחרי הארוחה יהיה עליך לקרוא מן המגילות באוזני האדון, לניסיון, בטרם יעלה על משכבו לישון — באולם העמידים הצפוני, שם צונן האוויר. האם תוכל לעשות זאת באורח המתקבל על הדעת?“

„תחזת יהיה בעזרי“, הרשה לעצמו יוסף לענות, מתוך ביטחון במחילתו של מי שגזר שיורידוהו מצרימה, ולפי העיקרון: „הכול כמנהג המדינה“. והוסיף ושאל: „ומי הורשה לקרוא באוזני האדון עד הנה?“

„עד הנה? אמנמויאָ היה זה, חניך בית־הספרים. מדוע תשאל?“

„כי למען השם הנעלם אינני רוצה להסיג גבולו של שום אדם“, אמר יוסף, „ולא חפצתי לקפח איש על־ידי זה, שאגזול את המשרה אשר על שכמו, שהיא כבודו.“

דאגה בלתי צפויה זו עשתה רושם נעים מאד בלב מִזְנ־פֶּאָף. מאתמול — או אולי כבר משלשום — כבר ניעורה בו נבואת־לב, ומשער היה, כי כשרונו וייעודו של איש צעיר זה בתחרות על המשרות השונות בבית הזה מקיפים מרחק רב יותר משיכול הוא עצמו לדעתו כהלכה, מרחק רב יותר מן הנצרך למעמדו ולאישיותו של קריין כגון אִמְנִמוֹיָא — רב הרבה יותר; ועל־כן עריבה היתה לו עדינות־רוח זו. ונוסף עליה, משתייך היה על סוגם של אנשי־ראובן, המוצאים את אושרם ואת כבוד נשמתם בכך, שיהיו „צדיקים וישרים“, לשון אחר: בכך, שיהיו מצרפים בשמחה את מחשבתם, אפילו עד־כדי ויתור על מעמדם, אל מחשבת הכוחות העליונים. אל שמחה זו ואל הדרת־כבוד זו נשא מִזְנ־פֶּאָף את נפשו מטבע בריאתו, אולי משום שבריאות גופו היתה לקויה וכליותיו הציקו לו לעיתים קרובות. אף־על־פי־כן, הננו חוזרים ואומרים, נעימה היתה לו דאגתו של יוסף. והנה, אלה דבריו בתשובתו:

„דומה לי, חס אתה על זולתך יותר מן הרצוי בנסיבותיך. הנח להם לכבודו ולמשרתו של אִמְנִמוֹיָא, שיהיו דאגתו שלו ודאגתי אני! ועוד זאת, היסה זו יש בה ממידתו של קופץ־בראש. שמעת את הפקודה.“

„האם כך ציווה המרומם עצמו?“

„אשר מצווה פקיד־הבית היא המצווה. ומה ציוויתך ברגע זה?“

„ללכת ולטהר את עצמי.“

„ובכן, לך ועשה!“

יוסף החווה קידה וצעד אחורנית.

„אוסרסיף!“ קרא בן־המשק בקול רך יותר ויוסף חזר והתקרב אליו.

מִזְנ־פֶּאָף הניח את ידו על כתפו.

„האם אוהב אתה את האדון?“ שאל, ועיניו הקטנות עם שקיקי־הדמעות

העבים שמתחתן, הביטו אל תווי־פניו של יוסף במבט־חקר נוקב־ודואב.

שאלה מרגשת להפליא, משופעת זכרונות, קרובה אל גפש יוסף למן ימי

ילדותו! כך היה יעקוב שואל כל־אימת שמשך את בנו־אהובו והושיבו על ברכיו, וכך במבט־חקר דואב הביטו עיניו החומות עם תפיחת הבלוטות שמתחתן אל תווי פני הילד. בהיסח־הדעת השיב העבד המכור בנוסח, שהיה שגור במקרה כזה, המקרה שחזר וקרה פעמים רבות, ותשובתו לא פגעה בסגולתו:
„בכל לבבי ובכל גפשי ובכל מאודי.“

פקיד־הבית הרכין ראשו, שבע־רצון, כיעקוב בשעתו.

„כשר וישר“, אמר. „טוב הוא וגדול. נאה דרשת לפניו אמש בגן־התמרים, ולא כל אדם היה יכול לדבר כמוך. יפה ראיתי, שיודע אתה יותר מלומר, ליל מנוחה. כמה שגגות נפלטו מפיו, כמו זה, שכינית בשם, לידה של בתולים, לידה מסויימת רק משום שהיתה במזל בתולה, — אולם, זו מסתברת על־ידי גיל עלומיך. האלים נתנו בלבבך מחשבות עדינות והתירו את לשונך, למען תוכל לבטא אותן, כדי שיתאימו וישתלבו זו בזו כגון במחולת־המחניים. מצאת חן בעיני האדון, ומאחורי כסאו תעמוד. אבל גם עמי תהיה, חניך וסגן־הנערים, בעת צאתי להתהלך במשק, כדי לראות את כל־אשר בבית, בחצר ובשדה, ותתבונן אל כל העבודה והעבודה, ותסגל לך בקיאות, למען תוכל לעמוד לימיני ולהיות לי לעוזר, כי רבות תלאותי בעולם, ופעמים רבות אני סובל מיחושים. האם לרצון הוא לך?“

„אם כן הדבר, שלא אהיה מסיג גבולו של שום אדם מאחורי כיסא האדון ובעומדי לימינך“, אמר יוסף, „אז אשבע רצון בבטחה ובתודה, אם־כי לא בלי מזרן כל־שהוא. כי בינינו לבין עצמנו, מי אנוכי ומה אני יודע? אבי, מלך־העדרים, אמנם ציווה ללמדני מעט לכתוב ולדבר, אולם לבד אלה, ניתן לי אך להימשח בשמן ששון, ושום עבודת־אומן לא ידעתי, לא הסנדלרות, ולא מלאכת־הנייר ולא הקדרות. ואיך איפוא ארהיב עוז בנפשי ואתהלך בקרב אלה, היושבים על האובניים ויודעים את אומנותם, זה בכה וזה בכה, ועוד אהיה להשגיח ולפקח?“

„החושב אתה שאני יודע סנדלרות ועשיית־הנייר?“ ענה מונת־פאף. „גם קדרות לא ידעתי, ולא עשיית כסאות וארונות מתים, ובכך אין צורך, ואיש אינו דורש זאת ממני, ועל־אחת־כמה אלה, היודעים את המלאכות. כי בן ייחוס אחר אני, והולדתי שונה מהולדתם, ומחומר אחר קורצתי, וראשי מכיל את הכלל, ועל־כן נעשיתי משגיח עליהם. הפועלים בבית־האומן אינם שואלים אותך, מה אתה יודע, כי־אם, מי אתה, יען־אשר יכולת אחרת היא הנדרשת למעמדך וזו להשגחה נועדה. אדם היודע לדבר לפני האדון כמוך, ואשר מחשבות עדינות כאלה מצטרפות לו יחד עם המלים המתאימות להן, אל יישב שחוח על־גבי פרטי־מלאכות, כי אם לימיני יתהלך. כי השלטון והתבונה צפונים בדיבור ולא בעבודת הידיים. המוצא אתה פגם בדברי והיש בפוך ביקורת על דעתי?“

„לא, בן־משק נעלה. מסכים אני, ברגשי תודה מרובים.“

„הנה, אוסרסיף, זהו הדיבור! ודיבור זה יהיה ביני ובינך, בין הזקן ובין הצעיר, שנהיה מסכימים תדיר בשירות ובאהבת האדון, פטיפרע הנדיב.“

רבי־הגדודים של פרעה, וברית נכרות שנינו, אני ואתה יחדיו, למען עבודת־
השירות, ואתה נשמור לקיים עד קץ ימיו של כל אחד מאתנו, כך, שגם מותו
של הזקן לא יפיר את הברית הזאת, כי־אם יחזיק בה השני עד מעבר לקברו
של הראשון, כדרכו של בן ויורשו, המגונן על אביו ומלמד עליו זכות על־ידי
שמגונן הוא על האדון הנדיב ומלמד עליו זכות, יחד בברית עם המת. היכול
אתה לתפוש את הדבר, האם נהיר הוא בעיניך? או אולי רעיון־רוח הוא לדעתך
וזר־ומזר?"

„אף לא כהוא־זה, אבי ורבי“, ענה יוסף. „דבר־יך נכנסים אל לבי, תואמים
לחלוטין עם דעתי ובינתי, כי מאז ומכבר נבונותי בברית שפמו זו, אשר כורתים
אנשים עם האדון, או בינם לבין עצמם, לשירות ולאהבה, ולא ידעתי דבר, שיהיה
קרוב לי יותר ומוזר בעיני פחות מן הדבר הזה. חי אבי וחי פרעה: שלך אנוכי.“
קננו החזיק עדיין את ידו על שכמו, ועתה החזיק את ידו בידו השנייה.
„טוב“, אמר, „טוב, אוסרסיף. לך איפוא והיטהר לשם שירות־הפנים ושירות־
המקרא לפני האדון. אך בשעה שהוא משלח אותך מלפניו, בוא אלי, למען אכניס
אותך אל עסקי משק הבית ואלמדך לראות ולהתבונן!“